

ΑΝΤΩΝΗ ΑΓΓΕΛΟΥΛΗ (ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ)

ΒΡΟΝΤΑΕΙ Ο ΟΛΥΜΠΟΣ

Ευλογαφίες Α. Τάσσο

ΚΑΘΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΓΝΩΣΕΙΣ,,

ΑΘΗΝΑ

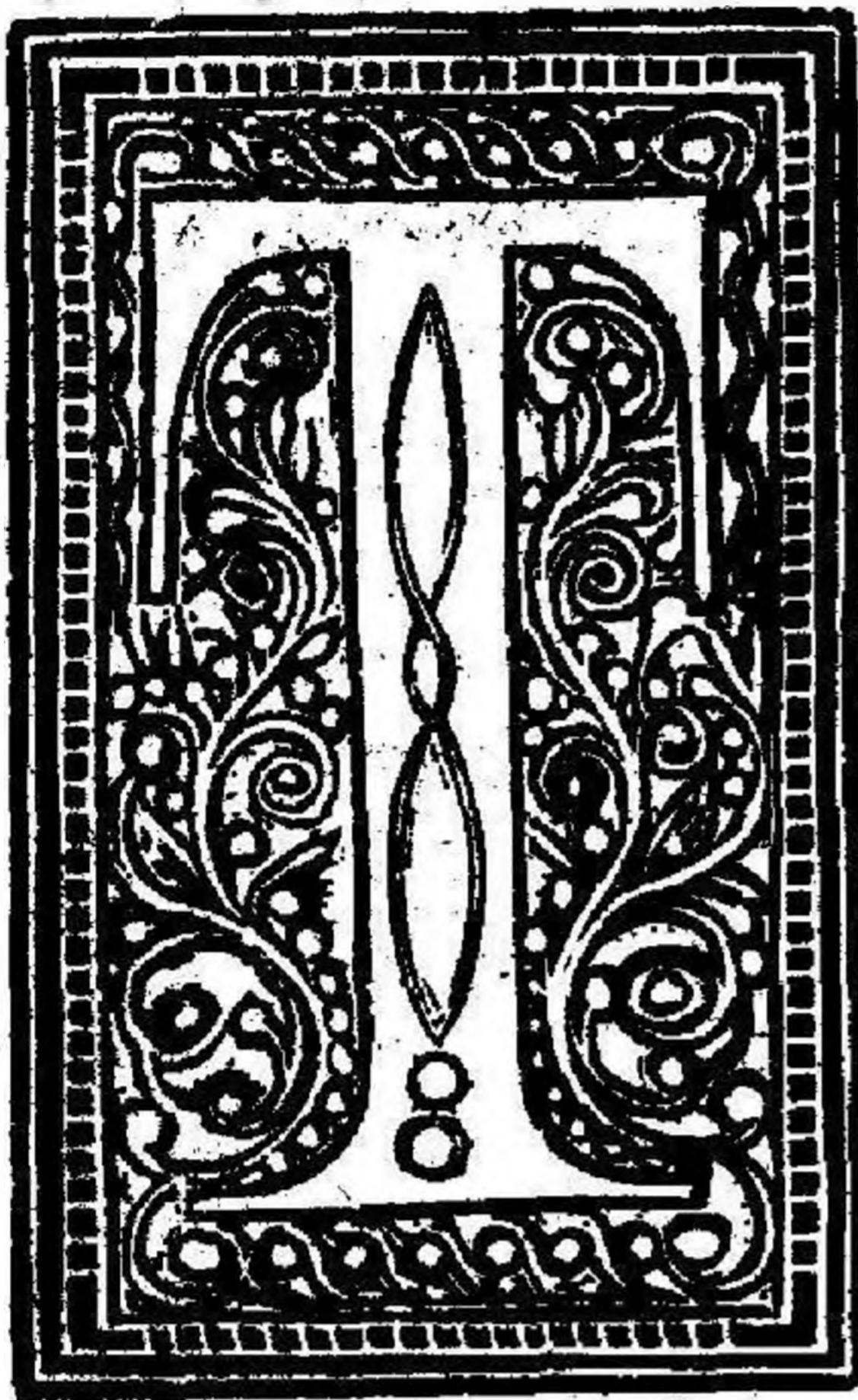

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Ν Ε Τ Α Ι
ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΜΠΟΥΡΛΟΤΙΕΡΗΔΕΣ, ΠΟΥ
ΕΠΕΣΑΝ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΒΟΛΙΑ
ΤΩΝ ΚΑΤΑΧΤΗΤΩΝ, ΠΟΤΙΖΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟ
ΑΙΜΑ ΤΟΥΣ ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ — ΒΡΟΝΤΑΕΙ Ο ΟΛΥΜΠΟΣ	1
Ποιά ήταν τὰ ἐμπόδια	13
Καί εἰ πεμπτοφαλαγγίτες	14
Μερικά στοιχεῖα	16
Ἱστορικό καί δράση τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Ὀλύμπου	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' — Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1942 — ΙΟΥΝΗΣ 1943)	19
Γενικό σαμποτάζ (21 Ἰούνη 1943)	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' — Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΙΟΥΛΗΣ 1943 — ΓΕΝΑΡΗΣ 1944)	25
Οἱ Ἴταλοι ἀφοπλίζονται	25
Οἱ τεῖχοι ἀντιστήριξης τῶν Τεμπῶν στὸν ἀέρα (9 τοῦ Ὀκτώ- βρη 1943)	27
Ἀπόπειρα ἀπελευθέρωσης ἀγγλων αἰχμαλώτων (4-7 τοῦ Δεκέμ- βρη 1943)	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' — Η ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΦΛΕΒΑΡΗΣ — ΟΧΤΩΒΡΗΣ 1944)	31
Ἀνατίναξη τῆς ταχείας γερμανικῆς ἀμαξοστοιχίας	32
«Θάουζεν κίλ!»	35
Ἐνα ἀπόσπασμα	36
Ἡ μάχη τῆς Σπηλιᾶς (26 τοῦ Μάρτη 1944)	37
Ἡ ταχεῖα 53 τινάζεται πάλι στὸν ἀέρα (31 τοῦ Μάρτη 1944)	38
Ἡ μάχη τοῦ Καράλακου (Μπαϊραχτάρ) (6 τοῦ Μάη 1944)	39
Ἡ μάχη γιὰ τὴ σοδειὰ (Ἰούνης - Ἰούλης 1944)	42
Ἡ ἐπιτυχία μιᾶς ἐνέδρας	45
Ἐπίθεση στὸ Καρατζόλ - Δελέρια (7 τοῦ Ἰούλη 1944)	46
Ἡ μάχη στὰ ὄψωματα Δελέρια (14 τοῦ Ἰούλη 1944)	47
Οἱ ἀποθηκὲς τῶν Ἔς - Ἔς στὸ Κασσάνι	47
Τὸ τραῖνο μὲ τοὺς 700 ὁμήρους	48
Δεύτερο γενικό σαμποτάζ (8 τοῦ Αὐγούστου 1944)	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'—ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ (ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ—ΟΧΤΩΒΡΗΣ 1944).	Σελ.	55
Τριάντα τρεῖς μέρες ἀδιάκοπης δράσης	»	56
Τελευταῖες ἀνατινάξεις. Ἡ γέφυρα τοῦ Πηνειοῦ μέσα στή Λάρισα	»	59
Ἀπελευθέρωση	»	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'—ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ	»	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'—Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ	»	69
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.—ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΑΜΠΟΤΑΖ ΤΟΥ ΤΑΓΜΑΤΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ (1942 - 1944).	»	73
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		81

ΕΔΕΙΩΝΟΝΤΑΣ τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀντώνη Βρατσάνου μοῦ ἦρθε νὰ φωνάξω κι ἄς βρισκόμουν καταμόναχος:

— Νὰ ὀλικό - ντοκουμέντο γιὰ τοὺς τεχνίτες μας! Ἄπλό, σταράτο, σεμνό! Τιμὴ τους καὶ χρέος τους νὰ τὸ κάνουν θρῦλο!

— Νὰ τι κίναν οἱ ἀντάρτες μας, ὁ λαός, οἱ «ληστές καὶ τρομοκράτες», ποὺ λένε οἱ «ἔθνικόφρονες».

Εὐχαριστῶ τὸν Ἀντώνη γιατί μ' ἔκανε σήμερα νὰ ξαναθυμηθῶ τοὺς ἄθλους τοῦ μηχανικοῦ μας, εἰνοντάς μευ τὸ βιβλίο - ντοκουμέντο γιὰ νὰ τὸ προλογίσω.

Καὶ λέω σήμερα, γιατί ἀληθινὰ περνοῦμε μιὰ δύσκολη καμπή. Κάθε σκουλήκι, κάθε μαῦρο κεράκι, λογιῆς λογιῆς συχαμένα κ' ἐγκληματικά ὀντάρια, ποὺ ἀτίμασαν, πρόδωσαν, θησαύρισαν κ' ἐγκλημάτισαν στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, σωστή πανούκλα τῆς πατρίδας

μας, ὅλοι αὐτεὶ ρίχτηκαν νὰ οἰσύνουν τὸν ἀγῶνα μα., τὸν ἀγῶνα τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐξοντώσουν ἐκείνους, ποὺ δόξασαν τὴ χώρα μας καὶ κράτησαν ἀμόλυπτη στοὺς αἰῶνες τὴ μεγάλη ἱστορία τῆς φυλῆς μας.

Δὲν εἶνε δουλειὰ δική μου νὰ κάνω κριτικὴ τοῦ βιβλίου τῆς ἐποποιίας τοῦ μηχανικοῦ μας, μὰ καὶ δὲ χρειάζεται τέτια κριτικὴ, γιατί οὔτε λογοτέχνημα εἶνε, οὔτε αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἐπιδιώκει.

Εἶνε λόγια - γεγονότα, ζωντανὴ ἱστορία. Ἱστορία ἑλληνικὴ, ἀφαστη σὲ κατορθώματα κι αὐτοθυσίες, ποὺ τὴ γράφει μὲ τὴ δράση του ὁ λαός. Ὁ ἐνδοξος ἑλληνικὸς λαός, ποὺ κατασύντριψε στὴ μακρόχρονη ἱστορία του τοὺς τούρκους καταχτητὲς καὶ τὸρα τοὺς γερμανοὺς, ἰταλοὺς καὶ βούλγαρους φασίστες. Ὁ λαός μας, ποὺ δὲ λαγάριασε θυσίες σ' ὅλη τὴν πορεία τῆς ἱστορίας του κι ἀναδείχτηκε μὲ πράξεις ἀσύγκριτης αὐτοθυσίας κι ἀγάπης γιὰ τὸ χῶμα του: τίς θερμοπύλες, τὸ Μεσολόγγι, τὸ Ἀρκάδι, τὸ Χαϊδάρι, τὴ θυσία τῶν προδομένων μπουρλοτιέρηδων στὴν ἐκκλήσια τῆς Σπηλιᾶς τοῦ Κισσάβου.

Εἶνε ὁ λαός, ποὺ προδόθηκε στὰ 1821 καὶ σκλαβώθηκε στοὺς κοτσαμπάσηδες καὶ τοὺς φαναριῶτες, ὁ ἴδιος λαός ποὺ σήμερα δέχεται ὅλη τὴν ἀρρωστικὴ κ' ἐγκληματικὴ σαδιστικὴ μανία τῶν ψοφίμιῶν τῆς πατρίδας μας, γιὰ νὰ ἐπαναληφθεῖ καὶ στὸν καιρὸ μας τὸ δράμα τοῦ 1833. Εἶνε τὰ παλληκάρια περὶ δημιουργησαν τὴν ἐποποιία αὐτὴ καὶ δέχονται ἄγριο κυνηγητό, φεύγοντας σὰν ἀγρίμια στὰ βουνὰ καὶ στοὺς κάμπους ἢ ποὺ σαπίζουν στὰ μπουντρούμια γιὰ τὸ... φριχτὸ ἐγκλημα τους: ἐπειδὴ πολέμησαν τὸν ἐχθρὸ καταχτητὴ καὶ τοὺς βοηθοὺς του!

Νὰ τί εἶνε τὸ βιβλίον τοῦ σεμνοῦ παλληκαριοῦ, τοῦ ἥρωα Ἀντώνη.

Σ' ὅλες τίς γραμμές του ἀντικαθρεφτίζεται ἡ σεμνότητα, ἡ μετριοφροσύνη ἐκείνων πού ἀγωνίστηκαν χωρὶς νὰ περιμένουν ἀπολαυές, ἐκείνων πού ἔπρσαν ἢ ἔμειναν ἀνάπηροι. Βρίσκεις ἐκεῖ τὴν ψυχὴ τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα, πού ἦταν καὶ καθοδηγητὴς τοῦ μηχανικοῦ Ὀλύμπου καὶ μὲ τὸ ἀφθαστο παράδειγμά του παράσερνε στὴ δράση τοὺς συναγωνιστές του.

Σ' ὅλες τίς σελίδες δὲ βλέπουμε πούθενά τὸ ὄνομά του καὶ μόνο κάπου-κάπου, ὅταν τὸ προσέξεις, προδίνεται ἀπὸ κάτι γρήγορες λέξεις: «Εἴμαστε 10 μέτρα ἀπὸ τοὺς γερμανούς...» ἢ «περάσαμε ὧρες ἀγωνίας» κλπ.

Ὁ Ἀντώνης, στρατιωτικὸς καθοδηγητὴς τοῦ μηχανικοῦ κι ἀργότερα καπετάνιος του, αὐτὸς εἶνε ὁ ἐμψυχωτὴς καὶ δημιουργὸς τῆς ἐποποιίας τοῦ μηχανικοῦ μας. Ἄς μὴν τὸ λέει. Αὐτὸ εἶνε. Τὸ ἥραιο παλληκάρι δὲ βγαίνει στὰ φόρα, ὅπως δὲ φανερώνονται καὶ τόσκι ἄλλοι ἀφανεῖς λαϊκοὶ ἀγωνιστές, ὅπως δὲν τὸ καυχιέται ὁ ἴδιος ὁ ἥρωας λαὸς μας. Γιὰ τοῦτο δὲ μᾶς ἀποθαρρύνουν οἱ δρισιές οὔτε τῶν ἀντιδραστικῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, οὔτε τῶν δικῶν μας.

Θυμᾶμαι τὸ καμῖρωμα τῶν παλληκαριῶν τοῦ μηχανικοῦ μας καὶ τὸν Ἀντώνη σὰν εἰ ἄγγλοι μᾶς ἔρριξαν τὰ πρῶτα ἐκρηκτικά. Ἄστραψαν τὰ μάτια τους καὶ διάζονταν γρήγορα νὰ πᾶνε στὴ γραμμὴ.

Ἀκόμα ζὲ μπορῶ νὰ ξεχάσω πῶς μιὰ νύχτα, περμένει στὸ χάρτη μὲ τοὺς ἄγγλους καὶ τὸν Ἀντώνη, μελετούσαμε βιαστικά τὸ γενικὸ σαμποτάζ τοῦ 1943. πού τόσο δοῖθησε στὴ συμμαχικὴ ἀπόβαση στὴ Σικελία.

Βρισκόμασταν στὸ Μοναχίτι (Γρεβενῶν) καὶ λίγες μέρες μᾶς ἔμεναν ὡς τὴν ἐναρξὴ τῆς δράσης. Ἐκρηκτικά δὲν ὑπῆρχαν. Θυμοῦμαι τὸν Ἀντώνη πού στὸ τέλος εἶπε: «Θὰ γίνεῖ ὅπωςδήποτε· μόνο νὰ στεῖλτε γρήγορα τὰ ἐκρηκτικά». Καὶ τὰ παλληκάρια πρωτ-πρωτὶ ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν Ἀδελὰ καὶ τὸ Μοναχίτι, γιὰ νὰ φτάσουν σὲ τρεῖς μέρες στοὺς στόχους, τὰ Τέμπη!

Ὅταν κανένας ἔζησε μερικὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα, πού ἱστοροῦνται στὸ βιβλίον τοῦ Ἀντώνη Ἀγγελούλη καὶ τὰ διαβάσει, ἄθελά του δακρύζει. Κ' ὕστερα ἀγανακτεῖ κι ὀρκίζεται μέσα του:

Αὐτὸ πού ἔγινε εἶνε τὸ ἐθνικὸ ἔπος. Πρέπει νὰ βρεῖ δικαίωση καὶ θὰ τὴ βρεῖ.

Τὸ ἀπαιτοῦν εἰ 34 νεκροὶ ἥρωες τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Ὀλύμπου, οἱ 42 τραυματίες καὶ εἰ 5 ἀνάπηροι! Κι ὅλοι αὐτοὶ θυσιάστηκαν μονάχα στὰ Τέμπη. Τὸ ζητοῦν εἰ ὑπηρεσίες μας στὸ συμμαχικὸ ἀγῶνα. Οἱ τεράστιες θυσίες τοῦ λαοῦ. Ἡ πρόοδος κ' ἡ προκοπὴ τοῦ τόπου. Τὰ ἐθνικά μας συμφέροντα.

Ἀτσαλωμένοι, πειθαρχικοὶ, ποτισμένοι μὲ τὴ σκληράδα τῶν τρίχρονων ἀγῶνων μας, νοιώθοντας τὸ χρέος στοὺς νεκρούς μας καὶ στὸ φτωχό, μὰ ἥρωικὸ λαὸ μας, θὰ περάσουμε τὴ μπόρα. Ἴσως νὰ λείψουν μερικοί... Μὰ ὅπωςδήποτε θὰ βγοῦμε νικητές καὶ τροπαιοῦχοι, σὰν τοὺς μπουρλοτιέρηδες τοῦ ἥρωικοῦ μηχανικοῦ τῆς I Μεραρχίας τοῦ ΕΛΑΣ.

18 τοῦ Ἰούλη 1945

Γ. ΜΠΑΛΑΝΑΣ (Κίσαβος)
Καπετάνιος τῆς I Μεραρχίας τοῦ ΕΛΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΒΡΟΝΤΑΕΙ Ο ΟΛΥΜΠΟΣ

Ο λαός πέτυχε, με τὰ δυὸ αὐτὰ λόγια μονάχα, νὰ ἐκφράσει ζωντανή τὴν ἀδιάκοπη, σκληρὴ καὶ ἀνειρήνευτη πάλη, ποὺ ἔκανε τὸ μηχανικὸ τοῦ Ὀλύμπου ἐνάντια στοὺς καταχτητὲς κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα.

Ὅχι μονάχα ὁ Ὀλυμπος, μὰ κι ὁλόκληρος ὁ κάμπος ποὺ ἀπλώνεται ἀποκάτω, ἀπὸ τὴ Λάρισα ὡς τὴν Κατερίνη καὶ πολλὲς φορές ἀκόμα

μακρύτερα, δὲν ἔπαψε νὰ βροντᾶ στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς. Οἱ κορφές καὶ τὰ φαράγγια τοῦ ἀντιλάλησαν ἀπὸ τὶς βροντερές ἀνατινάξεις, ἀπὸ τὰ ντουφέκια, τὰ πολυβόλα, τὶς χειροβομβίδες, μὰ κι ἀπὸ τὰ τραγούδια τῶν ἀνταρτῶν. Τ' ἀντίκρουσμά του ἔγινε ἐφιάλτης γιὰ τὶς γερμανικὲς ἀμαξοστοιχίες. Ἡ ἱστορικὴ κοιλάδα τῶν Τεμπῶν μεταβλήθηκε στὴν πραγματικότητα σὲ «κοιλάδα τῶν στεναγμῶν» γιὰ τοὺς οὐνοὺς. Στὸ πέρασμά της οἱ φασίστες ἔτρεμαν. Κι αὐτὸ γιὰτὶ δὲν ἦταν λίγες οἱ ἀμαξοστοιχίες ποὺ ἀναποδογύρισαν στὸν Πηνειό, γεμάτες χιτλερικὰ καθάρματα.

Σὲ μιὰ ἑκατοντάδα περίπου ἀνέρχονται τὰ σαμποτάζ καὶ οἱ μάχες —ὅλες ἐνάντια σὲ γερμανοὺς— ποὺ ἔδωσε τὸ μηχανικὸ τοῦ Ὀλύμπου, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1942 ὡς τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1944, παραβιάζοντας συστηματικὰ τὶς τρομερὲς ὀχυρώσεις τῶν Τεμπῶν καὶ ὑπερνικώντας τεράστια ἐμπόδια.

Εἶνε ἀπαραίτητο, στὴν περίοδο αὐτὴ ποὺ ἡ ἀντίδραση προσπαθεῖ μὲ κάθε μέσο νὰ συκοφαντήσῃ τὸ κίνημα ἐθνικῆς ἀντίστασης καὶ νὰ ὑποτιμήσῃ τὴ συμβολὴ του στὴν ἀπελευθέρωση τῆς χώρας μας, νὰ γνωρίσει ὁ λαὸς ὄχι μονάχα τὴ δράση τῶν διαφόρων μονάδων τοῦ λαϊκοῦ μας στρατοῦ, μὰ καὶ τὶς δύσκολες συνθῆκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες πραγματοποίησε τολμηρότατα σαμποτάζ, ἔδωσε σκληρὲς μάχες καὶ ἐπέτυχε περίλαμπρες νίκες, ἐνάντια στὸν ἄριστα ἐκπαιδευμένο καὶ ἄρτια ἐξοπλισμένο γερμανικὸ στρατό.

Εἰδικὰ γιὰ τὴν περιοχή τοῦ Ὀλύμπου, οἱ δύσκολες συνθῆκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἔδρασαν οἱ μπουρλοτιέρηδες, εἶνε ἄγνωστες στὴ μεγάλη μάζα τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ ὀφείλεται στὴ γεωγραφικὴ θέση, στὶς συχνὲς ἐπιχειρήσεις καὶ στὶς μετακινήσεις τῶν τμημάτων, ποὺ βρισκόνταν σχεδὸν πάντα σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐχθρό. Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν ἐπέτρεψαν νὰ σταλοῦν πληροφορίες στὸν παράνομο τύπο. Ἀκόμα καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἀνακοινωθέντα πολλὲς φορές δὲν ἔφταναν στὸν προορισμό τους. Τὸ χειρότερο ὁμως ἀπ' ὅλα εἶνε πὼς τὰ σαμποτάζ τοῦ Ὀλύμπου ἔγιναν ἀντικείμενο πολιτικῆς ἐκμετάλλευσης. Οἱ γνωστοὶ κύκλοι τῆς πρωτεύουσας διέδιδαν ὅτι στὶς ἐπιχειρήσεις αὐτὲς ἔπαιρναν μέρος καὶ τμήματα τοῦ ... ΕΔΕΣ! Τὴν προσπάθειά τους αὐτὴ τὴ διευκόλυνε κι ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Καΐρου, ποὺ σὲ ὀρισμένες ἐκπομπὲς ἔλεγε ἀόριστα πὼς τὶς ἀνατινάξεις στὸν Ὀλυμπο τὶς ἐνεργοῦν «ἐθνικαὶ ὀμάδες ἀνταρτῶν» ἢ «βρεταννοὶ καὶ Ἕλληνες ἀντάρται». Ἦταν ὡστόσο σὲ γνώση τῶν ἀγγλων συνδέσμων, ὅτι ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα στὸν Ὀλυμπο δὲν ὑπῆρχε καμμιά

άλλη στρατιωτική οργάνωση, εκτός από τον ΕΛΑΣ, όπως συνέβαινε με δλόκληρη τήν Ελλάδα όπου γίνονταν πραγματικά πόλεμος έναντίον τών κατακτητῶν· κι ὅτι μικρά τμήματα άγγλοαμερικανῶν «κομάντος», πού ένδεχόμενο σέ άλλες περιοχές νά συνεργάστηκαν με τούς άντάρτες για σαμποτάζ, στον Όλυμπο δέν πάτησαν ποτέ! Όλες οί προπαρασκευαστικές έργασίες, άναγνωρίσεις, έκλογή στόχων, ύπολογισμοί καταστροφῶν, ή τεχνική και ή τακτική έκτέλεση τῶν έπιχειρήσεων, όφείλονται άποκλειστικά στο μηχανικό του Όλύμπου. Το γνωρίζουν πολύ καλά αυτό όλες οί συμμαχικές στρατιωτικές άποστολές, πού πέρασαν από κεί και παρακολούθησαν πολλά σαμποτάζ.

ΠΟΙΑ ΗΤΑΝ ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ

Πιο πάνω είπαμε για έμπόδια πού ύπερπηδήθηκαν. Θ' αναφέρουμε τά πιο βασικά, για νά προχωρήσουμε κατόπιν στο ιστορικό τῆς ίδρυσης και στην περιγραφή τῆς δράσης του μηχανικού.

Πρώτο έμπόδιο ήταν ή γεωγραφική θέση. Ίδιαίτερα ή τοποθεσία του νότιου και κάτω Όλύμπου παρουσιάζονταν μειονεχτική στην κάλυψη τμημάτων κ' έκτεθειμένη στις κινητοποιήσεις του έχθρου. Σ' αυτό βοήθοϋσε και το γεγονός, ότι υπήρχαν ισχυρές δυνάμεις στις στρατιωτικές βάσεις Λάρισας και Θεσσαλονίκης, ενώ παράλληλα οί δημόσιοι δρόμοι Λάρισας—Κοζάνης και Έλασσώνας—Κατερίνης συμπλήρωναν τήν κύκλωση σέ περίπτωση κινητοποίησης.

Άλλο έμπόδιο ήταν ή διαμόρφωση του τόπου στο μήκος τῆς σιδηροδρομικής γραμμῆς. Σέ αντίθεση με το όρεινό έδαφος τῆς Ρούμελης, πού είχε πλούσιο σέ τεχνικά έργα, γέφυρες, υπόγειες σήραγγες κλπ., ο τομέας Λάρισας—Πλαταμώνα δέν παρουσιάζει παρά 2-3 αξιόλογα τεχνικά έργα, πού κι αυτά προστατεύονται από φυσικά ύχυρά. Είναι ή γέφυρα, το τούννελ και οί τοίχοι αντιστήριξης Τεμπῶν, πού βρίσκονται ανάμεσα στους απόκρημνους βράχους και τον Πηνειό. Άν εξαιρέσουμε τά στενά τῶν Τεμπῶν, ή υπόλοιπη σιδηροδρομική γραμμή ήταν άπλωμένη στον κάμπο και τή θέριζαν τά γερμανικά πολυβόλα. Παρ' όλα αυτά, σαμποτάζ έγιναν παντού. Για κάθε έπιχείρηση πού γίνονταν μεταξύ Τεμπῶν—Λάρισας, έπρεπε τά τμήματα νά περνοϋν δυό φορές τον Πηνειό, πότε με βάρκες κι άλλοτε, όταν δέν υπήρχαν τέτιες από διέφορους «πόρους», βουτώντας ως τή μέση στο νερό.

Ἐάν προσθέσουμε τώρα καὶ τὰ τρομερὰ μέσα ἄμυνας τῶν γερμανῶν, ποὺ πλαίσιωναν τὴ φυσικὰ ὀχυρωμένη αὐτὴ περιοχὴ, ἔχουμε ἓνα τέλειο ἀμυντικὸ σύστημα. Τὸ ἀποτελοῦσαν οἱ πυκνὲς φρουρὲς μὲ τὶς μόνιμες ὀχυρώσεις, συρματοπλέγματα, πολυβολεῖα ἀπὸ μπετόν-ἄρμέ, λαξευτὰ πάνω σὲ βράχους καὶ ἄλλα περιστρεφόμενα μὲ θωρακισμένους πύργους. Εἶχαν ἀκόμα πυροβόλα πεδινὰ, ὀρειβατικά, ἀντιαρματικά καὶ ταχυβόλα κάθε τύπου. Οἱ προβολεῖς, οἱ φωτοβολίδες, οἱ περιπολιακὲς δραιζήνες, τὰ τάνκς - προπομποὶ καὶ οἱ θωρακισμένες ἀμαξοστοιχίαι, μπορούσαν νὰ τεθοῦν σὲ κίνηση μέσα σ' ἓνα λεπτό. Νάρκες ὑπῆρχαν παντοῦ, ἀκόμα καὶ ἐπιφανειακὲς ἀπάνω στοὺς βράχους. Παγίδες ἐλξης, πιεστικά καὶ ἀνυψωτικὰ μηχανήματα συνδεμένα μὲ ξύλινα κουτιά ἐκρηκτικῶν, συμπλήρωναν καὶ ἐνίσχυναν τὰ πεδία τῶν ναρκῶν. Ὀχυρωμένοι πύργοι χτίστηκαν ἀκόμα καὶ στὶς μικρότερες γέφυρες καὶ διατηροῦνταν ἐκεῖ, ἀφοῦ οἱ σύμμαχοι παρ' ὅλες τὶς ὑποσχέσεις τοὺς δὲ μᾶς ἔρριχναν εἰδικὰ ὄπλα γιὰ νὰ τοὺς ἀχρηστέψουμε.

ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΜΠΤΟΦΑΛΑΓΓΙΤΕΣ

Ἐέχωρα ἀπὸ τὰ παραπάνω, ποὺ εἶνε ζητήματα στρατιωτικῆς φύσης, ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπίσουμε καὶ τὴν πεμπτοφαλαγγίτικη πολεμικὴ τοῦ Χίτλερ, ποὺ βρῆκε ἐνθερμούς ὑποστηρικτὲς τοὺς «προσκυνημένους» ὀρισμένων χωριῶν καὶ τοὺς ἔμπορους τοὺς μέσα στὶς πόλεις. Μοναδικὴ προσπάθειά τοὺς ἦταν μὲ διάφορες διαδόσεις νὰ ὑποτιμοῦν καὶ νὰ παρουσιάσουν σὰν ἀνώφελους τοὺς ἥρωικoὺς ἀγῶνες, ποὺ πετυχαίνονταν μὲ τόσους κόπους καὶ θυσίαι. Τὰ συνθήματά τοὺς ἦταν : «Δὲν πρέπει νὰ γίνονται σαμποτάζ, γιατί θὰ μᾶς κάψουν», «μοναχοὶ μας δὲ μπορούμε νὰ κάνουμε τίποτα», «ἡ Γερμανία ἔχει μεγάλη δύναμη» κλπ.

Ὅταν βεβαιώθηκαν πὼς ὑπάρχει κοντὰ μας ἀντιπροσωπεῖα συμμαχικῆς ἀποστολῆς καὶ πὼς γιὰ κάθε πράξη σαμποτάζ, ἂν δὲν ἦταν συνέπεια εἰδικῆς διαταγῆς τοῦ στρατηγεῖου Μέσης Ἀνατολῆς, παίρνονταν ἀπόφαση μὲ ἀπόλυτη συνεργασία τῶν ἄγγλων ἀξιωματικῶν συνδέσμων, τότε ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ πρῶν : «Οἱ ἄγγλοι βάζουν τοὺς ἀντάρτες νὰ κάνουν σαμποτάζ, γιὰ νὰ σκοτώνονται οἱ ὁμηροὶ καὶ οἱ κομμουνιστὲς ἀπὸ τὰ στρατόπεδα». Εἶχαν τὴν ἀντίληψη πὼς ἔπρεπε νὰ σταυρώσουμε τὰ χέρια καὶ νὰρθοῦν ὄλα μόνα τοὺς. Αὐτοὶ ἦταν οἱ θαυμαστὲς τοῦ «μείζονος Ράιχ», κήρυκες τῆς ἡσυχίας καὶ ταπεινοὶ συμφεροντολόγοι,

πού υπολόγιζαν μονάχα τὸ σαρκίο τους καὶ τὸ βίος τους, τὴ στιγμή πού ἡ ἀγωνιστικὴ διάθεση τῶν ἀνταρτῶν καὶ τοῦ λαοῦ εἶχε φτάσει στὸ κατακόρυφο, ἐνῶ οἱ ἥρωικοὶ μπουρλοτιέρηδες ξέσκιζαν τὶς σάρκες τους στὰ συρματοπλέγματα καὶ στοὺς μυτεροὺς βράχους γιὰ νὰ κατέβουν στὰ Τέμπη, ἀφήνοντας σὲ λίγο τὰ κορμιά τους ἀπάνω στὶς σιδηροδρομικὲς γραμμὲς γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ περίλαμπρα αὐτὰ σαμποτάζ.

Δὲ δίστασαν ἀκόμα οἱ ἀνθρωπάκηδες αὐτοὶ νὰ σχηματίσουν ἐπιτροπὲς γιὰ νὰ συλλυπηθοῦν τοὺς γερμανοὺς ὕστερα ἀπὸ καταστροφικὰ σαμποτάζ, προσπαθώντας δουλόπρεπα νὰ τοὺς καλοπιιάσουν μὲ τ' αὐγά, τὰ κοτόπουλα καὶ τὸ «σνάψ». Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ, πού πρὶν λίγους μῆνες συκοφαντοῦσαν τοὺς ἄγγλους, σήμερα ἀποδείχτηκαν ὄψιμοι «ἀγγλόφιλοι». Παράλληλα συζητοῦν μὲ ἀδιαντροπιὰ γιὰ πατριωτισμὸ καὶ κόπτονται γιὰ τὰ... ἐθνικὰ δίκαια, ἐνῶ ἴσαμε χτές σκορποῦσαν τὴν ἡττοπάθεια μὲ τὸν πεμπτοφαλαγγιτισμὸ.

Θυμᾶμαι ἓνα περιστατικὸ μετὰ τὸ γενικὸ σαμποτάζ, στὶς ἀρχὲς τοῦ Ἰούλη τοῦ 1943, πού ἀνέβηκε μιὰ ἐπιτροπὴ στὸν Ὀλυμπο γιὰ.... νὰ μᾶς παρακαλέσει νὰ μὴ γίνουν ἄλλη φορὰ σαμποτάζ γιὰτι οἱ γερμανοὶ ἀπειλοῦσαν νὰ τοὺς κάψουν τὸ χωριό. Ὅταν τοὺς ἐξηγήσαμε πῶς αὐτὸ δὲν εἶνε στὸ χέρι μας, ἀλλὰ ἐκτελοῦμε διαταγὲς τοῦ Γενικοῦ στρατηγείου μας καὶ τοῦ στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, πού αὐτὲς ἔχουν κάποιον σκοπὸ, ἢ ἀπάντησή τους ἦταν : «Οἱ ἄγγλοι θέλουν νὰ μᾶς ξεπαστρέψουν ὄλους, ἀρκεῖ νὰ νικήσουν». Τὴν ἐπιτροπὴ τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ λαοσωτῆρες πού ἀναφέραμε πρὶν πάνω. Σήμερα εἶνε ὄλοι τους «ἀκραιφνῶν ἐθνικῶν φρονημάτων» καὶ βέροι «ἀγγλόφιλοι». Εἶνε οἱ ἄνθρωποι πού κατέχουν θέσεις, προεδριλίκια κλπ. καὶ πού δὲν ἀποκλείεται νὰ ζητήσουν αὔριο τὸ κεφάλι τῶν ἡρωικῶν μπουρλοτιέρηδων, κατηγορώντας τους «ἐπὶ φθορᾷ δημοσίων ἔργων» !

Εὐτυχῶς δὲν ἀντιπροσώπευαν παρὰ ἐλάχιστη μειοψηφία σὲ κάθε χωριὸ κ' ἔτσι δὲ μπόρεσαν νὰ δηλητηριάσουν τὴ μεγάλη μάζα τοῦ λαοῦ, πού ἀντίθετα μ' αὐτοὺς, δὲν υπολόγιζε τίποτα μπροστὰ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ λευτεριά. Ὅχι μονάχα τὰ σπίτια τους δὲ λεγάριάζαν οἱ πατριῶτες, μὰ οὔτε τὴν ἴδια τους τὴ ζωὴ, ὅπως ἀπόδειξαν μὲ τὴν πλατεῖα συμμετοχὴ τους σὲ διάφορα σαμποτάζ πρὸ πῆραν χαρακτήρα παλλαϊκό.

Ἔτσι, μὲ τὴν ἀστείρευτη δύναμη τῆς λαϊκῆς θέλησης καὶ μὲ πρω-

ταγωνιστές τ' ατρόμητα παλληκάρια τῶν χωριῶν τοῦ Ὀλύμπου, γράφτηκε ἡ ἀθάνατη αὐτὴ ἐποποιΐα τῶν Τεμπῶν, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ τὴ δημιουργήσει ἄλλος στρατὸς ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐθελοντικὸ λαϊκόν. Ἦταν ὁ στρατὸς ποὺ τὸν διέκρινε ἀτσαλένια θέληση, ἄφταστος ἥρωισμός, τόλμη, μαχητικότητα καί, πάνω ἀπ' ὄλα, βαθειὰ συναίσθηση τῆς ἱστορικῆς του ἀποστολῆς.

ΜΕΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σύμφωνα μὲ συγκεκριμένα στοιχεῖα, παρμένα ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο ἐπιχειρήσεων, ἀνατινάχτηκαν στὴν περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου συνολικὰ στὸ διάστημα τῆς κατοχῆς 48.000 μέτρα σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, 36 γέφυρες, 47 καμπύλες, σήματα βραδυπορείας, κλειδιά, τηλεγραφικοὶ στύλοι κλπ. Ἡ συγκοινωνία διακόπηκε συνολικὰ γιὰ 1324 ὥρες. Οἱ ἀπώλειες τῶν γερμανῶν ἔφτασαν σὲ 3065 νεκρούς.

Γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ σπουδαῖα αὐτὰ κατορθώματα, ἔδωσαν τὴ ζωὴ τους τριάντα ἀπὸ τὰ καλύτερα παλληκάρια τοῦ μηχανικοῦ καὶ τέσσερα τοῦ πεζικοῦ. Σαράντα δύο τραυματίστηκαν καὶ πέντε ἔμειναν σακάτηδες. Πολλοὶ ἄλλοι, ποὺ ξεπερνοῦν τοὺς ἑκατὸν πενήντα, βρίσκονται σὲ κατάσταση προφυματικῆ καὶ πάσχουν ἀπὸ πλευρίτιδες, ποὺ τὶς ἄρπαξαν σὲ ὀλονύκτιες ἐνέδρες κάτω ἀπὸ βροχὲς καὶ χιονοθύελλες κοντὰ στὶς σιδηροδρομικὲς γραμμές. Σήμερα ἀργοπεθαίνουν στὰ χωριά τους, χωρὶς καμμιά κρατικὴ περίθαλψη καὶ στοργή. Καὶ δὲ φτάνει αὐτό. Τὰ «ἐθνικὰ κομιτάτα», οἱ σούρληδες, οἱ ἑασαδίτες, ποὺ γέμισαν τὴν ἐθνοφυλακὴ, τοὺς δέρνουν καὶ τοὺς κάνουν λυώμα τὸ κεφάλι στὸ πεζοδρόμιο μὲ τὸ τακοῦνι τῶν παπουτσιῶν τους.

Γιὰ κάθε ἄλλη χώρα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἥρωικὴ αὐτὴ δράση ποὺ πραγματοποιήθηκε μὲ ἀφάνταστους κόπους καὶ ὑπεράνθρωπες προσπάθειες, θ' ἀποτελοῦσε ἀπαράγραπτους τίτλους τιμῆς καὶ πολεμικὲς περγαμηνές, γιὰ τὴ διεκδίκηση τῶν ἐλληνικῶν συμφερόντων ἀνάμεσα στὰ ἐνωμένα ἔθνη. Ἐδῶ ἀντίθετα ἡ ἐλληνικὴ ἀντίδραση, μὲ τὴν ἀνοχὴ τοῦ ἐπίσημου κράτους, κάνει ὅτι μπορεῖ γιὰ νὰ σβύσει τὶς ἐνδοξες αὐτὲς σελίδες τῆς λευτεριᾶς. . . Ἡρωοποιοῦν τὴν ὀρεινὴ ταξιαρχία καὶ γράφουν μὲ χτυπητοὺς τίτλους πῶς «ἐκαλύφθη μὲ δόξα», γιὰτὶ μπῆκε στὸ Ρίμινι πλαισιωμένη μὲ ἀγγλικὰ τάνγκς καὶ ἀεροπλάνα. Θὰ πρέπει ὄλοι αὐτοί, ποὺ κατηγοροῦν σήμερα τὸν ΕΛΑΣ, νὰ κοκκινίσουν ἀπὸ

ντροπή, όταν σκεφτοῦν πῶς τμήματα τοῦ λαϊκοῦ μας στρατοῦ ἀντιμετώπισαν ἀμέτρητες φορές μόνιμα ὄχυρά καὶ θωρακισμένες ἀμαξοστοιχίες με αὐτόματα. . . . στὴν καὶ σκουριασμένα ἐπαναληπτικὰ δπλα!

Κάποτε ὁμως θὰ δικαιωθοῦν κι αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες. Ὁ λαὸς θὰ στεφανώσει τότε με τὸ δικό του τρόπο τοὺς ἥρωες. Ὁχι βέβαια με φανταχτερὰ παράσημα καὶ κορῶνες, ἀλλὰ με ἀπλᾶ στεφάνια ἰτιᾶς ἀπὸ τὰ ἱερὰ Τέμπη. Σαμποτάζ ὅπως τῆς ταχείας γερμανικῆς ἀμαξοστοιχίας, τῶν τοίχων ἀντιστήριξης, δεκάδες ἄλλες ἀνατινάξεις ἀμαξοστοιχιῶν στὰ Τέμπη, ποὺ ἀπόσπασαν ἐπανειλημμένα τὰ συγχαρητήρια τοῦ στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, μάχες ὅπως τοῦ Καράλακκου, ὅπου ἡ γερμανικὴ μεραρχία τῶν Ἔς - Ἔς ἀναγκάστηκε με ἐπίσημο ἔγγραφο «πρὸς τὸ στρατηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν» νὰ ὁμολογήσει τὴ «γενναιότητα τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν τακτικὴ συγχρόνου στρατοῦ», ἡ μάχη τῆς Σπηλιᾶς, ὅπου οἱ ἀντάρτες κυκλωμένοι ἀπὸ παντοῦ προτίμησαν τὸν ἐνδοξο θάνατο ἀπὸ τὴν ἀτιμωτικὴ παράδοση στὸν ἐχθρό, τέτια κατορθώματα θὰ μείνουν ἀξέχαστα στὴ μνήμη τοῦ λαοῦ μας καὶ θὰ πάρουν τὴν πραγματικὴ τους θέση στὴ νεοελληνικὴ ἱστορία, στὴν ἱστορία τῶν λαῶν ὅλου τοῦ κόσμου.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Ἡ πρώτη ὁμάδα μηχανικοῦ τοῦ Ὀλύμπου ἰδρύθηκε τὸ Νοέμβρη τοῦ 1942. Τέσσερες ἀντάρτες, ποὺ εἶχαν ὑπηρετήσει στὸ μηχανικὸ τοῦ παλιοῦ στρατοῦ, ἀποτέλεσαν τὸν πρῶτο πυρῆνα τῆς. Τὰ ὀνόματά τους εἶνε : Δημοσθένης Φαρμάκας, Λευτέρης Καραγιάννης, Μήτσιος Φαρμάκας καὶ Γεώργιος Ροκκᾶς. Κατάγονται ὅλοι ἀπὸ τὴ Ραψάνη Ὀλύμπου. Στὴν ὁμάδα αὐτὴ, ποὺ ἀνήκε στὸ II συγκρότημα τοῦ ἀρχηγείου Ὀλύμπου, ὀφείλεται καὶ ἡ πρώτη ἐκτροχίαση ἀμαξοστοιχίας κοντὰ στὸν Πλαταμῶνα, ποὺ ἐγινε με ἀφαίρεση σιδηροτροχιᾶς. Λίγο ἀργότερα, γιὰ νὰ μπορεῖ ν' ἀνταποκριθεῖ στὴ σοβαρὴ τῆς ἀποστολῆς, ἀναπτύχθηκε σὲ πλήρη ὁμάδα μηχανικοῦ, με δύναμη 20—25 ἀνδρῶν, καὶ ὀνομάστηκε «Κεραυνός». Ἡ ἐκπαίδευσή τῆς προχώρησε με γοργὸ ρυθμὸ γιὰ ν' ἀρχίσει τὸ συντομότερο τὴ δράση.

Γενικὰ τὴν ὅλη δράση τοῦ μηχανικοῦ Ὀλύμπου μπορούμε νὰ τὴ διαιρέσουμε σὲ τρεῖς περιόδους, παίρνοντας ὡς βάση τὴν ὀργανικὴ του ἀνάπτυξη καὶ τὴν τακτικὴ του ἀνασυγκρότηση. Κάθε περίοδος εἶνε καὶ ἀφειτηρία γιὰ καινούριες μορφές πάλης, γιὰ σκληρότερους ἀγῶνες

ένάντια στους κατακτητές. Θ' αναφέρουμε τὰ κύρια χαρακτηριστικά τῆς κάθε περιόδου καὶ προχωρώντας θὰ σταθοῦμε στὴν περιγραφή τῶν κυριότερων σαμποτάζ καὶ μαχῶν, ποὺ δόθηκαν σὲ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτές. Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου δίνουμε συγκεντρωτικὸ πίνακα τοῦ συνόλου τῆς δράσης μὲ συγκεκριμένα στοιχεῖα, ἡμερομηνίες, τόπους, ἀποτελέσματα κλπ., παρμένα ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο ἐπιχειρήσεων τῆς μονάδας.

Ἡ α' περίοδος ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Νοέμβρη τοῦ 1942, ποὺ σχηματίστηκε ἡ πρώτη ομάδα τοῦ μηχανικοῦ καὶ φτάνει ὡς τὸν Ἰούνη τοῦ 1943, ποὺ πραγματοποιήθηκε τὸ γενικὸ σαμποτάζ. Στὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα ἡ ομάδα μηχανικοῦ ἀναπτύχθηκε σὲ δυὸ ομάδες κι ἀργότερα σὲ συγκρότημα μηχανικοῦ, ποὺ σὰν τέτιο ἔδρασε στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἰούνη.

Ἡ β' περίοδος ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἰούλη τοῦ 1943 ὡς τὸ Γενάρη τοῦ 1944. Τοὺς πρώτους δυὸ μῆνες τὸ συγκρότημα μηχανικοῦ ἐνισχύθηκε καὶ μ' ἄλλους ἐπίλεχτους ἀντάρτες καί, σύμφωνα μὲ τὴν καινούρια ὀργάνωση τῶν ἀνταρτικῶν σχηματισμῶν σὲ τακτικὸ στρατό, συγκροτήθηκε ὁ ἀνεξάρτητος λόχος μηχανικοῦ Ὀλύμπου (I Μεραρχίας). Ἡ ἀριθμητικὴ του δύναμη ἔφτασε τοὺς 200 - 220 ἀντάρτες καὶ οἱ ομάδες (διμοιρίες) ποὺ εἶχαν διπλὴ ἰδιότητα (μηχανικοῦ - πεζικοῦ) χρησιμοποιοῦνται τόσο γιὰ καταστροφές ὅσο καὶ γιὰ μάχες. Ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες τῆς συγκρότησης καταβλήθηκαν φιλότιμες προσπάθειες ἀπὸ τὰ στελέχη καὶ τοὺς ἄνδρες γιὰ τὴν τεχνικὴ καὶ τακτικὴ κατάρτιση τοῦ λόχου σὲ βαθμὸ τέτιο, ποὺ νὰ εἶνε σὲ θέση νὰ πραγματοποιήσει καὶ τὰ δυσκολότερα σαμποτάζ. Τὸ πιὸ τρανὸ δεῖγμα τῆς προσπάθειας αὐτῆς εἶνε ἡ περίφημη ἀνατίναξη τῶν τοίχων ἀντιστήριξης Γεμπῶν.

Ἡ γ' περίοδος ἐγκαινιάζεται μὲ τὴ θρυλικὴ ἀνατίναξη τῆς ταχείας γερμανικῆς ἀμαξοστοιχίας στὰ Γέμπη. Τὸν ἴδιο μῆνα ἡ περιοχὴ τοῦ νότιου Ὀλύμπου περνάει ἀπὸ τακτικὴ πλεύρὰ στὴ X Μεραρχία. Ὁ λόχος μηχανικοῦ ἀναπτύσσεται σὲ δυὸ λόχους (διλοχία μηχανικοῦ). Στὸν ἐξοπλισμὸ τοῦ 2ου λόχου βοήθησε πολὺ κ' ἡ μάχη τοῦ Καράλακκου, ποὺ δόθηκε λίγο ἀργότερα μ' ἐξαιρέτα ἀποτελέσματα σὲ γερμανικὰ λάφυρα (μυδράλια, στάγερ κλπ.). Ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς οἱ δυὸ λόχοι μηχανικοῦ, πλαισιωμένοι μ' ἓνα λόχο πολυβόλων τῆς X Μεραρχίας, ἔδρασαν σὰν τάγμα μηχανικοῦ νότιου Ὀλύμπου καὶ πέτυχαν τὰ καταστρεπτικότερα σαμποτάζ, δίνοντας τίς πιὸ σκληρὲς μάχες καὶ συμπλοκὲς ἴσαμε τὴν ἀπελευθέρωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Νοέμβρης 1942—'Ιούνης 1943)

Με τή συγκρότηση τοῦ μηχανικοῦ παρουσιάζεται σύγχρονα κ' ἓνα βασικὸ τεχνικὸ ἐμπόδιο: ἡ ἔλλειψη ἐκρηκτικοῦ ὕλικου. Γι' αὐτὸ κ' ἡ πρώτη ἐκτροχίαση ἀμαξοστοιχίας κοντὰ στὸν Πλαταμώνα ἔγινε δίχως ἐκρηκτικὲς ὕλες. Μὲ κλειδιὰ ξεβιδώθηκαν τὰ μπουλόνια (1) κι ἀφαιρέθηκε ἡ σιδηροτροχιά. Αὐτὸ ὅμως δὲ μποροῦσε νὰ ἐξακολουθήσει, γιατί οἱ γερμανοὶ ἄρχισαν νὰ παίρνουν μέτρα. Ἐκρηκτικὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ὑπῆρχαν παρὰ ἐλάχιστα. Δὲν ἔφταναν οὔτε γιὰ τὴ στοιχειώδη ἐκπαίδευση τῶν ἀνδρῶν. Ἀπὸ καιρὸ τὰ τμήματα βρίσκονταν σ' ἐπιφυλακὴ περιμένοντας ἀγγλικά ἀεροπλάνα ποὺ θὰ μᾶς ἔρριχναν ὄπλα καὶ πυρομαχικά, ὅπως ἔλεγαν.

Ἐπὶ τέλους, ἓνα βράδυ—τὸ τρίτο δεκαήμερο τοῦ Γενάρη—ἔφτασε τὸ πρῶτο ἀγγλικὸ ἀεροπλάνο φέρνοντας καὶ τὴ συμμαχικὴ ἀποστολή. Ἡ ἐνίσχυση σὲ πολεμικὸ ὕλικὸ ἦταν: ἓνα... στέν, μερικὲς χειροβομβίδες καὶ λίγα ἐκρηκτικά, δείγματα τοῦ νέου συμμαχικοῦ ὕλικου. Τὸ συμπέρασμα, ποὺ βγήκε ἀπὸ τὴν πρώτη συνεργασία μὲ τὴ συμμαχικὴ

(1) Μπουλόνια εἶνε τὰ παξιμάδια ἀπὸ τίς βίδες ποὺ συνδέουν τίς ράγες στοὺς «ἀμφιδέτες».

ἀποστολή, ἦταν πῶς οἱ σύμμαχοι δὲν ἐνδιαφέρονταν καὶ τόσο γιὰ στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις. Προσπαθοῦσαν περισσότερο νὰ κατατοπιστοῦν μὲ τὸ περιβάλλον καὶ τὸ εἶδος τῶν ὀργανώσεων τῆς περιοχῆς. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ δικές μας προσπάθειες στράφηκαν στὴν περισυλλογὴ τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ καὶ ναρκῶν, ποὺ βρίσκονταν ἀκόμα στὰ χωριά ἀπὸ τὴν ὑποχώρηση τῶν ἄγγλων τὸ 1941. Τέτιο ὑλικὸ εἶχε ἐγκαταλειφθεῖ σὲ μεγάλες ποσότητες, ἀλλὰ πολὺ λίγο σώθηκε ἀπὸ τὴν προδοτικὴ δρᾶση τῶν λεγεωνάριων καὶ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν καραμπινιέρων. Ἡ συμβολὴ τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων στὴν περισυλλογὴ ἦταν ἀνεκτίμητη. Ἀκόμα, ἡ ὀργάνωση Ἰτιᾶς πέτυχε, σὲ συνεργασία μὲ πατριῶτες, ποὺ δούλευαν στὴ γερμανικὴ φρουρὰ τῆς γέφυρας Ἰεμπῶν, ν' ἀφαιρεῖ διάφορες ποσότητες ἀπὸ ἐκρηκτικὲς ὕλες. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ μὲ τὰ λάφυρα ποὺ πάρθηκαν ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση τοῦ μεταλλείου τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐξοικονομήθηκαν ἐκρηκτικὰ κ' ἔγιναν οἱ ἀνατινάξεις τοῦ Μάρτη καὶ Ἀπρίλη. Τὰ σαμποτάζ αὐτά, ἂν καὶ ἦταν περιορισμένης μορφῆς, εἶχαν μεγάλη σημασία. Ὁπλισαν μὲ πείρα τοὺς ἀντάρτες γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἰούνη κ' ἔβαλαν σὲ μεγάλη ἀνησυχία τοὺς γερμανοὺς, ποὺ ἄρχισαν νὰ ἐνισχύουν τὶς φρουρὲς καὶ τὸν ὀπλισμὸ τους. Σ' αὐτὸ βοήθησαν καὶ οἱ συμπλοκὲς Κρανιαῆς, Πάντζελου, Κιτσιλέρ καὶ Πέταλου.

Στὸ μεταξύ, στὰ μέσα τοῦ Ἀπρίλη, ἐκδηλώθηκε ἡ μεγάλη ἐκκαθαριστικὴ ἐπιχείρηση τῶν γερμανῶν στὸν Ὀλυμπο, καθὼς καὶ σ' ἄλλες περιοχὲς, ποὺ εἶχαν σὰν συνέπεια τὴ σύμπτυξη τῶν ἀνταρτικῶν σχηματισμῶν στὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς Πίνδου. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ μηχανικοῦ στὴν περίπτωση αὐτὴ ἦταν ἀρκετὰ σοβαρὴ. Ἐπρεπε νὰ καλύψει τὰ τμήματα ποὺ ὑποχωροῦσαν, ἀνατινάζοντας τὶς γέφυρες καὶ τὰ τεχνικὰ ἔργα ἀπ' ὅπου θὰ περνοῦσαν οἱ γερμανοῖταλικὲς φάλαγγες. Ἐπειτα ἀπὸ ἀδιάκοπη πορεία γίνεται ἀνασυγκρότηση στὰ Χασιά. Διπλασιάζεται ἡ δύναμη τοῦ μηχανικοῦ καὶ ξεχωρίζονται οἱ ἀποστολές. Τὸ ἓνα τμῆμα ἀναλαμβάνει τὴν καταστροφὴ τῶν τεχνικῶν ἔργων ἀπάνω στὸ δρόμο Καλαμπάκας — Μετσόβου. Τὸ δεύτερο θὰ δροῦσε στοὺς δρόμους Καλαμπάκας — Γρεβενῶν — Καστοριᾶς καὶ Γρεβενῶν — Κοζάνης.

Μέσα στὸ Μάη συμπληρώνονται ὅλες οἱ καταστροφές. Ἡ σπουδαιότερη εἶνε ἡ ἀνατίναξη τῆς μεγάλης γέφυρας τοῦ Ἀλιάκμονα ἀπὸ μπετόν-ἄρμὲ μὲ ἀνοιγμα περισσότερο ἀπὸ ἑκατὸ μέτρα, ἀνάμεσα Μη-

ζίστας — Καστοριάς. Ἡ ἀνατίναξη αὐτὴ ματαίωσε τὴν κινητοποίηση μιᾶς ἰταλικῆς μεραρχίας ἐνισχυμένης μὲ 1500 βούλγαρους κομιτατζήδες, ποὺ εἶχε βᾶση ἐξόρμησης τὴν Καστοριά. Οἱ γερμανοὶ χρειάστηκαν ἀρκετὲς βδομάδες γιὰ ν' ἀποκαταστήσουν τὴ συγκοινωνία στ' ὄρητικὸ ποτάμι τοῦ Ἀλιάκμονα. Τὸ ἴδιο ἐγίνε καὶ μὲ τὴ γέφυρα Κουτσούφλιανης, στὸ δρόμο Καλαμπάκας — Μετσόβου. Ἡ ἀνατίναξη αὐτὴ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ μεγάλη καθυστέρηση τῆς συγκοινωνίας, εἶχε καὶ θετικότερα ἀποτελέσματα. Οἱ γερμανοὶ, στὴν προσπάθειά τους νὰ κατασκευάσουν ἄλλη γέφυρα, ἔπεσαν σὲ ἐνέδρα ποὺ ὀργάνωσαν τμήματα πεζικοῦ τῆς I Μεραρχίας. Σκοτώθηκαν 32 κι ὄλος ὁ ὄπλισμός τους πέρασε στὰ χέρια τῶν ἀντάρτῶν.

Μόλις εἶχε τελειώσει τὸ σχέδιο καταστροφῶν τοῦ Μάη καὶ τὰ τμήματα ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴ δυτικὴ Μακεδονία στὴν Πίνδο, καινούρια ἀποστολὴ σπουδαιότατης σημασίας ἀνατέθηκε καὶ πάλι στὸ μηχανικὸ. Ἐπρεπε χωρὶς καθυστέρηση νὰ ἐξακολουθήσει τὴν πορεία ὡς τὸν κάτω Ὀλυμπο, γιὰ νὰ πάρει μέρος σὲ ἀνατινάξεις μεγάλης κλίμακας, ποὺ εἶχαν σκοπὸ νὰ ὑποβοηθήσουν τὶς στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις τῶν συμμάχων στὴ Μεσόγειο. Ἐτσι τὸ συγκρότημα μηχανικοῦ, ἐνισχυμένο καὶ μ' ἓνα συγκρότημα πεζικοῦ, ξεκίνησε πολὺ βιαστικὰ γιὰ τὸν Ὀλυμπο. Ἡ χρονολογία τῆς ἐναρξῆς τῶν ἐπιχειρήσεων συντομεύτηκε ἀπὸ τὸ στρατηγεῖο Μέσης Ἀνατολῆς κατὰ μιὰ βδομάδα. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀντάρτες ἔπρεπε νὰ βαδίσουν ἀδιάκοπα γιὰ νὰ βρίσκονται τὴν ὀρισμένη ἡμερομηνία κοντὰ στοὺς στόχους.

ΓΕΝΙΚΟ ΣΑΜΠΟΤΑΖ

(21 Ἰούνη 1943)

Οἱ προπαρασκευαστικὲς ἐργασίες καὶ οἱ λεπτομέρειες τῆς ἐπιχείρησης κανονίστηκαν. Σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἄγγλους συνδέσμους καθορίστηκαν «ἀεροδρόμια ρίψεων». Τώρα οἱ ἄγγλοι ἔρριχναν σὲ μεγάλες ποσότητες ἐκρηκτικὲς ὕλες. Ἐπρεπε νὰ γίνουν καταστροφὲς στοὺς δρόμους Λάρισας — Σαραντάπορου — Κοζάνης, Ἐλασσώνας — Κατερίνης καὶ μὲ ἰδιαίτερη σφοδρότητα στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Λάρισας — Θεσσαλονίκης.

Οἱ ἀντάρτες πέτυχαν νὰ βρίσκονται δυὸ μέρες προτῆτερα στὴν καθορισμένη περιοχὴ. Αὐτὴ τὴν πορεία δὲ θὰ τὴν ξεχάσει κανένας ἀπὸ

τούς αντάρτες μας σ' ὄλη του τή ζωή. Ὅχτῶ ὀλόκληρα μερόνυχτα βιάδιζαν ἀσταμάτητα μέ πόδια πρισμένα, γεμάτα πληγές κι ὄσοι δέν εἶχαν ἄρβυλα ἀκολουθοῦσαν, ἔχοντας τυλιγμένα τὰ πόδια τους μέ κουρέλια καί τσουβάλια. Οὔτε ἓνας ὄμως δέν ἔμεινε σέ χωριὸ «βραδυπορῶν». Τὸ θεωροῦσαν ὄλοι τους ζήτημα τιμῆς νὰ φτάσουν στὸν προορισμό τους καί νὰ πάρουν μέρος στή δράση.

Μιά πεντάδα τραβήξαμε μπροστὰ γιὰ ἀναγνώριση. Διασχίζουμε γιὰ πρώτη φορά ὕστερα ἀπὸ δυὸ μῆνες τὸν Ὀλυμπο. Ἐνα κύμα ἐκδίκησης καί μίσους πλημμύρισε τὰ στήθια μας στὸ θέαμα τῶν καμμένων χωριῶν. Σπίτια, σχολεῖα κ' ἐκκλησιές ἀκόμα εἶχαν παραδοθεῖ στή φωτιά καί στὸ δυναμίτη. Βλέπαμε βρύσες ἀνατιναγμένες, δέντρα κομμένα σύρριζα καί σκελετοὺς ζῶων σκορπισμένους παντοῦ. Ἡ μερραρχία ἐμπρησμοῦ καί ἐξόντωσης τῶν οὔγγων εἶχε κάνει τὸ ἔργο της. Πέρασε ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο κ' ἔφερε «τὴ νέα τάξη πραγμάτων» . . .

Παρ' ὄλο πὸ βιάδιζουμε ἀπὸ ἀσύχναστα μονοπάτια, πέσαμε ἄθελά μας ἀπάνω σ' ἓνα τσοπάνο. Ἀπ' αὐτὸν πήραμε καί τίς πρῶτες πληροφορίες. Τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ ἔμεινε ἀκμαῖο. Τὸ σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ μ' ὄλες τίς ὀμότητες τῶν γερμανῶν, τήρησε στάση περήφανη καί πατριωτικὴ ἐκτὸς ἀπὸ λίγους, τοὺς αἰώνιους «προσκυνημένους», πὸ ἔτρεχαν νὰ δηλώσουν τὴ «νομιμοφροσύνη τους» καί ἀνέλαβαν νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς γερμανοὺς σέ περίπτωσι πὸ θὰ ἐμφανίζονταν ξανά οἱ ἀντάρτες. Αὐτοὶ φρόντισαν νὰ διαδοθεῖ πὸς οἱ ἀντάρτες φόρεσαν τάχα πολιτικά, πέταξαν τὰ ὄπλα ὕπακούοντας στήν προκήρυξη τοῦ Ράλλη καί πὸς δέν πρόκειται νὰ ξαναγυρίσουν. Ὅταν τᾶμαθαν αὐτὰ οἱ ἀντάρτες, ἔγιναν θεριά. Ἐσφιγγαν νευρικὰ τοὺς δυναμίτες στὰ χέρια τους, καθάριζαν τὸν ὄπλισμό τους κι ἀνυπόμονα περίμεναν τὴν ὄρα γιὰ ν' ἀποδείξουν πὸς τὸ ἀντάρτικο ὄχι μονάχα δὲ διαλύθηκε, ἀλλὰ δυνάμωσε περισσότερο. Κι αὐτὸ δέν ἄργησε νὰ πραγματοποιηθεῖ.

Ἡ ἀναγνώριση πέτυχε θαυμάσια. Ἐπισημάνθηκαν ὄλοι οἱ στόχοι, τὰ γερμανικὰ φυλάκια καί τὸ βράδυ τῆς 20 μέ 21 Ἰούνη ἡ ὄρμητικὴ ἐπίθεση τῶν ἀνταρτῶν σάρωσε τὰ πάντα. Γέφυρες, σιδηροτροχιές, τραβέρσες, κλειδιά, σήματα βραδυπορείας καί τηλεγραφικοὶ στυλοὶ ἀνατινάχτηκαν στὸν ἀέρα. Οἱ ἀπόκρημνοὶ βράχοι ἀπάνω ἀπὸ τὰ γερμανικὰ φυλάκια στὸ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐμπυρευματίστηκαν μέ ἐπιβραδυντικὰ ἐκρηκτικὰ γεμίσματα 1 - 7 ἡμερῶν. Μονάχα στὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν 380 ἐκρήξεις συγκλόμισαν τὴν ἀτμόσφαιρα μέσα σέ μιὰ

βδομάδα. Ἡ σύγκυση καὶ ὁ πανικός στὶς γερμανικὲς φρουρὲς ἦταν χωρὶς προηγούμενο. Κανένας δὲν πίστευε πὼς αὐτὴ ἢ θύελλα ἦταν ἔργο τῶν ἀνταρτῶν ποὺ κατὰ τὴ γνώμη τους βρῖσκονταν στὴν . . . Πίνδο. Οἱ ἴδιοι γερμανοὶ σχημάτισαν τὴν ἐντύπωση πὼς ἀγγλοαμερικανοὶ «κομάντος» ἔπесαν μὲ ἀλεξίπτωτα στὰ Τέμπη καὶ πὼς πολεμικὰ τῶν συμμάχων βομβαρδίζουν τὶς γερμανικὲς θέσεις καὶ ἐνεργοῦν ἀποβάσεις στὸν Πλαταμώνα!

Ὁ ἀντίχτυπος τῆς ἐπιχείρησης αὐτῆς στὴ διοίκηση τῶν στρατευμάτων κατοχῆς ἐκδηλώθηκε ἀμέσως τὴν ἄλλη μέρα. Παρατηρήθηκαν ἀσυνήθιστες προετοιμασίαι, μετακινήσεις μονάδων, πυροβολαρχιῶν καὶ κατάληψη στρατηγικῶν σημείων. Μηχανοκίνητες μεραρχίες ἔτρεχαν ἀπ' ἄλλα σημεία στὴν Ἑλλάδα καὶ ἄλλες δυνάμεις τοῦ ἄξονα μετακινήθηκαν ταυτόχρονα πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἦταν βέβαια μονάχα τ' ἀνταριάσματα ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις τῶν Τεμπῶν, ποὺ ἀνάγκασαν τὸ γερμανικὸ ἐπιτελεῖο νὰ πάρει αὐτὰ τὰ μέτρα. Σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα εἶχε τρανταχτεῖ ἡ γῆ καὶ εἶχε γεμίσει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ καπνοὺς ἐκρήξεων καὶ ἀπὸ τὸ κροτάλισμα τῶν πολυβόλων. Μεγάλη νευρικότητα εἶχε πιάσει τοὺς γερμανοὺς καὶ ἰταλοὺς. Περίμεναν στὰ σίγουρα ἀπόβαση στὴν Ἑλλάδα. . . Λίγες μέρες ἀργότερα τὰ ραδιόφωνα τῶν συμμάχων πληροφοροῦσαν τὸν κόσμον ὅτι στὴ Σικελία ἔγιναν μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία ἀποβάσεις ἀγγλοαμερικανικῶν δυνάμεων. Τὸ στρατηγεῖο Μέσης Ἀνατολῆς ἔστειλε τότε ραδιοτηλεγραφικὰ τὰ συγχαρητήριά του πρὸς τοὺς ἀντάρτες. Καὶ σὲ συνέχεια ὁ στρατηγὸς Οὐτλσον σὲ εἰδικὴ ἡμερήσια διαταγὴ του ἐπαινοῦσε τὴ δράση τῶν ἀνταρτῶν, ἀναγνωρίζοντας ἐπίσημα τὴ μεγάλη συμβολὴ τους στὶς στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις τῶν συμμάχων. Τὸ γερμανικὸ ἐπιτελεῖο εἶχε παραπλανηθεῖ ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις τῶν ἀνταρτῶν στὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἡμερήσια διαταγὴ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων Μέσης Ἀνατολῆς σὲρ Μαίητλαντ Οὐτλσον ἔλεγε:

«Ἐπιθυμῶ νὰ μεταβιβάσω εἰς ὅλους τοὺς βαθμοὺς τοῦ ἀνταρτικοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ εἰλικρινῆ μου συγχαρητήρια καὶ εὐχαριστήρια διὰ τὰς προσφάτους μεγάλας ἑλληνικὰς ἐπιτυχίας εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν ἐκεῖναι, ἐπιμελῶς προπαρασκευασθεῖσαι μετὰ μεγάλης ἀκριβείας ἀπὸ σᾶς συνέβαλον καὶ συνετέλεσαν εἰς τὰς ἐπιτυχίας τῶν συμμαχικῶν στρατιῶν ἐπὶ τῆς Σικελίας. Ὁ ἄξων παρασυρθεῖς ὑπέθεσε μίαν ἐπίθεσιν εἰς τὰ Βαλκάνια. Αἱ ἐνισχύσεις εἰς ἀνδρας καὶ ἀεροπλάνα, τὰ ὅποια ἦσαν διατεθειμένα διὰ τὴν Ἰταλίαν, ἀπησχολήθησαν εἰς τὰ Βαλκάνια. Ἡ προσοχὴ τους ἐστράφη πρὸς τὴν Ἑλλάδα

καί μία μεγάλη νηοπομπή ἐπέρασε ἀνενόχλητη μέσα εἰς τὴν Μεσογείον. Παρά-
δέχομαι ὅτι οἱ ἐπιχειρήσεις τῶν ἀνταρτῶν δὲν ἦσαν ἀκίνδυνοι καὶ ὁ ἄμαχος
πληθυσμὸς ὑπέφερε πολὺ. Παρακαλῶ μεταβιβάσατε εἰς ἐκείνους καὶ εἰς τὸν πλη-
θυσμὸν τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐκτίμησιν διὰ τὴν ἀφοσίωσιν των εἰς τοὺς συνεργάτας
αὐτῶν. Ὁ πόλεμος βαθμιαίως βαίνει πρὸς τὸ βέβαιον τέλος του. Τὸ τέλος θὰ
εἶνε ἢ ἄνευ ὄρων παράδοσις τοῦ Ἄξονος. Ἀπαιτῶ συνεχῆ ἐμπιστοσύνην καὶ
ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς ἀρχηγοὺς τῶν συμμαχικῶν στρατιῶν
τῆς Μεσογείου, μία τῶν ὁποίων εἶνε τὸ Ἀντάρτικον σῶμα τῆς Ἑλλάδος. Εὐγε
εἰς τοὺς ἀντάρτας».

ΟΥ·Ι·ΑΣΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(*Ἰούλιος 1943 — Γενάρης 1944*)

ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ ΑΦΟΠΛΙΖΟΝΤΑΙ

Στις 4 τοῦ Ἰούλη γίνεται νέα ἐπίθεση κατὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πυργετοῦ-Παπαποῦλι-Πλαταμώνα παρ' ἑλῆ τὴν ἐνίσχυση τῶν γερμανικῶν φρουρῶν καὶ τὴν ἐγκατάσταση νέων φυλακίων. Ἀνατινάζονται τότε τρεῖς χιλιάδες μέτρα σιδηροδρομικῆ γραμμῆ, γέφυρες,

καμπύλες και τὰ κλειδιά του σιδηροδρομικού σταθμού Πυργετού.

Μετά τήν ἐπιχείρηση αὐτή οἱ γερμανοὶ ἄρχισαν μέ δραστηριότητα νά ἐνισχύουν πιδό πολύ τὰ ἀμυντικά τους ἔργα και νά χτίζουν πανύψηλους πύργους στό μήκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μέ πολυβολεῖα πρὸς ὄλες τίς κατευθύνσεις. Καί οἱ μικρότερες γέφυρες προστατεύονται μέ δυό ὡς τρεῖς σειρές συρματοπλέγματα και νάρκες. Στή γαλαρία Τεμπῶν και σ' ἄλλα ἐπίκαιρα σημεία κατασκευάστηκαν λαξευτά πολυβολεῖα πάνω σέ βράχους. Παράλληλα ἐνισχύθηκαν σέ δύναμη οἱ φρουρές και πύκνωσαν οἱ περιπολίες.

Οἱ ἐπιθέσεις τόρα ἐναντίον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἔγιναν ἀρκετά δύσκολες. Πῆραν τή μορφή βίαιων ἐπιχειρήσεων μπροστά στόν ἐχθρό. Σ' αὐτό βοήθησε ἡ τότε ἀνασυγκρότησή τῶν σχηματισμῶν του ΕΛΑΣ σέ μονάδες τακτικού στρατού. Ἔτσι τό συγκρότημα του μηχανικοῦ μέ καινούρια σύνθεση κι ἀφροῦ συμπλήρωσε τὰ κενά του, μέ δοκιμασμένο ἔμφυχο ὑλικό, ἀποτέλεσε τόν ἀνεξάρτητο λόχο μηχανικοῦ Ὀλύμπου τῆς Ἰης θεσσαλικῆς μεραρχίας.

Ἡ δύναμη του λόχου ἀνέβηκε σέ 200-220 ἄνδρες. Τόν Αὐγουστο και Σεπτέμβρη του 1944 συνεχίστηκε ἐντατικά ἡ ἐκπαίδευση. Μέ ξύλινα ὑλικά ἀπό τό δάσος του Νεζεροῦ στρώθηκαν κομμάτια σιδηροδρομικῆς γραμμῆς και διδάχτηκαν μέ πραχτικές ἐφαρμογές ὄλες οἱ φάσεις τῶν καταστροφῶν. Οἱ ἀντάρτες πέτυχαν στό χρονικό αὐτό διάστημα νά κάνουν κτήμα τους και τίς παραμικρότερες λεπτομέρειες τῶν τμήματῶν, ἔτοιμοι πιά ν' ἀντιμετωπίσουν και τίς δυσκολότερες ἐπιχειρήσεις πάνω στή σιδηροδρομική γραμμή. Αὐτό ἀποδείχτηκε μέ τήν περιφημη ἀνατίναξη τῶν τειχῶν ἀντιστήριξης Τεμπῶν πού ἔγινε τό πρῶτο δεκαήμερο του Ὀχτώβρη. Ἐέχωρα ἀπό τήν ἐκπαίδευση δέ σταμάτησε και ἡ δράση. Ὀλόκληρο τόν Αὐγουστο και τίς ἀρχές του Σεπτέμβρη ἀνατινάχτηκαν ὀχτῶ ἀτμομηχανές μέ ἐπιβραδυντικά ἐκρηκτικά κάρβουνα και μέ συνεργασία σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων τῶν σταθμῶν Πυργετού, Τεμπῶν και Παπαπούλι.

Οἱ ἰταλικές μονάδες τῶν Τεμπῶν, Λασποχωριῦ και Τσάγεζι, ὕστερα ἀπό τή συνθηκολόγηση τῆς Ἰταλίας, ἀφοπλίστηκαν ἀπό τόν ΕΛΑΣ. Τό πέρασμά τους ὁμως ἀπό τή σιδηροδρομική γραμμή ἦταν δύσκολο, γιατί οἱ γερμανοὶ τό μυρίστηκαν και φρουροῦσαν καλά τίς διαβάσεις. Γι αὐτό ὀργανώθηκε ὀλόκληρο σύστημα μέ συνδέσμους, σηματοδοῦτες κ' ἰσχυρές πλαγιοφυλακές μέ αὐτόματα, πού ὑποστήριζαν τή

διάβαση τῶν ἰταλικῶν μονάδων. Ἡ πολιτικὴ ὀργάνωση καὶ ὁ ἐφεδρικός ΕΛΑΣ τοῦ χωριοῦ Εὐαγγελισμός (Τεμπῶν) πρόσφεραν πολύτιμες ὑπηρεσίες στὴν ἐπιχείρηση.

ΟΙ ΤΟΙΧΟΙ ΑΝΤΙΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ!

(9 τοῦ Ὀκτώβρη 1943)

Ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς χρησιμοποιοῦσε ἐντατικὰ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μεταφέροντας τεράστιες ποσότητες ὑλικῶν ἐπάκτια πυροβόλα καὶ στρατό, ἡ συμμαχικὴ ἀποστολὴ ζήτησε νὰ διακόψουμε ὅπωςδήποτε τὴ συγκοινωνία, χτυπώντας ἕναν ἀπὸ τοὺς κυριότερους στόχους τῆς περιοχῆς. Οἱ μεσαῖες γέφυρες 15-20 μέτρων δὲ μπορούσε νὰ νοηθοῦν σὰν στόχοι σημασίας, γιατί οἱ γερμανοὶ εἶχαν στοὺς ἐνδιάμεσους σταθμοὺς ἐφεδρικές μεταλλικὲς γέφυρες, ποὺ τὶς συναρμολογοῦσαν στὰ γρήγορα. Οἱ τοῖχοι ἀντιστήριξης τῆς γραμμῆς, ποὺ βρίσκονταν κοντὰ στὴ γαλαρία Τεμπῶν, ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα τεχνικὰ ἔργα. Ἡ θέση τους ὁμως ἦταν τέτια, ποὺ κάθε ἐπιχείρηση ἐναντίον τους μποροῦσε νὰ θεωρηθεῖ καταδικασμένη ἀπὸ τὰ πρὶν, γιατί βρίσκονταν ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς δύο μόνιμες φρουρές. Σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἦταν ἡ ὀχυρωμένη τοποθεσία τῆς γαλαρίας, ἀπὸ τ' ἀνατολικά ὁ Πηνειὸς κι ἀπὸ τὰ δυτικὰ οἱ ἀπόκρημνοὶ βράχοι.

Ἡ πεποίθηση τῶν γερμανῶν γιὰ τὸ ἀπαραβίαστο αὐτῆς τῆς τοποθεσίας ἦταν τόσο ἀπόλυτη, ποὺ πολλὲς φορές δὲν ἔστελναν οὔτε τὶς καθορισμένες περιπολίες. Ἄν μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ καμμιά γιδόστρατα ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἀπόκρημνοὺς βράχους, ὑπῆρχαν ἐλπίδες ἐπιτυχίας. Ἡ ἀναγνώριση ἀπόδειξε πὼς αὐτὸ ἦταν κατορθωτὸ προκειμένου γιὰ τοὺς ἀντάρτες μας, ποὺ γνώριζαν καλὰ τὴν περιοχὴ. Γι' αὐτὸ πάρθηκε ἡ ἀπόφαση νὰ ἐκτελεστεῖ ἡ ἐπιχείρηση. Προηγούμενα εἶχαν μετρηθεῖ οἱ διαστάσεις τῶν θαλαμώσεων (1) ποὺ ὑπῆρχαν στοὺς τοίχους καὶ προετοιμάστηκαν τὰ ἐκρηκτικὰ στὸ ἀνάλογο μέγεθος. Γιὰ τὴν κἀθοδο τῶν ἀνταρτῶν ἀπὸ ὀρισμένα ἐπικίνδυνα σημεῖα χρησιμοποιήθηκαν ἀνεμόσκαλες καὶ σχοινιά. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ γιὰ τὴν τοποθέτηση τῶν ἐκρηκτικῶν, γιατί τὸ ὕψος τῶν τοίχων ἦταν ἀπὸ 7 ὠς 12 μέτρα. Ἡ

(1) Θαλαμώσεις = Οἱ τρύπες ποὺ ἀνοίγονται στὰ μετέν ἢ στοὺς βράχους γιὰ νὰ μποῦν μέσα τὰ ἐκρηκτικά.

έμπυρευμάτιση έγινε με αφάνταστη ταχύτητα. Σε τρία τέταρτα της ώρας είχαν τοποθετηθεί 250 γεμίματα των 2 και 4 χιλιογράμμων, που συνδέθηκαν άμέσως με το ακαριαίο⁽¹⁾.

Ένώ η επιχείρηση πλησίαζε προς το τέλος, γερμανική περίπολος συγκρούστηκε με την άριστερή πλαγιοφυλακή μας. Τα αυτόματα θέρισαν τους πρώτους γερμανούς. Άμέσως τμήματα δυναμιτιστών ανατίναξαν κι από τις δυο πλευρές τη σιδηροδρομική γραμμή, για να μην επέμβουν οι θωρακισμένες άμαξοστοιχίες. Η δουλειά εξακολούθησε κάτω από πυκνά πυρά όλων των όπλων. Οι δυνάμεις των φρουρών έκαναν τέσσερες επιθέσεις για να εξουδετερώσουν τις πλαγιοφυλακές και να μάς αποκόψουν μέσα στα Τέμπη. Πέρασαν στιγμές άγωνίας... Οι αντάρτες όμως κράτησαν καλά τις θέσεις τους. Οι δυο τρομερές ανατινάξεις που ακολούθησαν, βοήθησαν πολύ την κατάσταση. Οι γερμανοί αιφνιδιάστηκαν και τα πυρά τους σταμάτησαν απότομα. Αυτό ευκόλυσε τη σύμπτυξη των άνταρτων, που σκαρφάλωσαν πάλι από το ίδιο μέρος. Όταν τελείωσε η ανάβαση, πολλοί δικοί μας έπεσαν αναίσθητοι από την κόραση.

Οι καταστροφές είχαν εξαιρετική επιτυχία. Οι τοίχοι και το κάταστρωμα της σιδηροδρομικής γραμμής εξαφανίστηκαν. Οι γερμανοί τεχνικοί βρέθηκαν σε άδιέξοδο. Τοίχοι δε μπόρεσαν να ξαναχτιστούν. Στήριξαν μόνο πρόχειρες γέφυρες και στο σημείο αυτό όλες οι γερμανικές άμαξοστοιχίες είχαν μεγάλη βραδυπορεία.

Σύγχρονα με την επιχείρηση αυτή κ' επειδή δεν ήταν βέβαιη η επιτυχία της, ενεργήθηκε έκτεταμένη επίθεση κατά της σιδηροδρομικής γραμμής και των μικρών γεφυρών στην περιοχή Πυργετού - Παπαπούλι - Πλαταμώνα. Τμήματα μηχανικού ενισχυμένα από πεζικό (συντάγματα 50, 1)38 και το λόχο κρούσεως του 4ου συντάγματος) ανατίναξαν 4.700 μέτρα σιδηροδρομική γραμμή, πέντε γέφυρες, καμπύλες κλπ. Στην γέφυρα Παπαπούλι δόθηκε πολύωρη και σκληρή μάχη για την κατάληψη του όχυρου. Η επίθεση κράτησε 3 1/2 ώρες και οι αντάρτες κατόρθωσαν να περάσουν από τα συρματοπλέγματα και να πλησιάσουν τον πύργο σε απόσταση 25 - 30 μέτρων. Όπως δήλωσε ο ίδιος ο διοικητής της φρουράς, αν δεν έφταναν ενισχύσεις με θωρακισμένη άμαξοστοιχία από τον Πλαταμώνα, ύστερα από μισή ώρα θα παράδινε το όχυρό.

(1) Ακαριαίο και βραδυπλεγές = φυτίλια που μεταδίδουν τη φωτιά, το πρώτο άμεσα, το δεύτερο σιγά - σιγά.

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗΣ ΑΓΓΛΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ

(4 - 7 τοῦ Δεκέμβρη 1943)

Πρόκειται γιὰ τοὺς ἄγγλους «κομάντος» ποὺ πιάστηκαν αἰχμάλωτοι στὶς ἀποβατικὲς ἐπιχειρήσεις τῶν νησιῶν Λέρου, Σάμου κλπ. Ὁ ἀσύρματος τῆς συμμαχικῆς ἀποστολῆς πῆρε τὴν πληροφορία πὼς ἡ ἀμαξοστοιχία μὲ τοὺς ἄγγλους ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ κατεύθυνση τὴ Θεσσαλονίκη.

Ὁ ΕΛΑΣ στὴν περίπτωση αὐτὴ ἀπόδειξε κατὰ πῶς τρόπο ἀντιλαμβάνεται τὸ συμμαχικὸ καθῆκον. Ὁλόκληρη ἡ δύναμη τοῦ μηχανικοῦ κινητοποιήθηκε γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν αἰχμαλώτων. Ὁργανώθηκε μιὰ τολμηρὴ κ' ἐπικίνδυνη ἐνέδρα σὲ ἀπόσταση 40-120 μέτρα ἀπὸ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς αὐτὸ ἔγινε στὴν περίοδο τῆς σύγκρουσης τοῦ ΕΛΑΣ μὲ τὸν ΕΔΕΣ στὴν Ἡπειρο, στὴν ὁποία οἱ ἄγγλοι κράτησαν μεροληπτικὴ στάση ὑπὲρ τοῦ Ζέρβα καὶ τὸν ἐνίσχυσαν μὲ κάθε τρόπο. Τέσσερα ὀλόκληρα μερόνυχτα οἱ ἀντάρτες τοῦ μηχανικοῦ, ξεπαγιασμένοι ἀπὸ τὸ τσουχτερὸ κρύο τοῦ Δεκέμβρη, περίμεναν τὴν ἀμαξοστοιχία.

Ἡ ἐπιχείρηση τελικὰ δὲν ἔγινε, γιὰτὶ οἱ γερμανοὶ ἄλλαξαν τὸν ἀριθμὸ τῆς ἀμαξοστοιχίας καὶ τὴν κράτησαν στοὺς διάφορους σταθμούς, ἀλλάζοντας τὰ ὁρομολόγια, γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴ σηματοδοσίαν. Ἡ ἐνέδρα ὅμως αὐτὴ ἀπόδειξε τὶς προθέσεις τοῦ ΕΛΑΣ. Τὰ τμήματα δὲν ἀποσύρθηκαν οὔτε μπροστὰ στὸν κίνδυνον κινητοποίησης τῶν γερμανικῶν φρουρῶν, παρὰ ὕστερα ἀπὸ ἐπιτακτικὴ ἀπαίτηση τῶν ἄγγλων ταγματάρχων Χόρς καὶ Γκόρτον, ποὺ παρευρίσκονταν σὰν ἀντιπρόσωποι τῆς συμμαχικῆς ἀποστολῆς. Ὁ ταγματάρχης Χόρς ὕστερα, σὲ λόγον τοῦ πρὸς τοὺς ἄνδρες, τόνισε κατὰ λέξιν πὼς δὲ θὰ ξεχάσει ποτὲ τὴν ἐνέδρα αὐτὴ καὶ τὸν ἥρωισμό τῶν ἀνταρτῶν τοῦ Ὀλύμπου.

Μέσα στὸ Δεκέμβρη ἀνατινάσσονται, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο μὲ τὶς προηγούμενες ὄχτῳ, ἄλλες δυὸ ἀτμομηχανές (ὑπ' ἀριθ. 571 καὶ 518).

Τὸ δεῦτερον καὶ τρίτον δεκαήμερον τοῦ Γενάρη καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ Φλεβάρη, ἄλλες τρεῖς ἀμαξοστοιχίαι (ὑπ' ἀριθ. 72, 76 καὶ 80) παθαίνουν μερικὲς καταστροφές ἀπὸ ἐμπρηστικὰς βόμβες μὲ ὠρολογιακὸν μηχανισμό, ποὺ τοποθετήθηκαν σὲ εὐφλεκτεσ ὕλες (καύσιμα, χόρτα κλπ).

Μὲ τὶς τελευταῖες αὐτὲς ἐπιχειρήσεις κλείνει ἡ β' περίοδος. Οἱ γερ-

μανοὶ τότε φρουροῦν ἄγρυπνα τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν. Ἔχουν πολ-
λαπλασιάσει τὰ ὄχυρά τους καὶ τοποθετοῦν παντοῦ νάρκες.

Ὅλα ὁμῶς αὐτὰ δὲ μπόρεσαν νὰ σταματήσουν τὴν ἐπιθετικὴν δράση
τῶν ἀνταρτῶν, ποὺ ἐκδηλώθηκε σὲ λίγο μὲ τὴν μεγαλύτερη ἀνατίναξιν
ἀμαξοστοιχίας ποὺ ἔγινε στὴν Ἑλλάδα: τῆς ταχείας 53.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Η ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(Φλεβάρης — Οκτώβρης 1944)

Ἡ μαζική ἐπιθετικὴ ταχτικὴ πρὸς ἐφαρμόστηκε ἀπὸ τὸν πρῶτο μῆνα, μὲ τὸ συντριπτικὸ γιὰ τοὺς γερμανοὺς σαμποτάζ τῆς ταχείας, γκρέμισε τὴ «θεωρία» πὺς τὰ Τέμπη ἦταν ἀπόρθητα κ' ἔγινε ἀρχὴ γιὰ μιὰ ἀδιάκοπη καὶ σκληρὴ πάλη πρὸς σταμάτησε μόνο μὲ τὴν ἀπελευθέρωση.

Στὴν περίοδο αὐτὴ τὸ τάγμα μηχανικοῦ Ὀλύμπου, ἀνασυγκροτημένο μὲ δύο λόχους σαμποταριστῶν καὶ ἓνα πολυβόλων κ' ἐξοπλισμένο γερὰ μὲ αὐτόματα πρὸς πάρθηκαν σὲ φονικότετες μάχες, κατατρόπωσε τοὺς γερμανοὺς ὄχι μονάχα πάνω στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἀλλὰ μὲ μάχες σὲ παράταξη. Ὅσο προχωροῦσε ὁ καιρὸς, τὰ

χτυπήματα πολλαπλασιάζονταν, ὥσπου ἔφτασε τὸ τελευταῖο δίμηνο Σεπτέμβρη - Ὀκτώβρη. Τότε ὁ ἐχθρὸς, λυσσασμένα καὶ γεμάτος ἀγωνία, κινουῦσε γῆ καὶ οὐρανὸ γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει τὴ μοναδική του συγκοινωνιακὴ ἀρτηρία. Ἀνώφελα ὅμως, οἱ ἀντάρτες δὲν ὑπολόγισαν τίποτα, ἀλλὰ πραγματοποίησαν ὡς τὸ τέλος τὴν ἱστορικὴ τους ἀποστολή.

ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΗΣ ΤΑΧΕΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΑΜΑΞΟΣΤΟΙΧΙΑΣ

Τὸ γεγονὸς ὅτι τρεῖς ὁλόκληρους μῆνες δὲν εἶχε γίνει καμμιά κρούση στὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, ἔκανε τοὺς γερμανοὺς νὰ πιστέψουν πὼς ἡ περιοχή αὐτὴ ἀπαλλάχτηκε ὀριστικὰ ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες. Αὐτὸ μᾶς βοήθησε ἀρκετὰ γιὰ νὰ ἐφαρμόσουμε ἓνα σχέδιο παραπλάνησης: Δυὸ - τρεῖς ἀνατινάξεις μικρὲς κοντὰ στὸ Μακρυχώρι κ' ὕστερα γιὰ ἓνα διάστημα ἀπραξία . . .

Ἀκολούθησε ἀπὸ μέρος μας λεπτομερειακὴ ἀναγνώριση ποὺ κράτησε πάνω ἀπὸ δυὸ βδομάδες. Προσδιορίστηκε τὸ σημεῖο ἀνατίναξης καὶ τὰ ἔρομολόγια «διείσδυσης» τῶν τμημάτων. Τὸ μηχανικὸ ἀνάλαβε τὴν πιὸ δύσκολη ἐπιχείρηση: ἀνατίναξη καὶ ἐπίθεση κατὰ τῆς ταχείας ὤβ.

Ἡ τοποθεσία ὅπου ἐνεργήθηκε τὸ σαμποτάζ, ἀνάμεσα σὲ ἰσχυρὲς γερμανικὲς φρουρὲς τῆς γέφυρας καὶ τοῦ τοῦννελ Τεμπῶν, μεγαλώνουν τὴ σοβαρότητα τῆς ἐπιχείρησης. Εἶνε ἡ μεγαλύτερη ἀνατίναξη ἀμαξοστοιχίας ποὺ ἔγινε στὴν Ἑλλάδα, μὲ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα δίχως προηγούμενο. Ἀκόμα ὁ τρόπος τῆς πυροδότησης⁽¹⁾ καὶ οἱ τεχνικὲς δυσκολίες τῆς ἐμπυρευμάτισης⁽²⁾, τὴν κατατάσσουν στὰ τολμηρότερα σαμποτάζ ποὺ πέτυχαν οἱ δυνάμεις τῆς ἀντίστασης στὴν κατεχόμενη Εὐρώπη.

Ἡ ἐπιχείρηση ὀρίστηκε γιὰ τὶς 20 τοῦ Φλεβάρη. Ἡ κακοκαιρία ὅμως, ποὺ ἐμπόδιζε τὴ σηματοδότηση ἀπὸ τὸ σταθμὸ τῶν Τεμπῶν, ἀνάγκασε τοὺς ἀντάρτες νὰ μείνουν τρεῖς ὁλόκληρες μέρες κάτω ἀπὸ χιονοθύελλα κοντὰ στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Ἀπὸ μέρος τῆς συμμαχικῆς ἀποστολῆς παραβρέθηκε ὁ λοχαγὸς Πῶλ Λέϊκ μὲ τὸ λοχία Μπῶμπ καὶ τὸ διερμηνεὸ του. Μόλις νύχτωσε, τὰ τμήματα ξεκίνησαν καὶ κατέ

(1) Πυροδότηση εἶνε ἡ μετάδοση τῆς φωτιᾶς στὸ φυτίλι.

(2) Ἐμπυρευμάτιση εἶνε ἡ τοποθέτηση ἐμπυρευμάτων (ἐκρηκτικῶν) στὶς θαλαμῶσεις.

λαβαν τις καθορισμένες θέσεις. Τα συνεργεία έμπυρευμάτισης κατέβηκαν στη γραμμή κι άρχισαν τὸ ἔργο τους. Τρεῖς φορές ἀποτραβήχτηκαν γρήγορα γιατί περνοῦσαν ἀμαξοστοιχίες πὸ δὲν ἔπρεπε ν' ἀνατιναχτοῦν. Ἡ καθυστέρηση αὐτή, παῦ εἶχε σὰν συνέπεια τὴ διακοπὴ τῆς δουλειᾶς καὶ τὴν παραμονὴ τοῦ συνεργείου γιὰ ἀρκετὴ ὥρα πάνω στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἔβαλε σὲ πολλοὺς κινδύνους τὴν ἐπιχείρηση. Ἡ ἀνυπομονησία πολλαπλασίαζε τις δυνάμεις τῶν μπουρλοτιέρηδων κ' ἡ έμπυρευμάτιση ἐτοιμάστηκε πάνω στὴν ὥρα.

Ἦστερα ἀπὸ λίγα λεπτὰ φάνηκε ἡ ταχεῖα. Ἄν περνοῦσε ἓνα τραῖνο ἀκόμα ἢ ἡ παραμικρὴ ἀδράνεια τῶν δυναμιτιστῶν, θὰ εἶχαν σὰν ἀποτέλεσμα τὴν ὀριστικὴ ἀποτυχία τῆς ἐπιχείρησης. Τὸ σύνθημα τῆς ἀφίξης τῆς ἀμαξοστοιχίας τὸ ἔδωσε ὁ πατριώτης κλειδοῦχος Θανάσης Σαφάκας, μέλος τοῦ ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ, μέσα ἀπὸ τὰ συρματοπλέγματα τοῦ σταθμοῦ Τεμπῶν. Ὅλα ἦταν ἔτοιμα: 400 μέτρα ὑπονομευμένη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μὲ ἐκρηκτικὰ γεμίσματα συνδεμένα πάνω στὸν κύριο ἀγωγὸ τοῦ «ἀκαριαίου», πὸ ἡ ἄκρη του κατέληγε σ' ἓνα μικρὸ βράχο σὲ ἀπόσταση 25 περίπου μέτρων ἀπὸ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Στὴν ἄκρη τοῦ ἀγωγοῦ, εἶχαμε ἓνα σύστημα πυροδότησης πρωτότυπο καὶ τολμηρό: τρία καψύλια δυναμίτιδας καὶ τρία κομμάτια βραδύκαυστο (φυτίλι), μήκους μόλις 1 1/2 ἑκατ., πὸ ἀνάφτηκε ἀπ' εὐθείας μὲ ἐναύσματα (1) καὶ σπирτάδα πάνω στὸν κύριο ἀγωγό. (Αὐτὸ ἔγινε γιατί τ' αὐτόματα πιεστικὰ μηχανήματα εἶχαν ἀλλοιωθεῖ ἀπὸ τὴν ὑγρασία). Ὅταν ἡ ἀμαξοστοιχία ἔφτασε στὸ καθορισμένο σημεῖο, πυροδοτήθηκε ὁ ἀγωγός. Μιὰ τρομαχτικὴ ἐκρηξὴ ἀκούστηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκτυφλωτικὴ λάμψη καὶ ἡ περήφανη ἀμαξοστοιχία μὲ τὰ βαγόνια πολυτελείας σωριάστηκε στὸν Πηγειό! Ἀμέσως ἀκολούθησε ἐπίθεση κατὰ τῆς ἀμαξοστοιχίας, πὸ ἀνατινάχτηκε μὲ αὐτόματα καὶ ὄπλοπολυβόλα...

Γιὰ λίγες στιγμές, οἱ γερμανικὲς φρουρὲς δὲν ἀντέδρασαν. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστέψουν πὸς ἦταν δυνατὸ ν' ἀνατιναχτεῖ ἡ ταχεῖα! Τὰ τηλέφωνα ὁμῶς ἀπ' ὄλα τὰ φυλάκια ἐπιβεβαίωσαν: «Φύνφτσιχ ντράϊ καπούτ..., φύνφτσιχ ντράϊ καπούτ...» (χάθηκε ἡ 53). Χρειάστηκε νὰ περάσει πάνω ἀπὸ ἓνα τέταρτο γιὰ νὰ συνέλθουν ὕστερα ἀπὸ τὴ φρι-

(1) Τὰ ἐναύσματα δέρονται στὸ φυτίλι γιὰ νὰ δίνεται μὲ σιγουριά ἡ φωτιά, μὲ τσιγάρο ἢ μὲ εἰδικὰ σπέρτα, πὸ δὲ βγάζουν φλόγα.

χτή είδηση. Στο μεταξύ τὸ θωρακισμένο βαγόνι, ποὺ μόνο εἶχε μείνει ἀπὸ τὴν ἀμαξοστοιχία, χτύπαγε λυσσασμένα πρὸς ὄλεθρον τὶς κατευθύνσεις. Ὅλο τὸ μπουγάζι ἄρχισε νὰ διασταυρῶνεται ἀπὸ πυκνὰ πυρὰ.

Ἡ σύμπτυξη ἐγίνε προβληματική. Ὅρισθηκαν δυὸ «βάσεις πυρὸς» γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ὑποχώρηση ἀπασχολώντας ὅσο μπορούσαν τὸ θωρακισμένο βαγόνι. Σκοπευτὲς ἦταν δυὸ ἥρωες ποὺ δὲ βρίσκονται τώρα στὴ ζωὴ, ὁ Μήτσιος Κολλάτος καὶ ὁ Κώστας Γαζέτας. Ἡ πάλη ἦταν ἀνιση, ἀλλὰ ἀποτελεσματική. Οἱ σκοπευτὲς καθήλωναν σὲ διαστήματα τὰ γερμανικὰ πυρὰ καὶ ἔτσι τὰ τμήματα κατόρθωσαν μὲ ἄλματα νὰ συμπτυχθοῦν.

Στὴν ἐπιχείρηση εἶχαμε τρεῖς τραυματίες· ἀπ' αὐτοὺς ὁ Βαγγέλης Ντίστας, ἓνα ἀτρόμητο παλληκάρι, πολὺ σοβαρὰ. Στὴν προσπάθεια του νὰ ρίξει μιὰ ἀντιαρματική χειροβομβίδα στὸ θωρακισμένο βαγόνι δέχτηκε μιὰ ριπὴ ἀπὸ τὸ γερμανικὸ ταχυβόλο. Τοῦ ἔκοψε τὸ χέρι πιὸ πάνω ἀπὸ τὸν καρπὸ καὶ τὸν τραυμάτισε ἐλαφρότερα στὰ πόδια. Τὰ ὄπλοπολυβόλα ἀπὸ ἔλλειψη πυρομαχικῶν συμπτύχθηκαν. Μείναμε δέκα ἀντάρτες. Τὸ ἀπότομο μονοπάτι θερίζονταν ἀπὸ τὰ πυρὰ. Ἀπὸ τὴ γέφυρα τῶν Τεμπῶν ξεκίνησε ἀμαξοστοιχία «βοηθείας» καὶ τὰ θωρακισμένα ταχυβόλα ἔκαιγαν τὸν τόπο. Ὅλοι μας κινδυνεύσαμε νὰ σκοτωθοῦμε, ἀλλὰ κανένας δὲν ἔβαζε στὸ μυαλό του νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸν τραυματία, ποὺ μᾶς ἔλεγε μέσα σὲ φριχτοὺς πόνους :

— «Παιδιά, σκοτώστε με... Θὰ σᾶς πάρω στὸ λαιμό μου... Τέτια ζωὴ δὲν τὴ θέλω... Ρίξτε μου μιὰ ριπὴ νᾶ μὴν πέσω ζωντανὸς στὰ χέρια τους...».

Ἀπὸ τὴ δύσκολη αὐτὴ θέση μᾶς ἔβγαλε ὁ Μήτσιος Κολλάτος. Ἐνῶ τὸ στοιχεῖο του εἶχε συμπτυχθεῖ, αὐτὸς ἔμενε μὲ τὸ ὄπλοπολυβόλο του πεσμένος σ' ἓνα βράχο. Εἶχε τὸ σκοπὸ του. Ἐβγαλε 5-6 φυσίγγια ποὺ εἶχαν ἀπομείνει στὴν ἀρμάθα του, τὰ ἔβαλε στὴν ταινία, ἔστησε τὸ ὄπλοπολυβόλο καὶ σημάδεψε καλὰ τὴ θυρίδα τοῦ θωρακισμένου ταχυβόλου. Ὅλοι εἶδαμε τὴ ριπὴ νὰ διευθύνεται στὸ γερμανικὸ ταχυβόλο, ποὺ ἀχρηστεύθηκε μὲ μιᾶς καὶ τραυματίστηκαν οἱ χειριστὲς του. Ἡ ἀχρηστεύση τοῦ ταχυβόλου ἦταν μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ περάσουμε τὸν τραυματία ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον σημεῖο. Μὲ μιὰ ἀπεγνωσμένη προσπάθεια τὸ πετύχαμε. Ὑστερα ἀπὸ λίγα λεπτὰ οἱ γερμανικὲς ἐνισχύσεις χαλοῦσαν τὸν κόσμον μὲ τὰ πυρὰ τους. Ἦταν ὁμως ἀργά... Εἶ-

χαμε φτάσει σὲ μιὰ ἀπρόσβλητη χαράδρα κι ὁ τραυματίας σώθηκε (1).

Ἡ ἐπιχείρηση πέτυχε μὲ ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα: τετρακόσιοι πενήντα (450) γερμανοὶ μ' ἓνα στρατηγὸ καὶ τὸ ἐπιτελεῖο του νεκροί. Τὸ 1/3 ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ἀξιωματικοί. Μιὰ βδομάδα ἢ γερμανικὴ φρουρὰ ἔβγαζε κάτω ἀπὸ τὰ βαγόνια παραμορφωμένα πτώματα...

Οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ τῶν συμμάχων (Λονδῖνο, Κάϊρο, Μόσχα), ἀσχολήθηκαν στὶς ἐκπομπές τους ἐπανειλημμένα μὲ τὴν ἐπιχείρηση αὐτὴ καὶ ὑπογράμμισαν τὴ σημασία της.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Καΐρου ἐσφαλμένα μετέδωσε τότε ὅτι: «Ἕλληνες ἀντάρται ὀδηγούμενοι ἀπὸ βρεταννὸν ἀξιωματικὸν ἀνετίναξαν τὴν ἀμαξοστοιχίαν κλπ.» Ἡ ἀλήθεια εἶνε πὼς ὁ λοχαγὸς Λέϊκ δέχτηκε ἀπλᾶ πρόσκλησέ μας νὰ πάρει μέρος σὲ μιὰ διμοιρία ἀνταρτῶν, ποὺ εἶχε σκοπὸ νὰ χτυπήσει μετὰ τὴν ἀνατίναξη. Ὁ διμοιρίτης τοῦ ὑπόδειξε μιὰ θέση καὶ χτύπησε κι αὐτὸς μὲ τὸ αὐτόματό του, ὅπως ὅλοι οἱ ἀντάρτες. Οὔτε στὴν ἐμπυρρευμάτιση ἔλαβε μέρος, οὔτε στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ κατέβηκε καθόλου. Ἡ «καθοδήγησις» τοῦ ἄγγλου λοχαγοῦ συνδέσμου ἦταν ν' ἀδειάσει μερικὲς ριπὲς ἀπὸ τὸ αὐτόματό του.

Αὐτὸ τὸ γράφουμε γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ περισσότερο γιὰ τὸ σταθμὸ τοῦ Καΐρου, ποὺ δὲν ἔλεγε πολλές φορές, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, τουλάχιστο σωστὰ τὰ πράγματα καὶ προπάντων ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὴ δράση τῶν ἐλλήνων ἀνταρτῶν. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ἀκόμα πὼς ὅλοι οἱ ἄγγλοι σύνδεσμοι, ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὸ μηχανικὸ τοῦ Ὀλύμπου πήρανε τουλάχιστο ἀπὸ ἓνα γαλόνι! Ἔχει κι αὐτὸ κάποια σημασία γιὰ τοὺς «ληστὲς» τοῦ κ. Τσῶρτσιλ, ὅπως μᾶς εἶπε....

«Θ Α Ο Υ Ζ Ε Ν Κ Ι Λ!»

Ὅταν ὁ λοχαγὸς Λέϊκ πληροφορήθηκε ὅτι θὰ πυροδοτήσουμε τὴν

(1) Αὐτὸς ὁ ἥρωας σκοτώθηκε ὕστερα ἀπὸ δύο μῆνες στὴ μάχη τοῦ Καράλακκου. Εἶχαν καὶ τότε ἐξαντληθεῖ τὰ πυρομαχικὰ τοῦ ὀπλοπολυβόλου. Ἄρπαξε ἓνα στάγερ ἀπὸ σκοτωμένο γερμανὸ καὶ πήρε μέρος στὴν τελικὴ ἐφοδο. Μὲ τὸ στάγερ προτειταμένο, ζύγωσε τρία μέτρα μιὰ ὁμάδα γερμανῶν καὶ τοὺς φώναξε νὰ παραδοθοῦν! Οἱ γερμανοὶ σήκωσαν τὰ χέρια, μὰ κείνη τὴ στιγμή ἓνας ἄλλος κρυμμένος πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα τὸν σημάδεψε. Πέφτοντας ὁ Κολλᾶτος ζητωκραύγασε γιὰ τὴ λευτεριά καὶ βρέθηκε μετὰ τὴ μάχη σφιχταγκαλιασμένος μὲ τὸ αὐτόματο.

άμαξοστοιχία απ' ευθείας με βραδύκαυστο, εξέφρασε άμέσως τήν άμφιβολία του για τήν έπιτυχία. Το μήκος τών φυτιλιών είχε κοπεί 3 πόντους και ο χρόνος τής καύσης ήταν 4'' περίπου. Αυτός υποστήριζε ότι χρειάζεται μεγάλη ψυχραιμία για να πυροδοτηθεί τήν κατάλληλη στιγμή κι ότι κινδύνευε το τραίνο να προσπεράσει τα έκρηκτικά γεμίσματα, λόγω τής μεγάλης ταχύτητας, πριν γίνει η έκρηξη.

Αυτή τή «θεωρία» τήν υποστήριζε με φανατισμό και μάς πρότεινε να στοιχηματίσουμε τρεις λίρες. Έμεις φυσικά του άπαντήσαμε πώς είμαστε άμισθος στρατός και δε διαθέτουμε λίρες. Τόν διαβεβαιώσαμε όμως ότι θα κάνουμε το πάν, ώστε να μή γλυτώσει η ταχεία. Αυτή ή δυσπιστία του κ. λοχαγού μάς έθιξε στό... ρωμέϊκο φιλότιμο. Το βραδύκαυτο από τρεις πόντους έγινε 1 1)2, δηλ. πυροδότηση-έκρηξη 2''.

Όταν ο λοχαγός είδε σε λίγο τήν άμαξοστοιχία να συντρίβεται δε μπόρεσε να κρατήσει τόν ένθουσιασμό του. Μετά τήν έπιχείρηση πετούσε το καπέλλο του στον άέρα και φώναζε «θάουζεν κίλ!» (χιλίοι νεκροί), ζητωκραυγάζοντας υπέρ του ΕΛΑΣ.

Ε Ν Α Α Π Ο Σ Π Α Σ Μ Α

Το περιοδικό τής άγγλο - ελληνικής ύπηρεσίας πληροφοριών (ΑΕΡΑ, χριστουγεννιάτικο τεύχος) τήν ανατίναξη τής ταχείας τήν κρίνει σα γεγονός παγκόσμιας σημασίας και τήν περιλαμβάνει στην άνασκόπηση τών παγκόσμιων πολεμικών γεγονότων του έτους 1944. Να τι γράφει σχετικά :

«Λίγες μέρες αργότερα μαθεύτηκε από τόν έλεύθερο έλληνισμό νέο κατόρθωμα τών άνταρτών μας : στα Τέμπη ανατίναξαν όλόκληρη γερμανική άμαξοστοιχία και τή γκρέμισαν στον Πηνειό. 500 περίπου γερμανοί άξιωματικοί και στρατιώται σκοτώθηκαν. Αυτή ήταν ή άπάντησις που έδωσαν στους γερμανούς οι μαχόμενες έντός τής Ελλάδος δυνάμεις για τήν παραχώρηση που είχαν κάνει εκείνο τόν καιρό τής Έδέσσης, Φλωρίνης και Καστορίας στους βουλγάρους....»

Στα χείλη του καθενός ανεβαίνει τόρα μιá άπλή έρώτηση : Και ποιοί ήταν εκείνοι που έδωσαν τήν άπάντηση ;...

(26 τοῦ Μάρτη 1941)

Στις 10 τοῦ Μάρτη μιὰ διμοιρία μηχανικοῦ πέρασε στὸν Κίσαβο μὲ σκοπὸ νὰ πάρει μέρος, μὲ τὶς δυνάμεις τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Ὀλύμπου, στὴ γενικὴ ἐπίθεση ἐνάντια στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ποὺ προετοιμάζονταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ.

Τὸ συμμαχικὸ στρατηγεῖο, μ' ἓνα σχέδιο ποὺ ὀνομάστηκε «Κιβωτός», ἀπόβλεπε καὶ πάλι στὴν κινητοποίηση ὄλων τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων, ὅπως τὸν Ἰούνη τοῦ 1943 (γενικὸ σαμποτάζ). Εἶχε μάλιστα ἐκδοθεῖ καὶ εἰδικὴ διαταγὴ τοῦ γενικοῦ στρατηγεῖου τοῦ ΕΛΑΣ, ποὺ καθόριζε τὶς λεπτομέρειες. Ἄγνωστο ὅμως γιατί δὲν ἐφαρμόστηκε. Ἴσως ἢ διάσπαση τοῦ νότιου οὐκρανικοῦ μετώπου καὶ ἢ ἀκάθεκτη προέλαση τῶν ρωσικῶν δυνάμεων στὰ Βαλκάνια νὰ ἀλλάξε τὴν κατάσταση. Ὡστόσο, ἐμᾶς δὲ μᾶς ἀνακοινώθηκε ματαίωση τοῦ σχεδίου καὶ ἡ διμοιρία ἐξακολουθοῦσε νὰ παραμένει στὸ χωριὸ Σπηλιὰ τοῦ Κισσάβου γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὴν ἀποστολὴ της.

Ἔτσι ἔφτασε ἡ 26 τοῦ Μάρτη, ποὺ οἱ ἀντάρτες δέχτηκαν τὴν προδοτικὴ ἐπίθεση. Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ οἱ ραλλικοί, ἀδελφωμένοι μὲ τὰ γερμανικὰ στρατεύματα, ἔπαιρναν μέρος στὶς ἐκκαθαριστικὲς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ. Ἀπὸ τὴν προηγούμενη μέρα διαδόθηκε ὅτι πρόκειται νὰ κινητοποιηθοῦν γερμανοράλληδες καὶ τὰ τμήματα ἀπὸ τὰ χαράματα ἔστησαν ἐνέδρα σὲ μιὰ ὑποχρεωτικὴ διάβαση τοῦ κύριου δρόμου, ποὺ ὀδηγοῦσε στὸ χωριό. Ὁ καιρὸς ἦταν πολὺ ἀσχημος, ὀμίχλη, ὑγρασία κ' ἓνα τσουχτερὸ κρύο ποὺ τρυποῦσε τὰ κόκαλα. Πέντε ὀλόκληρες ὥρες κράτησε ἡ ἐνέδρα χωρὶς νὰ φανεῖ ὁ ἐχθρὸς.

Τελικὰ, ἀφοῦ τὰ τμήματα πληροφορήθηκαν ὅτι πάνω στὸ δρόμο δὲν παρατηρήθηκε καμμιά ἐχθρικὴ κίνηση, ἀποσύρθηκαν κ' ἐγκαταστάθηκαν στὴν ἐκκλησιὰ καὶ στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ Σπηλιὰ. Ἐκεῖ ὕστερα ἀπὸ λίγη ὥρα βρέθηκαν κυκλωμένοι ἀπὸ τοὺς γερμανοράλληδες, ποὺ τοὺς ὀδήγησαν ἀπὸ ἄγνωστα μονοπάτια ντόπιοι προδότες. Ἡ πυκνὴ ὀμίχλη, ποὺ ἐμπόδιζε τὴν ὀρατότητα, ὑποβοήθησε στὴν κύκλωση. Τὸ τμήμα, ποὺ βρισκόνταν στὸ σχολεῖο, κατόρθωσε νὰ συμπυκθεῖ ἀπὸ μιὰ χαράδρα πρὶν τὴν καταλάβει ὁ ἐχθρὸς. Στὴν ἐκκλησιὰ ὅμως οἱ ὑπόλοιποι ἀντάρτες (20 τοῦ μηχανικοῦ καὶ 8 τοῦ πεζικοῦ) βρέθηκαν κυκλωμένοι ἀπὸ παντοῦ. Στὴν πρόταση τῶν γερμανῶν νὰ

παραδοθοῦν, οἱ ἀντάρτες ἀπάντησαν μὲ τὰ ὄπλα, τ' αὐτόματα καὶ τὶς χειροβομβίδες. Ἐπακολούθησε ἄγρια μάχη ἀπὸ τὶς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα τῆς ἐκκλησιᾶς. Ἡ κατάσταση ἦταν ἀπελπιστική, τὰ πυρομαχικά πού ἀπόμειναν λιγοστά. Ὁμόφωνα πάρθηκε ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἥρωική ἐξοδο. Ὅλοι τοὺς προτίμησαν τὸν ἐνδοξο θάνατο ἀπὸ τὴν ἀτιμωτική παράδοση στὸν ἐχθρό. Δεκατέσσερα ἀπὸ τὰ ἥρωικά αὐτὰ παλληκάρια ἔπεσαν πολεμώντας ἄνισα. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοῦς, πού δὲ σκοτώθηκαν ἀπὸ τὰ φασιστικά βόλια καὶ βρέθηκαν κυκλωμένοι ἀπὸ παντοῦ, ἀφοῦ ἀχρήστεψαν τὰ ὄπλα τους, σκοτώθηκαν μοναχοὶ τους μὲ τὴν τελευταία χειροβομβίδα πού τοὺς ἔμεινε. Οἱ ὑπόλοιποι, ἄλλοι τόσοι μὲ τοὺς νεκρούς, κατόρθωσαν τραυματισμένοι καὶ πυροβολώντας συνεχῶς ν' ἀνοίξουν δρόμο ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς καὶ νὰ ξεφύγουν, χωρὶς νὰ πέσει οὔτε ἓνας ζωντανὸς στὰ χέρια τους.

Τὸ παράδειγμά τους ἔγινε σύμβολο γιὰ ὄλους τοὺς ἀντάρτες τοῦ μηχανικοῦ, πού στὶς ἀναρίθμητες ἐπιχειρήσεις κανένας τους δὲν πιάστηκε ζωντανὸς ἀπὸ τὸν ἐχθρό⁽¹⁾.

Η ΤΑΧΕΙΑ 53 ΤΙΝΑΖΕΤΑΙ ΠΑΛΙ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ!

(31 τοῦ Μάρτη 1944)

Μέσα σχεδὸν σ' ἓνα μῆνα ἡ ταχεῖα ἀνατινάχτηκε γιὰ δεύτερη φορά καὶ σὲ σημεῖο 7 χιλιομέτρα νότια τῆς Λάρισας. Ἡ ἐπιχεί-

(1) Τὸ ἥρωικό αὐτὸ κατόρθωμα καὶ τὴν αὐτοθυσία τῶν ἀνταρτῶν τὸ τραγούδησε ἡ λαϊκὴ μοῦσα μὲ τὸ «Τραγοῦδι τῆς Σπηλιᾶς», πού τὸ δημοσιεύουμε ὁλόκληρο, παρὰ τὶς τεχνικὲς ἀτέλειές του:

Στὴ Σπηλιά, στὸ χωριὸ
στὴν ἐκκλησιὰ καὶ στὸ σχολειὸ
ἀντάρτες τοῦ μηχανικοῦ
μείνανε λῶγῳ τοῦ καιροῦ.

Δίγο γιὰ ν' ἀναπαυτοῦνε
καὶ στὴ δράση τους νὰ μποῦνε
γερμανοὺς γιὰ νὰ χτυπήσουνε
ἀλύπητα παντοῦ.

Μὰ ὁ Ράλλης ὁ προδότης
καὶ οἱ ἄλλοι καταδότες
τοὺς κυκλώσανε μὲ μπαμπεσιὰ
μὲς στὸ σχολειὸ, στὴν ἐκκλησιὰ.

Γερμανοὺς πῆραν κοντὰ τους
μὰ δὲν ἦταν στὰ καλά τους
πῶς θὰ πιάναν τοὺς λεβέντες
σὰν λιοντάρια στὸ κλουβί.

Μὰ οἱ ἀντάρτες ὅταν εἶδαν
νὰ προβάλλουν εἰ ἐχτροὶ
τ' ἄρματα πῆραν στὴ στιγμή
κι ὄλοι χύμηξαν μὲ ὄρμη.

κ' ἔτσι δεῖξαν στοὺς προδότες
γερμανοὺς καὶ καταδότες
πῶς δὲν πιάνονται
οἱ ἔλληνες ἀντάρτες ζωντανοί.

ρηση ἔγινε καὶ γιὰ ἀντιπερισπασμὸ στὰ ἐντατικὰ μέτρα ἀσφαλείας τῶν γερμανῶν, ποὺ πῆραν στὸν τομέα Λάρισας — Τεμπῶν — Πλαταμῶνα.

Νότια τῆς Λάρισας δὲν εἶχε ἐνεργηθεῖ καμμιά πράξη σαμποτάζ. Ὁ αἰφνιδιασμὸς πέτυχε καὶ τὸ τραῖνο τινάχτηκε στὸν ἀέρα. Τὸ ἠθικὸ τοῦ ἐχθροῦ κλονίστηκε σὲ μεγάλο βαθμὸ. Ποτὲ δὲν περίμεναν μιὰ τέτια ἐνέργεια στὴν τοποθεσία αὐτή.

Οἱ γερμανοί, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνατίναξη, χρησιμοποίησαν καὶ στὸν τομέα αὐτὸ προπομποὺς συνοδείας (θωρακισμένες δραιζήνες), γιὰ τὴν προστασία τῶν ἐπιβατικῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀμαξοστοιχιῶν. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, ἀσχολήθηκαν ἀρκετὲς δυνάμεις γιὰ τὴν ἐγκατάσταση νέων φυλακίων καὶ τὴν ἐνίσχυση τῶν παλιῶν. Ἡ ἐπιχείρηση ἐνεργήθηκε ἀπὸ ἔφιππο τμήμα μηχανικοῦ, ποὺ χρειάστηκε μιὰ βδομάδα γιὰ τὴ μετάβαση καὶ ἐπιστροφή. Τὸ ὁρομολόγιό τῆς πορείας ἦταν ἀπὸ τὸν Ὀλύμπο στὸν Κίσαβο, Καραντάου, Κρανῶνα καὶ πρὸς τὰ πίσω.

Οἱ γερμανοὶ πληροφορήθηκαν πὼς τὸ σαμποτάζ ἐνεργήθηκε ἀπὸ τὸ μηχανικὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφή προσπᾶθησαν νὰ μᾶς μπλέξουν σὲ ἐνέδρα. Γιὰ καλὴ τύχη μας ὁμως δυὸ χωρικοί, γυρνώντας ἀπὸ τὸ χωράφι τους, μᾶς εἰδοποίησαν καὶ ἀλλάξαμε ὁρομολόγιό στὸ πέραςμα τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ὁ λαὸς ἀναδείχτηκε ὁ καλύτερος συνεργάτης τῶν ἀνταρτῶν.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΛΑΚΟΥ (ΜΠΑ·Ι·ΡΑΧΤΑΡ)

(6 τοῦ Μάη 1944)

Εἶνε ἡ ἱστορικὴ μάχη ποὺ ἀνάγκασε τοὺς γερμανοὺς νὰ παραδεχτοῦν ἐπίσημα πὼς ὑπάρχει «τακτικὸς στρατός» καὶ «στρατηγεῖον ἀνταρτῶν». Ὀλόκληρο τὸ μῆνα Ἀπρίλη ἔρχονταν ἀπανωτὰ οἱ πληροφορίες γιὰ ἐπικείμενη σοβαρὴ κινητοποίηση τῶν γερμανῶν στὸν Ὀλύμπο, ποὺ θὰ ἐκδηλώνονταν πρὸς πολλὰ κατευθύνσεις, ὅπως καὶ τὴν ἀνοιξη τοῦ 1943. Οἱ πληροφορίες αὐτὲς μᾶς ἀνάγκασαν νὰ διασκορπίσουμε τίς δυνάμεις μας σ' ὅλες τίς πλευρὲς τοῦ Ὀλύμπου, γιὰ νὰ φυλάξουν τὰ κυριότερα περάσματα. Φαίνεται ὁμως ὅτι καὶ οἱ γερμανοὶ ἄλλαξαν γνώμη ἀπὸ τὸ πικρὸ δίδαγμα τοῦ 1943, ποὺ εἶχαν κινητοποιήσει τεράστιες δυνάμεις χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Γι' αὐτὸ ἀντὶ τῆς «συνδυασμένης» κινητοποίησης διάθεσαν ἓνα ἐπίλεκτο τάγμα τῶν Ἑς — Ἑς, ἄρτια

έξοπλισμένο, για μιὰ γερή κρούση στὸν κάτω Ὀλυμπο. Ἄν καὶ δὲν ὑπῆρχαν σοβαρὲς δυνάμεις στὲς νότιες ὑπώρειες τοῦ Ὀλύμπου, οἱ δυὸ διμοιρίες μηχανικοῦ, μιὰ πεζικοῦ καὶ ἡ ὁμάδα διοίκησης τοῦ τάγμα-
τος (περίπου 150 ἀντάρτες) ἀντιμετώπισαν μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία καὶ κατόρθωσαν νὰ ἐξοντώσουν τοὺς χιτλερικούς. Ἡ δίψα τῆς ἐκδίκησης, ποὺ φλόγιζε ὅλων τὰ στήθια, γιὰ τὸν ἄδικο χαμὸ τῶν παλληκαριῶν τῆς Σπηλιάς, ἔκανε τοὺς ἀντάρτες νὰ μὴν ὑπολογίζουσι οὔτε τὴν ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ οὔτε τὸν τέλειο ὀπλισμὸ τοῦ ἐχθροῦ.

Τὰ χαράματα ἔγινε ἡ πρώτη συμπλοκὴ. Ἡ πρωϊνὴ μας περίπολος συγκρούστηκε μὲ τὸ ἀναγνωριστικὸ ἀπόσπασμα τῶν γερμανῶν. Ἄφου ἐξακρίβωσε τὴ δύναμη καὶ τὴν κατεύθυνση τοῦ ἐχθροῦ, ἡ περίπολος συμπύχθηκε. Ἡ ἀναγνώριση φαίνεται ὅτι πληροφόρησε τὸ γερμανὸ διοικητὴ πὼς διάλυσε τοὺς ἀντάρτες. Ἄλλως τε ἔτσι τοὺς εἶχαν πεῖ: δὲ θᾶβρισκαν παρὰ λίγους «συμμορίτες». Γι' αὐτὸ κι ὁ κύριος ἔγκος τοῦ ἐχθροῦ ἔκανε μεγάλη στάση στὸ ρέμμα Καράλακκου. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ τολμηροὺς, ἀπαλλάχτηκαν ἀπὸ τὴν ἐξάρτησή τους κι ἄρχισαν νὰ πλύνονται στὸ ρέμμα. Ἄλλοι ρίχτηκαν στὴ λεηλασία τῶν ἐβραϊκῶν καλυβιῶν ποὺ ἦταν ἐκεῖ. Ἄλλοι κυνηγοῦσαν 2-3 κορίτσια ποὺ βρέθηκαν παραπέρα.

Ἡ εὐκαιρία ἦταν μοναδική. Οἱ ἀντάρτες κατόρθωσαν ἀπὸ τὰ γνωστά τους μονοπάτια καὶ μὲ ἀδιάκοπα ἄλματα πίσω ἀπὸ τοὺς βράχους νὰ φτάσουν γρήγορα σ' ἐπίκαιρα σημεῖα, ὅπου ἔστησαν τὰ ὀπλοπολυβόλα τους κι ἄρχισαν τὴν αἰφνιδιαστικὴ τους ἐπίθεση. Σοβαρὲς ἀπώλειες, μεγάλη σύγχυση καὶ πανικός τοῦ ἐχθροῦ ἦταν τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῶν συνδυασμένων πυρῶν. Οἱ γερμανοὶ ὅμως γρήγορα συνῆρθαν ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη ἐκπληξὴ κι ἄρχισαν τὴ λυσασμένη τους ἀντίσταση. Τὰ μυδράλια καὶ τὰ στάγερ μπήκαν σὲ δράση. Στὴν ἀρχὴ προσπαθοῦσαν μὲ τρομακτικὰ πυρὰ νὰ ἐξαναγκάσουν τοὺς ἀντάρτες σὲ ὑποχώρηση. Ἀντίθετα ὅμως, οἱ ἀντάρτες μὲ ἄλματα ζύγων ὅλο περισσότερο καὶ βελτίωναν τὶς θέσεις τους.

Ἡ μάχη ἐξελίχτηκε μὲ ἀφάνταστη σκληρότητα καὶ πεῖσμα καὶ κράτησε ὅλη τὴ μέρα. Οἱ γερμανοὶ, στὶς προσπάθειές τους ν' ἀναπτυχθοῦν, θερίζονται ἀπὸ τὰ πυρὰ τῶν ἀνταρτῶν. Τὸ ἀπόγευμα ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της στὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ ἡ γερμανικὴ ἀεροπορία. Ἄνώφελα ὅμως, γιὰ τὴν διαμόρφωση τοῦ τόπου ἐμπόδιζε ἀποτελεσματικὴ χρησιμοποίησή της καὶ οἱ ἀντάρτες ἔκαναν καλὴ χρῆση

τοῦ τόπου ἀποφεύγοντας τὰ πυρὰ τῶν ἀεροπλάνων. Ἡ θέση τῶν γερμανῶν ἦταν ἀπελπιστική. Μὰ καὶ τὰ πυρομαχικὰ τῶν ἀνταρτῶν ἔπαιρναν τέλος. Δυὸ πράγματα μπορούσαν νὰ σώσουν τὴν κατάσταση: σύμπτυξη ἢ τελικὴ ἐφοδος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὰ λίγα πυρομαχικὰ καὶ τὶς χειροβομβίδες. Τὸ πρῶτο ἦταν ἀσυμβίβαστο γιὰ τὴν ἥρωικὴ αὐτὴ μάχη. Κ' ἐγινε τὸ δεύτερο.

Ἡ ὀρμητικὴ ἐφοδος τῶν ἀνταρτῶν πῆρε γρήγορα μορφὴ ἐπιπῆς πάλης, ἀγῶνα σῶμα πρὸς σῶμα. Ἡ ἐξόρμηση αὐτὴ ἔλυσε καὶ τὸ πρόβλημα τῶν πυρομαχικῶν. Πολλοὶ ἀντάρτες πῆραν μυδράλια καὶ στάγερ ἀπὸ σκοτωμένους γερμανοὺς καὶ τᾶστρεψαν ἀμέσως στὸν ἐχθρό. Ἡ μάχη εἶχε πιά κριθεῖ... Ὅσοι ἀπὸ τοὺς χιτλερικοὺς δὲν ἐξοντώθηκαν κατόρθωσαν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ σκοταδιοῦ νὰ διαφύγουν, σὲ θλιβερὴν κατάσταση. Οἱ ἀπώλειές τους ἦταν 150 νεκροὶ «ἐπὶ τόπου», 80 βαρεῖὰ τραυματίες, ποὺ ὑπέκυψαν κι αὐτοὶ καὶ 14 αἰχμάλωτοι, ἀνάμεσά τους κι ὁ διερμηνέας τῆς γερμανικῆς διοίκησης Λάρισας ὑπολοχαγὸς Ἄλεξ Χαϊνιγκς. Οἱ δέκα ἀπ' αὐτοὺς ἐκτελέστηκαν, γιὰτὶ ἀποπειράθηκαν νὰ ἀφοπλίσουν τοὺς συνοδοὺς τους.

Τὴν ἄλλη μέρα κινητοποιήθηκαν μεγάλες δυνάμεις μὲ ὑποστήριξι ἀεροπορίας. Μετάφεραν τοὺς νεκροὺς ὡς τοὺς πρόποδες τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου προσγειώθηκαν μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα καὶ τοὺς παράλαβαν. Στὰ χέρια τῶν ἀνταρτῶν πέρασαν ἄφθονα λάφυρα (μυδράλια, στάγερ, πιστόλια, ὅπλα κι ὀλόκληρα κιβώτια πυρομαχικῶν). Ἐφτὰ ἀπὸ τὰ καλύτερα παλληκάρια τοῦ μηχανικοῦ σκοτώθηκαν καὶ ὕψτὼ τραυματίστηκαν. Ἀπὸ τὸ πεζικὸ εἶχαμε ἓνα νεκρὸ καὶ δυὸ τραυματίες. Τοὺς γερμανοὺς τοὺς ὀδηγοῦσε ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος Καζακλάρ, ὁ Γκογκλιάνας, ντυμένος γερμανικὰ!

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ θετικὰ ἀποτελέσματα τῆς μάχης, ἐξαιρετικῆς σημασίας εἶνε τὸ γεγονός ὅτι ἡ γερμανικὴ μεραρχία τῶν Ἔς - Ἔς ἀναγκάστηκε νὰ στείλει μὲ τὴν ἐπιτροπὴ τοῦ Διεθνοῦς ἐρυθροῦ σταυροῦ (Λάρισας) ἐπίσημο ἔγγραφο πρὸς τὸ «Στρατηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν» γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν αἰχμαλώτων (1).

(1) Δυστυχῶς δὲν ἐγινε δυνατὸ νὰ βρεθεῖ στὸ ἀρχεῖο τὸ ἔγγραφο τῶν γερμανῶν. Δίνουμε ὡς τόσο αὐτοῦσια τὴν ἐκκλήση τοῦ Μητροπολίτη ποὺ δημοσιεύτηκε τότε στὸ «Λαρισαικὸ Τύπο» τῆς κατοχῆς. «Διὰ τὸ στρατηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν. Ἐκ μέρους τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν κατοχῆς μὲ ἐπεσκέφθη σήμερον ὁ ὑπολοχαγὸς κ. Μάϊ καὶ μοῦ ἀνέφερεν ὅτι κατὰ τὴν συμπλοκὴν μεταξύ

Η ΜΑΧΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΟΔΕΙΑ

(*Ἰούνης — Ἰούλης 1944*)

«Στους κάμπους βροντιάει τὸ κανόνι...»

Ἀπὸ τὸ Μάη ξεφούντωσε στὸ Καζακλάρ ἡ ὀργάνωση τοῦ ΕΑΣΑΔ. Εἶνε ἡ νέα μεταμόρφωση τῆς ντόπιας ἀντίδρασης, ποὺ ἔχει παλιὰ ἱστορία. Μὰ μὲ τὴ νέα της μορφή πῆρε ἓνα χωρὶς προηγούμενο ἔθνοπροδοτικὸ κατήφορο. Μπορεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κίνησης αὐτῆς νὰ ἐμφανίζονταν ὁ γνωστὸς δῆμιος Μαλιάρας καὶ μερικοὶ ὄμοιοι του, μὰ ἐμπνευστὲς κ' ἐνισχυτὲς ἦταν ἄλλοι, ἦταν ὀρισμένοι τσορμπατζῆδες τοῦ Καζακλάρ, ποὺ κατηύθυναν παρασκηνιακὰ τὴ δρᾶση.

Κατὰ τὸ δεύτερο δεκαήμερο τοῦ Μάη τὰ καθάρματα τοῦ ΕΑΣΑΔ στὸ Καζακλάρ καὶ στὴ Φαλάνη σκότωσαν μὲ τὸν πιὸ ἄγριο τρόπο 20 πατριῶτες καὶ ἔπιασαν καὶ παράδωσαν στοὺς γερμανοὺς ἄλλους καμμιά δεκαπενταριά. Ὅλοι ὅσοι σκοτώθηκαν ἢ πιάστηκαν ἦταν ἄγνοοὶ πατριῶτες καὶ συμπαθοῦσαν ἢ μετεῖχαν στὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸ ἀγώνα. Δυὸ γεροντάκια σκοτωμένα ἦταν πατεράδες ἀνταρτῶν. Τὸν ὑπεύθυνο

ἀνταρτῶν καὶ γερμανῶν λαβοῦσαν χώραν τὴν ἕην ὀδεύοντος μηνὸς ἐν θέσει Γκουνταμάνη (Καράλακκος) ἐξηφανίσθησαν ὁ ὑπολοχαγὸς Χαϊνιγκς καὶ 3 ἕως 4 γερμανοὶ στρατιῶται. Αἱ ἀρχαὶ κατοχῆς ἀξιούν ὅπως τὸ ταχύτερον παραδοθῶν οἱ ἐξαφανισθέντες, ὑποσχόμεναι ὅτι δι' ἕκαστον γερμανὸν στρατιώτην ζῶντα παραδιδόμενον θὰ ἀφίενται ἐλεύθεροι 10 ἑλληγες ἐκ τῶν κρατουμένων εἰς τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ Στρατηγείου τῶν ἀνταρτῶν. Πρὸς βεβαίωσιν μοὶ ἐδήλωσαν ὅτι ἡ παράδοσις τῶν γερμανῶν δύναται νὰ λάβῃ χώραν καὶ τμηματικῶς ἢ ἐνὸς ἐκάστου χωριστὰ διὰ νὰ γίνηται ἐν τῷ μεταξὺ ἢ ἀπόλυσις τῶν εἰς τὰ στρατόπεδα ὀμήρων. Ἐν ἡ ὁμως περιπτώσει δὲν παραδοθῶν, ἠπέλλησαν ὅτι θὰ λάβουν σκληρὰ μέτρα εἰς ἀντίποινα. Ποιοῦμαι ὀθεν ἔκκλησιν εἰς τὰ ἑλληνικὰ αἰσθήματα τῶν ἰθυνόντων, ὅπως ἀσκήσουν τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν ἵνα τὸ ταχύτερον ἀφεθῶν ἐλεύθεροι οἱ κρατούμενοι, ἵνα μὴ θρηνήσωμεν θύματα μεταξὺ τῶν ἑλλήνων ἀδελφῶν μας καὶ καταστροφᾶς περιουσιῶν καὶ προστεθῶν καὶ νέα θύματα εἰς τὰ τόσα ὑπάρχοντα καὶ νέα ἐρείπια ἐπὶ τῶν ἤδη γενομένων. Δὲν εἶνε ἄγνωστον ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἐξαφανισθέντων Χαϊνιγκς, καθηγητῆς φιλόλογος ἑλληνομαθῆς καὶ φιλλέλην ἐκ τῶν ὀλίγων, σπουδαίας ὑπηρεσίας προσέφερον εἰς τοὺς ἑλληνας ἀδελφοὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν Λαρίσῃ παραμονῆς του, ὡς μαρτυρεῖ περὶ τούτου ἡ μυριόστομος φήμη ὅτι ἐμεσολάβησεν ἵνα ἀπολυθῶσιν 33 ἄτομα ἐκ τῆς περιφέρειας Τρικκάλων, 67 ἐκ τοῦ χωρίου Κόρπυρου καὶ τῶν πέριξ αὐτῶν, 28 ἄτομα ἐκ τοῦ χωρίου Σουλεμέζι καὶ Χατζημπαῖράκι, καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐπὶ πλέον γνωρίζομεν ὅτι ὁ καθηγητῆς Χαϊνιγκς καὶ λοιποὶ

τοῦ τμήματος τῆς ΕΠΙΟΝ Καζακλάρ ἦρωα Βάιο Γκολέτσα τὸν σκότωσαν βάζοντας τὸ κεφάλι του στὸ ἀκρόβαθρο τοῦ πεζοδρομίου καὶ τῶσπασαν χτυπώντας μετὰ τὸ τακοῦνι τῆς ἀρβύλλας.

Ὁ λαὸς τοῦ Καζακλάρ μετὰ φρίκη θὰ θυμᾶται τὰ ἐγκλήματα τοὺς κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανο τῆς πλατείας. Ἡ τρομοκρατία ποὺ ξαπολύθηκε ἦταν χωρὶς προηγούμενο. Οἱ καζακλαριῶτες ἐγκατέλειψαν τὸ χωριὸ καὶ τίς δουλειές τοὺς καὶ τρέχανε στὶς πλαγιές καὶ στὰ χωριὰ τοῦ κάτω Ὀλύμπου, μετὰ τὴν ἀπόγνωση ζωγραφισμένη στὰ πρόσωπά τοὺς. Οἱ ἑασαδίτες ἀρχισαν τὴ λεηλασία τῶν σπιτιῶν καὶ τῶν μαγαζιῶν τῶν ἑαμιτῶν, ἔφτασαν νὰ ξυλώνουν καὶ τὰ κουφώματα ἀπὸ τὰ σπίτια τοὺς. Ἐγκαταστάθηκαν μόνιμα στὸ Καζακλάρ μετὰ δύναμη 40-50 ἀνδρῶν ποὺ τοὺς ἐξόπλισαν οἱ γερμανοί. Ἀρπαξαν ἄλογα ἀπὸ τοὺς ἀγρότες καὶ κᾶνανε ἔφιππη ὀμάδα, ποὺ γύριζε στὰ χωράφια. Τὰ σιτάρια ἔμεναν ἀθέριστα, γιατί κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ τὰ πλησιάσει. Οἱ ἑασαδίτες τῆς Φαλάνης ἀπάνω σὲ γερμανικὰ τάνκς, μετὰ τὰ πιστόλια στὰ χέρια, τρέχανε στὰ χωράφια σκορπώντας τὴν τρομοκρατία. Σκοπὸς τοὺς ἦταν ἡ τρομοκράτηση τοῦ λαοῦ γιὰ νὰ διαλυθοῦν οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικὲς ὀργανώσεις, πιέσεις κ' ἐκβιασμοὶ στὰ μέλη τοὺς γιὰ νὰ ὑπογράψουν «δηλώσεις μετανοίας» καὶ νὰ ζητοῦν τὴν κατάργηση τῶν λαϊκῶν θεσμῶν τῆς αὐτοδιοίκησης καὶ τῆς λαϊκῆς δικαιοσύνης καὶ τὸ διορισμὸ κοινοτικῶν συμβουλίων ἀπὸ ἑασαδίτες.

Ὅλα αὐτὰ ἦταν σχέδια τῶν γερμανῶν ποὺ ἤθελαν πρῶτα - πρῶτα

κρατούμενοι, ὁ πρῶτος ὡς διερμηνεὺς, ὑπηρετοῦν εἰς τὴν ἀνάκρισιν καὶ ἄνευ αὐτῶν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐνεργηθῶσιν ἀνακρίσεις καὶ οἱ κρατούμενοι ὄμηροι θὰ σήπωνται εἰς τὰς φυλακάς καὶ τὰ στρατόπεδα χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολογηθοῦν, ἵνα ἀποδεικνυομένης τῆς ἀθωότητος αὐτῶν ἀποδοθοῦν εἰς τὰς οἰκογενεῖας τῶν. Πεποιθῶς ἐπὶ τὴν εὐθυκρισίαν σας, τὴν σύνεσίν σας, τὰ ἑλληνικὰ καὶ φιλάδελφα αἰσθήματά σας, διατελῶ εὐχέτης.

Ὁ παρὰ τῆ ἱερᾶ μητροπόλει Δαρίσης συνοδικὸς ἔξαρχος μητροπολίτης

† **Ὁ Ζύχνων Κύριλλος**

Παραθέτουμε ἐπίσης καὶ τὸ συγχαρητήριο τηλεγράφημα τοῦ στρατηγεῖου Μέσης Ἀνατολῆς. Παρόμοια τηλεγραφήματα ἔστειλαν καὶ γιὰ τίς ἐπιχειρήσεις τῆς ταχείας, Κασσάνι καὶ ἄλλες ἀνατινάξεις τῶν Τεμπῶν. «Διαβιβάστε εἰς τοὺς ἀντάρτες, οἱ ὅποιοι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, τὴν μεγάλην ἔγκρισιν τοῦ στρατηγεῖου Μέσης Ἀνατολῆς, διὰ τὴν τορινὴν λαμπρὰν ἐπιχείρησιν στόπ. Πολὺ μεγάλο κατόρθωμα, ἀκριβῶς ὅτι ἐχρειάζετο στόπ. Ὡς ἀποτέλεσμα ἀποστέλλομεν ρίψιν πυρομαχικῶν, ὅσο τὸ δυνατόν γρηγορότερα στόπ 825)11)5)44 Γενικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς».

τή διάσπαση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ ἀδυνατίσει τὸ κίνημα τῆς ἐσωτερικῆς ἀντίστασης, τὴν ὥρα μάλιστα ποὺ οἱ σύμμαχοι ἐτοιμάζονταν γιὰ τὸ δεύτερο μέτωπο· ἐπιδίωκαν δηλαδὴ ἀντιπερισπασμὸ στὸ συμμαχικὸ ἀγῶνα· καὶ κατὰ δεύτερο λόγο προπαρασκευῆ τοῦ ἐδάφους γιὰ τὸ ἄρπαγμα τῆς σοδειᾶς.

Στὴ Λάρισα, τὸν ἴδιον καιρὸ ποὺ ξαπολύθηκε ἡ ἐασαδίτικη τρομοκρατία στὴν ὕπαιθρο, γίνονταν συμβούλια καὶ διαβούλια τῶν γερμανῶν καὶ ὀρισμένων «ἐλλήνων» ἀρμοδίων γιὰ τὸ πῶς θὰ γίνεῖ ἡ συγκέντρωση τῆς σιτοπαραγωγῆς μὲ τὸ πρόσχημα τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὸ ψωμὶ τοῦ λαοῦ τῶν πόλεων. Ἦταν μιὰ δικαιολογία, γνωστὴ ἀπὸ τὰ περασμένα, γιὰ ρεμοῦλες σὲ βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἀποφάσισαν καὶ διατάξανε νὰ γίνεῖ συγκεντρωμένο τ' ἀλώνισμα (γιὰ νὰ μποροῦν εὐκόλα ν' ἀρπάξουν) καὶ κανονίστηκαν τὰ ἀποθηκευτικὰ κέντρα. Ἀκόμα μελετούσανε τὸν τρόπο μεταφορᾶς τοῦ σιταριοῦ στὶς πόλεις (δηλ. στὴ Γερμανία) καὶ φροντίζανε νὰ βροῦνε καὶ τσουβάλια. Σὲ περίπτωσι ποὺ οἱ ἀγρότες θ' ἀντιδρουσαν, τὸ εἶχαν σκοπὸ νὰ κολλούσανε τ' αὐτοκίνητά τους στὰ σπίτια τῶν ἀγροτῶν καὶ ν' ἀρπάξουν τὸ στάρι ἀπὸ τ' ἀμπάρια ἐν ὀνόματι τοῦ . . . Ἰωάννου Ράλλη διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ . . . ἑλληνικοῦ λαοῦ!

Αὐτὰ ἦταν τὰ σχέδια τῶν γερμανῶν καὶ αὐτὰ ἔκαναν τὰ ἔργανά τους, οἱ ἐασαδίτες. Μπροστὰ σ' ἐμᾶς ὅμως καὶ μπροστὰ σ' ὄλο τὸ λαὸ ἔμπαινε τὸ πρόβλημα τῆς διάσωσης τῆς σοδειᾶς.

Ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο βλέπαμε τὸν κάμπο κατακίτρινο, ἀλλὰ ἀθέριστο, γιὰτὶ ὁ κόσμος ἦταν τρυπωμένος ἐδῶ καὶ κεῖ ἀπὸ τὴν τρομοκρατία. Τὰ ΕΑΣΑΔ ἄρχισαν κιόλας νὰ μαζεύουν τὸ στάρι τῶν ἐαμιτῶν καὶ τοῦ ΕΛΑΣ. Σὰν νὰ μὴ φτάνανε ὅλα αὐτά, εἶχαν καὶ τὶς γερμανικὲς φρουρὲς διασκορπισμένες σ' ὄλο τὸν κάμπο τοῦ Τύρναβου—Καζακλάρ. Ἀπὸ τὰ 14 χωριά τὰ 11 εἶχαν μέσα γερμανοὺς καὶ μάλιστα μὲ βάσεις ἀρμάτων μάχης. Ἡ μιὰ φρουρὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν ἀπεῖχε περισσότερον ἀπὸ μιὰ ὥρα. Ἦταν πραγματικὰ ἓνα σατανικὸ δίχτυ ποὺ ἔκλεινε μέσα του χωριά, χωράφια, ἕναν ἀκέριο κόσμον καὶ ἀλλοίμονο σὲ κείνον ποὺ θᾶθελε νὰ τρυπώσει ἀνάμεσα . . .

Τὸ ζήτημα ἔμπαινε ἔτσι: ἢ ἔπρεπε μοιρολατρικὰ καὶ ραγιαδικὰ (πρὸ τῶν ὑπερτέρων δυνάμεων) νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ ὅλα ἢ νὰ χτυπήσουμε τὸν ἐχθρὸ γιὰ νὰ γλυτώσουμε τὴ σοδειὰ μας. Διαλέξαμε τὸ δεύτερο, γιὰτὶ αὐτὸ ἤθελε καὶ ὁ λαὸς μας. Αὐτὸ ἦταν τὸ συμφέρον του.

Έτσι άρχισαν οί πεδινές έπιχειρήσεις μας, τόν ίδιο καιρό που σ' όλόκληρο τό θεσσαλικό κάμπο πολεμούσαν ό Μπουκουβάλας με τό έπικό του και ό Καρατζάς με τά τμήματα τής I Μεραρχίας.

Έτσι στις 9 του Ιούνη 1944 πραγματοποιήθηκε ή ήρωική είσοδος των άνταρτών στο Καζακλάρ. Αντικειμενικός σκοπός: επίθεση, ανατίναξη του διοικητηρίου ΕΑΣΑΔ και καθήλωση των γερμανικών δυνάμεων που θα έμπαιναν στη μάχη. Το πρώτο χτύπημα έπρεπε να δοθει έδω στην καρδιά τους, παρ' όλους τους κινδύνους που διατρέχαμε μπαίνοντας στο κέντρο τής σφηκοφωλιάς.

Η είσοδός μας έγινε από έφτά σημεία. Στήθηκαν πολυβόλα σε απόσταση 50-60 μέτρα από τις γερμανικές θέσεις. Η έπιχείρηση όμως δεν έγινε, γιατί οί έασαδίτες πριν λίγες ώρες μετακινήθηκαν γρήγορα-γρήγορα στη Λάρισα. Ίσως να είχαν αντιληφθει τις προθέσεις μας. Η τολμηρή όμως αυτή ενέργεια και τό γεγονός ότι ή φαντασία του λαού ανέβασε σε 1.500-2000 τους άντάρτες που μπήκαν στο Καζακλάρ με όλμους, κανόνια κλπ. τρομοκράτησε αφάνταστα τους έασαδίτες. Από τήν άλλη μέρα άρχισε ή διάλυσή τους. Ο κόσμος ανάσανε, άρχισε ν' αποχτάει τό θάρρος του και να κοιτάζει τις δουλειές του, τό θερισμό-άλωνισμό.

Ύστερα από δυό μέρες, στις 11 του Ιούνη 1944, δόθηκε ένα αποφασιστικό χτύπημα, που αναστάτωσε τους γερμανούς κ' επιτάχυνε τή διάλυση του ΕΑΣΑΔ.

Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΜΙΑΣ ΕΝΕΔΡΑΣ

Στή θέση Γέφυρα «Ποταμούλια» (Ροδιάς) μέσα στον κάμπο και σε απόσταση μονάχα δέκα λεπτών από τή βάση άρμάτων μάχης του Τσαϊρλή, στήθηκε από μέρος μας μιá φονική ενέδρα. Εκεί οί γερμανοί συνήθιζαν να παίρνουν τό λουτρό τους, που συνδυάζονταν και με σχετικό πλιατσικολόγημα των κοντινών χωριών. Είκοσιδύο αυτοματιστές, που περίμεναν όχτώ όλόκληρες ώρες πίσω από τους θάμνους, σε απόσταση έξήντα μέτρων από τή γέφυρα, επιτέθηκαν αίφνιδιαστικά μόλις έφτασαν οί γερμανοί και έξόντωσαν σαράντα όχτώ από σύνολο πενήντα δύο. Πάρθηκαν αρκετά λάφυρα (όπλισμός και έματισμός). Τα τάνκς κινητοποιήθηκαν και προσπάθησαν να μας αποκόψουν τό δρομολόγιο σύμπτυξης με τήν κατάληψη του ύψώματος Μπογιατζή. Με-

ρικές όμως εϋστοχες βολές του αντιαρματικού μας στοιχείου, που κράταγε το ύψωμα, ανέκοψαν την προσπάθειά τους. Και ή σύμπτυξή μας, παρ' όλες τις δυσκολίες, έγινε δίχως απώλειες. Οί γερμανοί ανησύχτησαν τρομερά. Μιά τέτια ενέργεια, μέσα στον κάμπο και μέρα μεσημέρι, δεν την περίμεναν ποτέ!

Η δράση των τμημάτων στον κάμπο εξακολούθησε.

Έτσι στις 24, 25 και 27 του Ιούνη έγινε ή επίθεση κατά της γερμανικής φρουράς του τσιφλικιού της Μπάκραινας και τρεις ανατινάξεις θεριστικο - αλωνιστικών μηχανών στη Μπάκραινα, Φαλάνη και Γιάννουλη, όπου θέριζαν γερμανο - εαταδίτικα στάρια. Ο κ. Παπαγεωργίου με έπιστολή του, προσπαθούσε να μας πείσει πως ή παρουσία στο κτήμα του του γερμανού ταγματάρχη της γεωπονίας Μέννεκεν όφείλονταν σε έπιστημονικό ενδιαφέρον! Σίγουρα όμως τά μυδραλιοβόλα της γερμανικής φρουράς που στήθηκαν εκεί, δεν είχαν καμμιά σχέση με τά έπιστημονικά πειράματα του «ντόκτορ Μέννεκεν»....

ΕΠΙΘΕΣΗ ΣΤΟ ΚΑΡΑΤΖΟΛ - ΔΕΛΕΡΙΑ

(7 του Ιούλη 1944)

Τό ότι υπήρχαν γερμανικές δυνάμεις στα δυο αυτά χωριά αποτελούσε μια αδιάκοπη απειλή για τη δράση των τμημάτων μας στον κάμπο. Με συνδυασμένη επίθεση, τη νύχτα στις 7 του Ιούλη, αναγκάσαμε τον έχθρο να τραβηχτεί κι από τις δυο βάσεις άμέσως την άλλη μέρα. Τό χτύπημα αυτό μαζί με άλλα τέτια στη Θεσσαλία ήταν εκείνα που ανάγκασαν τους γερμανούς ν' αποσύρουν τις προωθημένες τους φρουρές και να μαζευτούν στις πόλεις, όπως στα περασμένα έγινε και με τους ιταλούς. Ο κάμπος άρχισε ν' αναπνέει για τά καλά. Δεκατέσσερες σκοτώθηκαν στο Καρατζόλ. Άπ' αυτούς οί όχτώ ήταν αξιωματικοί και ύπαξιωματικοί, που δέχτηκαν επιθέσεις στα ξεμοναχιασμένα σπίτια όπου είχαν εγκατασταθεί.

Ύστερα από τό ξεκαθάρισμα των «βάσεων» συγκροτήθηκε γρήγορα και τό έφιππο τμήμα μηχανικού, με οργανική δύναμη 20 - 25 άνδρες. Αυτό χρησιμοποιήθηκε για τοποθέτηση ναρκών στο δημόσιο όρμό, στον κάμπο Τυρνάβου και για σαμποτάζ σε μεγάλες αποστάσεις.

Δέν πέρασε μια βδομάδα κ' οί γερμανοί έκαναν δοκιμαστική κρούση για να εξακριβώσουν, αν κατέχονταν τά ύψώματα Καρατζόλ - Δελέρια -

Μουσαλάρ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν συμπλοκή κοντὰ στὰ Δελέρια, πού κράτησε μισή ὥρα καὶ τέλειωσε μὲ ἄτακτη φυγή τοῦ ἐχθροῦ.

Η ΜΑΧΗ ΣΤΑ ΥΨΩΜΑΤΑ ΔΕΛΕΡΙΑ

(14 τοῦ Ἰούλη 1944)

Οἱ γερμανοί, δυὸ μέρες μετὰ τῆ συμπλοκή, κινητοποιήθηκαν μὲ μεγάλες δυνάμεις. Ὀλόκληρο τὸ τάγμα ἀρμάτων μάχης Καζακλάρ - Τσαϊρλῆ μὲ τὶς κοντινὲς βάσεις καὶ μ' ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴ Λάρισα (250 αὐτοκίνητα περίπου) προσπάθησαν νὰ μᾶς ἐκτοπίσουν ἀπὸ τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς γραμμῆς Καρατζὸλ - Δελέρια - Μουσαλάρ, πού ἡ κατοχὴ τους ἦταν ἀπαραίτητη γιὰ τὸν ἔλεγχο τοῦ κάμπου.

Ἡ μάχη ἦταν σκληρὴ καὶ κράτησε 3 1/2 ὥρες. Ὁ ἐχθρὸς, ἂν καὶ χρησιμοποίησε ἄφθονα πυρὰ πεζικοῦ, ὄλμους, τάνκς καὶ πυροβολικό, δὲ μπόρεσε νὰ καταλάβει κανένα ὑψωμα. Στὴ μάχη ἔβαλαν μὲ τρομοκρατικὰ πυρὰ καὶ τὰ βαρεῖα τοπομαχικὰ τῆς Γιάννουλης, χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα. Οἱ γερμανοί, λυσσασμένοι ἀπὸ τὰ χτυπήματα αὐτά, ἐφάρμοσαν γνωστὲς φασιστικὲς μέθοδες καὶ ἔκαψαν τὰ ὄμορφα χωριά Καρατζὸλ καὶ Μουσαλάρ. Μὴ μπορώντας ν' ἀρπάξουν τὴ σοδειὰ ἀπὸ τὰ χωράφια (φορτώνανε αὐτοκίνητα μὲ δεμάτια), ἔβαλαν φωτιὰ καὶ στὶς θυμωνιὲς τῶν χωριῶν Καρατζὸλ, Δελέρια, Μουσαλάρ.

Ἡ μάχη γιὰ τὴ σοδειὰ δὲν εἶνε μόνο αὐτὴ πού διηγούμαστε ἐμεῖς. Ἦταν ἓνα ἀδιάκοπο χαροπάλεμα τῶν ἀγροτῶν κ' ἐργατῶν τοῦ κάμπου, πού μὲ τὸ κεφάλι στὸ ντρουβὰ θέρισαν καὶ ἀλώνισαν κάτω ἀπὸ τὴν τρομοκρατία τῶν γερμανοεασαδιτῶν. Ἡ παραγωγὴ σώθηκε στὸ σύνολό της. Μὰ γιὰ νὰ σωθεῖ, τὰ στάχυα βιάφτηκαν μὲ τίμιο ἀγροτοεργατικὸ αἷμα. Πολλὰ ἦταν τὰ ἐπεισόδια καὶ ἄπειροι οἱ ἥρωισμοί. Ὁ λαὸς πάλεψε καὶ σώθηκε. Ἡ μάχη τῆς σοδειᾶς κερδίθηκε.

ΟΙ ΑΠΟΘΗΚΕΣ ΤΩΝ ΕΣ - ΕΣ ΣΤΟ ΚΑΣΣΑΝΙ

Τὸ σαμποτάζ αὐτὸ ἦταν ἓνα βαρὺ χτύπημα γιὰ τοὺς γερμανοὺς. Ἡ περιοχή Κασσάνι (Δένδρα), μεταξὺ Λάρισας - Τυρνάβου, ἀποτελοῦσε μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἀποθήκες πυρομαχικῶν τῆς Ἑλλάδας. Ἐνας χῶρος 150 στρεμμάτων στὴν ὑπαιθρο χρησίμευε σὰν κεντρικὴ ἀποθήκη τῆς μεραρχίας τῶν Ἔς - Ἔς Θεσσαλίας καὶ σὰν βάση ἀνεφοδιασμοῦ τῶν μονάδων πού περνοῦσαν.

Ἡ ἐπιχείρηση ἔγινε μὲ στενὴ συνεργασία τοῦ 3ου ἐφεδρικοῦ τάγματος Τυρνάβου καὶ μὲ ἰταλοὺς ἀντιφασίστες τῆς φρουρᾶς τῶν ἀποθηκῶν, ποὺ αὐτομόλησαν μετὰ τὸ σαμποτάζ. Τοποθετήθηκαν τριάντα πέντε ἐπιβραδυντικὰ ἐκρηκτικὰ καὶ ἐμπρηστικὰ γεμίσματα σὲ μεγάλους σωροὺς μὲ κάθε εἶδους πολεμικὸ ὑλικό. Ἐπὶ 2 1/2 μέρες οἱ τρομερὲς ἐκρήξεις συγκλόνιζαν τὸ θεσσαλικὸ κάμπο. Ὀλόκληροι τόννοι ἀπὸ πυρομαχικά, καύσιμα, αὐτοκίνητα, βλήματα ὄλων, πυροβολικοῦ κάθε διαμετρήματος, νάρκες καὶ ἐκρηκτικὲς ὕλες ἀνατινάζονταν στὸν ἀέρα! Ἡ κυκλοφορία πάνω στὸ δημόσιον δρόμον Λάρισας - Κοζάνης σταμάτησε γιὰ τρεῖς μέρες. Ἡ μεγαλύτερη δύναμη τῆς φρουρᾶς ἐξοντώθηκε ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις καὶ ὀλόκληρη ἡ περιοχὴ γέμισε ἀπὸ τεράστιους κρατῆρες.

Οἱ γερμανοί, λυσσασμένοι ἀπὸ τὴ μεγάλη καταστροφή, ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες ἔκαναν μπλόκο στὸν Τύρναβο καὶ ἔπιασαν χίλιους πατριῶτες. Ὁ τυρναβίτικος ὄμως λαὸς ἔχοντας πρωτοπορεῖα τὶς γυναῖκες, μὲ μιὰ μεγαλειώδικη κινητοποίηση, μὴ λογαριάζοντας τὰ γερμανικὰ πολυβόλα, πέτυχε τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Ἀπὸ τοὺς 1000 τυρναβίτες ποὺ πιάσανε, οἱ γερμανοὶ τελικὰ κράτησαν 35 καὶ τοὺς πήγαν στὸ Κασσάνι. Οἱ τυρναβίτες πάλι ὀργάνωσαν καὶ πέτυχαν τὴν ἀπόδρασή τους, σκοτώνοντας τοὺς σκοποὺς γερμανοὺς!

Στις 17 καὶ 18 Αὐγούστου δύο γερμανικὰ αὐτοκίνητα, μιὰ κούρσα καὶ ἓνα φορτηγό, ἀνατινάχτηκαν ἀπὸ νάρκες, ποὺ τοποθέτησε τὸ ἔφιππο τμήμα μηχανικοῦ. Στὴν κούρσα ἦταν καὶ ἓνας ταγματάρχης τῶν "Ἐς-Ἐς, ποὺ κηδεύτηκε ὕστερα μὲ μεγάλες τιμὲς στὴ Λάρισα.

ΤΟ ΤΡΑΙΝΟ ΜΕ ΤΟΥΣ 700 ΟΜΗΡΟΥΣ

Καινούρια ἐπιχείρηση ἔγινε μὲ σκοπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ὁμήρων, ποὺ πιάστηκαν στὴ διαδήλωση τῆς 9ης Αὐγούστου στὴ Λάρισα. Ἐφτακόσια περίπου μέλη τῶν γυναικείων ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων διαφόρων χωριῶν θὰ μεταφέρονταν στὰ κάτεργα τῆς Γερμανίας. Ὁλος ὁ κόσμος καὶ οἱ ὀργανώσεις τῆς Θεσσαλίας βρῖσκονταν σὲ συναγερμό. Οἱ ἐπιτροπὲς ποὺ παρουσιάστηκαν στὶς γερμανικὲς ἀρχὲς γιὰ τὴν ἀπόλυση τῶν κρατουμένων δὲν πέτυχαν τίποτα.

Γι αὐτὸ οἱ ἐλπίδες ὄλων στράφηκαν στὸ μηχανικὸ τοῦ Ὀλύμπου γιὰ μιὰ δυναμικὴ ἀπελευθέρωση. Ὀλοένα ἔφταναν ἔγγραφα καὶ σημειώσεις ποὺ ζητοῦσαν μὲ κάθε θυσία τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ὁμήρων.

Οι μπουρλοτιέρηδες τὸ πῆραν ἀπόφαση. Ἐπρεπε νὰ πέσει κι ὁ τελευ-
ταῖος γιὰ νὰ μὴν περάσει ἡ ἀμαξοστοιχία.

Στὶς 14 Αὐγούστου τὰ τμήματα παρατάχτηκαν σὲ ἐνέδρα. Οἱ θέ-
σεις ἀναμονῆς ἀπείχαν 150 μέτρα ἀπὸ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ
οἱ θέσεις μάχης 40-70 μέτρα. Καθορίστηκαν συνεργεῖα ἐμπυρευμάτι-
σης, ἐφόδου καὶ ἀπελευθέρωσης. Ἡ ἐκρηξὴ θὰ γίνονταν πρὶν ἡ ἀμαξο-
στοιχία φτάσει στὴν τοποθεσίᾳ τῆς ἐπιχείρησης. Τὰ συνεργεῖα ἐφόδου
τ' ἀποτελοῦσαν τολμηροὶ δυναμιτιστές, ποὺ θὰ πλησίαζαν ὑποστηριζό-
μενοι ἀπὸ πυκνὰ πυρὰ καὶ θ' ἀνατίναζαν μὲ ἐκρηκτικὲς ὕλες τὰ θωρα-
κισμένα βαγόνια. Τέλος τὰ συνεργεῖα ἀπελευθέρωσης ἦταν ἐφοδιασμένα
μὲ λοστούς, βαρειές καὶ φαλλίδια κοπῆς συρματοπλεγμάτων γιὰ τὸ
ἄνοιγμα τῶν βαγονιῶν. Ὁλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τῶν γύρω χωριῶν καὶ
κύρια τῆς Αἰγάνης ἄφησε στὴ μέση τὸν ἄλωνισμό καὶ πρόσφερε τὶς ὑπη-
ρεσίες του. Φυλάκια σηματοδοσίας, παρατηρητήρια, σύνδεσμοι, τραυμα-
τιοφορεῖς καὶ μεταγωγικοὶ συγκροτήθηκαν ἀπὸ ἐφεδροελασίτες, ποὺ ἐνι-
σχύθηκαν μὲ ἄλλα μέλη ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων. Ἀκόμα
καὶ γυναῖκες τῆς Ἀλληλεγγύης μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους κουβαλοῦσαν
ψωμί καὶ νερὸ σὲ μιὰ ὀρισμένη τοποθεσία. Ἀπὸ κεῖ τ'ἄπερναν οἱ ἐφε-
δροελασίτες καὶ γλυστρώντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πουργάρια καὶ τοὺς θά-
μνους τ'ἄφερναν ὡς τὴν πρώτη γραμμὴ.

Κάτω ἀπὸ τέτιες συνθῆκες, μέσα στὸ λιοπύρι τοῦ Αὐγούστου, μὲ
λίγο νερὸ καὶ ξαπλωμένοι σὲ κατάξερους χαράδρες, οἱ ἀντάρτες τοῦ μη-
χανικοῦ περίμεναν ἐφτὰ ὀλόκληρες μέρες τὴν ἀμαξοστοιχία. Ἡ ἐνέδρα
ἀπὸ ἔλλειψη συνομοτισμοῦ εἶχε μαθευτεῖ. Οἱ γερμανοί, ἀπὸ τὴν τρίτη
κιόλας μέρα εἶχαν πληροφορηθεῖ τὸ γεγονὸς κι ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ
κινδυνεύαμε νὰ πάθουμε μεγάλη ζημιὰ. Οἱ πληροφορίες ὅμως ἦταν τέ-
τιες, ποὺ δὲν ἐπέτρεπαν τὴ σύμπτυξη τῶν τμημάτων. Ἡ ἀμαξοστοιχία
εἶχε ἐτοιμαστεῖ καὶ οἱ γερμανοὶ τὴν κρατοῦσαν στὸ σταθμὸ γιὰ παρα-
πλάνηση. Ὅλοι οἱ ἀντάρτες ἦταν πρόθυμοι νὰ δώσουν μιὰ τόσο δύσκολη
μάχη μὲ τὸν ἐχθρὸ παρὰ νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς θέσεις τους. Ὑστερα
ἀπὸ ἐφτὰ μέρες ἦρθε ἐπὶ τέλους ἡ πληροφορία ὅτι οἱ γερμανοὶ ἀπελευ-
θέρωσαν τὶς γυναῖκες. Ἦταν τότε ἡ δικὴ τους σειρά γιὰ νὰ πληρώσουν.

Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἐμπυρευματίστηκε διαφορετικὰ γιὰ τὸν
ἐχθρὸ. Πάνω ἀπὸ τὰ ἐκρηκτικὰ τοποθετήθηκαν γεμίσματα σ' ἔκταση
μισοῦ χιλιομέτρου καὶ συνδέθηκαν μὲ ἀκαριαῖο. Ἡ προσπάθειά μας
ἀπόβλεπε καὶ πάλι στὴν ἀνατίναξη τῆς ταχείας. Ἄρχισε ὅμως νὰ ξη-

μερώνει κ' ή ταχεία δέ φάνηκε. Στο μεταξύ άφαιρέθηκαν 4-5 φορές τὰ πιεστικά μηχανήματα, γιατί περνούσαν τραίνα χωρίς καμμιὰ αξία για μᾶς. Μια γερμανική περίπολος κι ό φύλακας πού έπιθεωρούσε τή γραμμή, πέρασαν τὰ χαράματα δίχως ν' ανακαλύψουν τήν έμπυρευμάτιση. Πλησίαζε ή ώρα 8 1/2 πρωινή και τὰ τμήματα βρίσκονταν παραταγμένα σε θέσεις μάχης, δίπλα από τή γραμμή. "Όσο ανέβαινε ό ήλιος και καθάριζε ό όρίζοντας, τόσο μεγάλωνε κι ό κίνδυνος από τὰ παρατηρητήρια τών φυλακίων, πού βρίσκονταν σε απόσταση μικρότερη από 1 χιλιόμετρο.

"Όλοι θεωρούσαμε τήν έπιχείρηση άποτυχημένη, όταν σε λίγο είδαμε νά προβάλλει μια πελώρια άμαξοστοιχία με 48 βαγόνια και 2 άτμομηχανές. Με μια ριψοκίνδυνη προσπάθεια τοποθετήθηκαν πάλι τὰ πιεστικά μηχανήματα κι όταν ή άμαξοστοιχία έφτασε στο καθορισμένο σημείο, ακούστηκε μια δαιμονισμένη έκρηξη. Άμέσως έγινε έπιθεση με άφθονα πυρά και χειροβομβίδες. Μέσα σε λίγα λεπτά είχε έξοντωθεί ότι απόμεινε από τή φρουρά συνοδείας. Οί έκρήξεις μεταδόθηκαν στα βαγόνια πού περιείχαν κάθε λογής πολεμικό ύλικό και συνεχίστηκαν 2 1)2 ώρες ώσπου ανατινάχτηκε και τó τελευταίο βαγόνι. Τό ύλικό πού καταστράφηκε ήταν άνυπολόγιστης αξίας. Έννιά βαγόνια με καύσιμα, τρία βαγόνια μυδράλια και βαρειά πολυβόλα, δέκα με πυροβόλα και ανταλλακτικά πυροβόλων κάθε τύπου και τὰ υπόλοιπα τεράστιες ποσότητες από φυσίγγια, βλήματα δλμων, πυροβολικοϋ, νάρκες, έκρηκτικές ύλες, άσετυλίνη κλπ.

Σύγχρονα με τήν ανατίναξη οί πλαγιοφυλακές έπιτέθηκαν αίφνιδιαστικά και καθήλωσαν τις φρουρές Πλαταμώνα και Κριτσάνης. Οί γερμανοί όμως δεν τόλμησαν νά κινηθούν. Πρώτη φορά έγινε σαμποτάζ στη σιδηροδρομική γραμμή τήν ήμέρα. Μια όλόκληρη βδομάδα χρειάστηκε για νά ξεκαθαριστεί ή γραμμή από τὰ συντρίμια. "Υστερα από άρκετή ώρα, οί γερμανοί χρησιμοποίησαν έντατικά τó πυροβολικό τών φρουρών Πλαταμώνα και Πυργετοϋ, χωρίς αποτέλεσμα όμως, γιατί ή σύμπτυξη είχε πραγματοποιηθεί. "Η μέρα αύτή ήταν ή 21 Αύγούστου 1944.

"Αλλη μια έπιχείρηση έγινε μεταξύ τουννελ άγίας Παρασκευής και σιδηροδρομικοϋ σταθμοϋ Πυργετοϋ. Τό κατέβασμα τών άνταρτών από τήν Κακόσκαλα Τεμπών ήταν ένας πραγματικός άθλος. Με άπίστευτους έλιγμούς στη βραχώδικη έκταση πάνω από τή σιδηροδρομική γραμμή παρακάμφθηκαν τὰ γερμανικά φυλάκια και ναρκοπέδια.

Ἡ ἐμπυρευματίση ἔγινε μὲ εἰδικὰ ἀθόρυβα ἐργαλεῖα, ποὺ κατασκευάστηκαν στὸν ἐλεύθερο Ὀλυμπο. Ἐπίσης χρησιμοποιοῦντο εἰδικὰ ἄρβυλα ἀπὸ καουτσούκ, ποὺ τελευταῖα εἶχαν ρίξει οἱ σύμμαχοι. Ἡ σύνθεση τῆς ἀμαξοστοιχίας, ποὺ ἀνατινάχτηκε κι αὐτὴ μὲ τὴ σειρά της, ἦταν εἰδική. Εἶχε μονάχα 10 βαγόνια μὲ 2 ἀτμομηχανές κ' ἔφευγε μὲ μεγάλη ταχύτητα. Οἱ γερμανοὶ κινητοποίησαν ὅλη τὴν προπαγάνδα τους γιὰ νὰ διαδώσουν στὴν ἀρχὴ ὅτι τὸ τραῖνο δὲν εἶχε στρατὸ κι ἀργότερα πὼς εἶχε πολὺ λίγο. Αὐτὸ ὅμως ἦταν ἀδύνατο νὰ συμβαίνει, γιατί ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου ὅλες οἱ ἀμαξοστοιχίες ποὺ κατευθύνονταν στὸ βορρᾶ ἦταν κατάγεμες ἀπὸ ὕλικὸ καὶ στρατὸ καὶ στίς πλατφόρμες ἀκόμα. Ἡ τοποθέτηση τῶν ὕλικῶν τους γινόταν κατὰ τρόπο, ποὺ δὲν ἔμενε οὔτε ἓνα τετραγωνικὸ μέτρο ἀχρησιμοποίητο!

Ὁ ἀριθμὸς τῶν 150 νεκρῶν, ποὺ ἀναγράφηκε μετὰ τὴν ἐπιχείρηση στὸ στρατιωτικὸ ἀνακοινωθὲν, βασίστηκε στὸ μετριότερο ὑπολογισμό. Τὸ γεγονός ὅτι οἱ γερμανοὶ κράτησαν αὐτὴ τὴν ἀμαξοστοιχία καὶ ἄφησαν νὰ προσπεράσει ἄλλη «κοινοῦ ὕλικου», ὅτι τὴν πέρασαν ἀπὸ τὰ Τέμπη στίς 6.30' τὸ πρωῖ καὶ ἡ προσπάθειά τους νὰ καλύψουν τὶς ἀπώλειες, μᾶς παρέχουν ὅλες τὶς ἐνδείξεις πὼς ἡ ἀμαξοστοιχία περιεῖχε πολύτιμο ἔμφυχο ὕλικό.

Ἡ ταχτικὴ αὐτὴ τῶν γερμανῶν, στὸ νὰ κρύβουν τὶς ἀπώλειες ἐξαφανίζοντας τοὺς νεκροὺς, δὲν ἦταν καινούρια. Ἐφαρμόστηκε καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα σαμποτάζ. Ἐπειτα ἀπὸ κάθε ἀνατίναξη, εἰδικὴ ἀμαξοστοιχία «βοηθείας» ἔπαιρνε τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίες καὶ περνώντας γρήγορα τοὺς κοντινοὺς σταθμοὺς τοὺς κατέβαζε νύχτα σὲ μακρινὲς περιοχές. Ὅταν αὐτὸ δὲν ἦταν κατορθωτό, ἔμπιστοι χιτλερικοὶ τῶν φρουρῶν ἔκαιγαν τοὺς νεκροὺς γιὰ νὰ καλύψουν τὶς ἀπώλειες καὶ νὰ συγκρατήσουν τὸ ἠθικὸ τοῦ στρατοῦ.

Πρέπει νὰ εἶνε κανεὶς ἀρκετὰ ἀφελῆς ἢ πωρωμένος ἀντιδραστικὸς γιὰ νὰ πιστέψει πὼς οἱ ἀπώλειες ἀπὸ μιὰ ἀνατίναξη ἀμαξοστοιχίας ἦταν «μερικοὶ νεκροὶ καὶ τραυματίαι», ἢ «δεκάδες τινές» (γερμανικὰ ἀνακοινωθέντα). Ἄν σκεφτοῦμε τὶς ζημιὲς μονάχα ἀπὸ ἓνα ἀπότομο σταμάτημα αὐτοκινήτου ἢ τραίνου, εὐκόλα βγάζουμε τὸ συμπέρασμα γιὰ τὶς ἀπώλειες ποὺ μπορεῖ ν'ἔχει μιὰ ἀμαξοστοιχία δταν δεχθεῖ σὲ κίνηση κάτω ἀπὸ τὶς ρόδες της μιὰ ταυτόχρονη ἐκρηξὴ ἀπὸ 40-50 ἐκρηκτικὰ γεμίσματα. Τὸ μόνο ποὺ μπορεῖ νὰ συμβεῖ τότε εἶνε νὰ γλυτώσουν «μερικοὶ ἢ δεκάδες τινές» τραυματίες!

(8 τοῦ Αὐγούστου 1944)

Τὸ δεύτερο γενικὸ σαμποτάζ ἄρχισε μὲ μιὰ πλατεῖα ἐπίθεση κατὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πλαταμώνα — Τεμπῶν — Μακρυχώρι — Γυρτώνης καὶ συνεχίστηκε χωρὶς καμμιά διακοπὴ ὡς τὴν ἀπελευθέρωση. Ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ γιὰ τὴν περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴν ἱστορία τοῦ κινήματος, ὄχι μονάχα γιὰ τὴν ἔκταση τῶν καταστροφῶν ποὺ πέτυχε καὶ γιὰ τὶς τεχνικὲς δυσκολίες ποὺ ἀντιμετώπισε, ἀλλὰ περισσότερο γιὰ τὴ μορφή ποὺ ἔδωσε σ' αὐτὴν ἡ πλατεῖα συμμετοχὴ τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων καὶ τοῦ λαοῦ τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς. Στὴν ἐπιχείρηση πῆρε μέρος μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία κ' ἡ ὑποδειγματικὴ ὀμάδα ἀνταρτισσῶν τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Ὀλύμπου, ποὺ εἶχε συγκροτηθεῖ ἀπὸ τὸν προηγούμενο μῆνα κ' ἐκπαιδεύτηκε ἐντατικὰ στὸ μεταξὺ.

Ἄν καὶ ἡ διαταγὴ γιὰ τὸ σαμποτάζ ἦρθε κάπως ἀργά, ἔφτασε μιὰ μέρα γιὰ νὰ κινητοποιηθεῖ μιὰ τεράστια λαϊκὴ μάζα, ἀποφασισμένη νὰ παλέψει στὸ πλευρὸ τῶν ἀνταρτῶν... Τὸ σύνθημα ποὺ κυριαρχοῦσε ἦταν: «Ὅλοι ἐπὶ ποδὸς πολέμου, γιὰ τὸ διώξιμο τοῦ κατακτητῆ». Μὲ παραδειγματικὴ τάξη οἱ ἀντάρτες χωρίστηκαν στὰ ἀνάλογα συνεργεῖα, ἐφοδιάστηκαν μὲ πρόχειρα ἐργαλεῖα καὶ περίμεναν ἀνυπόμονα τὴν ὥρα τῆς δράσης. Ὅταν τὸ βράδυ ἄρχισε ἡ ἐπίθεση, εἶνε ἀδύνατο νὰ περιγραφεῖ ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε. Ἐλαβαν μέρος φλογεροὶ ἐπονίτες καὶ ἐπονίτισσες, ἐφεδροελασίτες, ἐφεδροελασίτισσες, ἐαμίτες, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἄλλοι ὄριμης καὶ μερικοὶ προχωρημένης ἡλικίας καὶ 15 ἀετόπούλα, ποὺ χρησιμοποιήθηκαν σὰν σύνδεσμοι. Ἐνα μάλιστα ἀπ' αὐτὰ ἀνέβηκε πάνω σὲ στύλο τηλεγραφικὸ καὶ μὲ τραγούδια ἔκοβε τὰ σύρματα, μόλις ἄρχισε ἡ πρωτότυπη ἐπιχείρηση! Ὅπλισμένοι μὲ τσεκούρια, ἀξίνες καὶ ψαλλίδια, ὤρμησαν ὄλοι μὲ καταπληχτικὴ ψυχραιμία στὴν τριπλῆ τηλεφωνικὴ καὶ τηλεγραφικὴ γραμμὴ τῶν ΣΕΚ ποὺ τὴν ξύλωσαν σὲ μῆκος ἀρκετῶν χιλιομέτρων. Ἡ καταστροφή ἔγινε κάτω ἀπὸ τὰ πυκνὰ πυρὰ τῶν γερμανικῶν φυλακίων, ποὺ ὁ λαὸς τὰ ὑποδέχτηκε ἄφοβα, τραγουδώντας ἐθνικοαπελευθερωτικὰ τραγούδια! Λίγο πιο πέρα οἱ θρυλικοὶ μπουρλοτιέρηδες τίναζαν γέφυρες καὶ σίδερα στὸν ἀέρα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, πραγματικοὶ βετεράνοι στὰ σαμποτάζ, ἔχοντας στὸ ἐνεργητικὸ τους ἀπάνω ἀπὸ ἐξήντα ἐπι-

χειρήσεις, διέκοψαν τήν ἀποστολή τους ἀπό τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴ συγκίνηση καὶ στέκονταν πάνω στὴ γραμμὴ, μὲ κίνδυνον νὰ τοὺς θερίσουν τὰ γερμανικὰ πολυβόλα, γιὰ ν' ἀκούσουν τὰ ἔθνικοαπελευθερωτικὰ τραγούδια!..

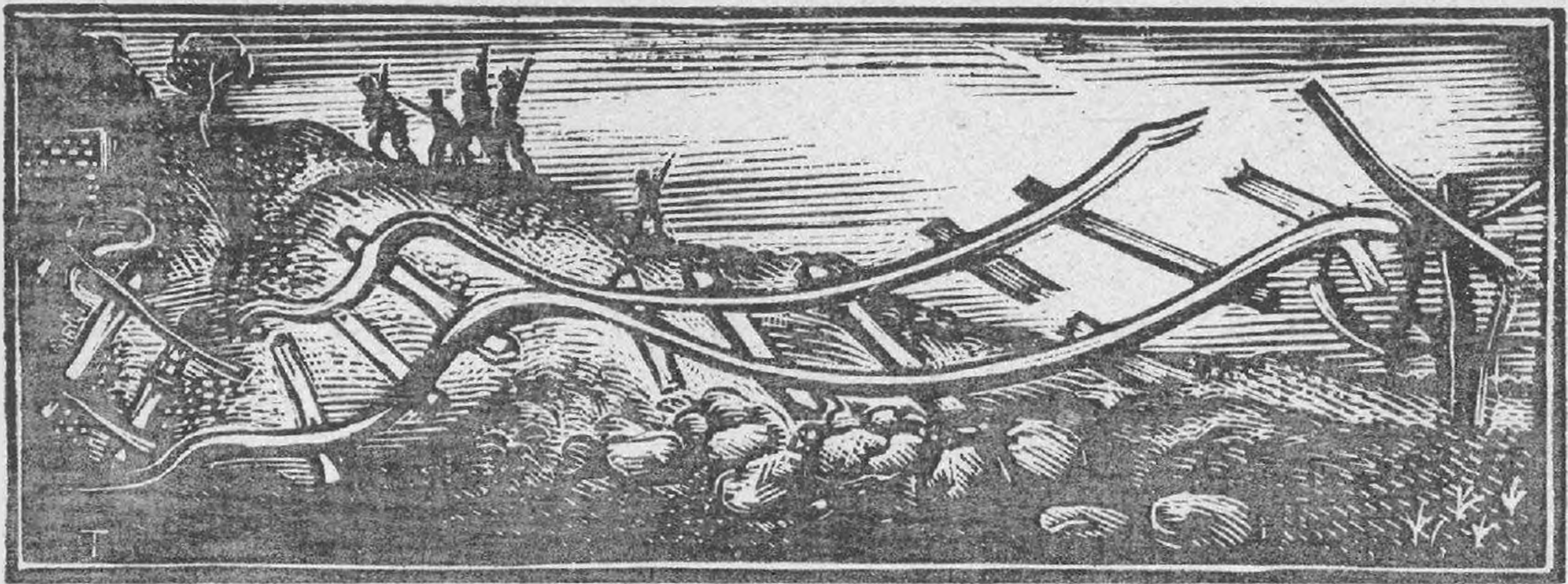
Ἐαφνικὰ μιὰ ἡρωίδα ἐπονίτισσα ἀπὸ τὴ Ραψάνη, ποὺ πρὶν λίγες μέρες εἶχε περάσει στὸν ἐφεδρικοῦ ΕΛΑΣ, ἡ Μ α ρ ί κ α Μ ή τ σ ι ο υ, μόλις 18 χρονῶν, δέχτηκε μιὰ ριπὴ μυδραλιοβόλου κ' ἔπεσε νεκρή. Πιὸ πέρα, ἓνας ἄλλος ἀντάρτης τραυματίστηκε θανάσιμα. Τὸ ἐπεισόδιο αὐτό, ἀντὶ νὰ κλονίσει τὸ ἠθικὸ τοῦ λαοῦ, ἀτσάλωσε περισσότερο τὴν ἀγωνιστικὴ του διάθεση, τὸν ὅπλισε μὲ πιὸ τρανὸ θάρρος καὶ τελείωσε τὴν ἀποστολή του μ' ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Ἡ τηλεγραφικὴ γραμμὴ μεταξὺ Πλαταμῶνα — Πυργετοῦ ξυλώθηκε σὲ μῆκος ἑφτά χιλιομέτρων. Ἔτσι πάρθηκαν ἀρκετοὶ μονωτῆρες καὶ σύρμα. Ἡ ἴδια δουλειὰ ἔγινε κι ἀπὸ τὸ 3ο ἐφεδρικοῦ τάγμα καὶ τὸ λαὸ τοῦ Τυρνάβου στὸ δημόσιο δρόμο Λάρισας—Τύρναβου—Μιλούλας. Στὸ δρόμο αὐτὸ τὸ σαμποτάζ ἦταν ἐπανάληψη προηγούμενου, ποὺ εἶχε γίνῃ πρὶν δέκα μέρες μὲ τὶς ἴδιες δυνάμεις.

Παράλληλα οἱ ἀντάρτες ἀνατίναξαν 8.500 μέτρα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπὸ τὸν Πλαταμῶνα μέχρι Γυρτώνη—Κουλοῦρι, σχεδὸν ἔξω ἀπὸ τὴ Λάρισα καὶ στὰ πιὸ ἐπικίνδυνα σημεῖα τοῦ δρόμου. Καταστράφηκαν ἐπίσης ἕξι γέφυρες, πέντε καμπύλες, χτυπήθηκαν περιπολίες πάνω στὴ γραμμὴ καὶ καθηλώθηκαν ἀρκετὰ φυλάκια.

Ἡ λαμπρὴ αὐτὴ ἐπιχείρηση πρὶν πραγματοποιηθεῖ σκόνταψε σ' ἓνα βασικὸ τεχνικὸ ἐμπόδιο, τὴν ἔλλειψη ἐκρηκτικῶν. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὑπερνικήθηκε ἀπόδειξε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, τὴ βαθειὰ προσήλωση τοῦ λαϊκοῦ μας στρατοῦ στὸ συμμαχικὸ καθῆκον. Ἀπὸ ἀρκετὲς μέρες περιμέναμε ρίψεις ἀεροπλάνων μὲ ἐκρηκτικὰ καὶ πυρομαχικὰ ποὺ γιὰ τεχνικοὺς λόγους δὲν ἔγιναν. Στὸ μεταξὺ ἦρθε ραδιοτηλεγραφικὰ ἡ διαταγὴ τῆς δράσης. Ἡ ἡμερομηνία καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐπιχείρησης εἶχε καθοριστεῖ ἀπὸ τὸ στρατηγεῖο Μέσης Ἀνατολῆς. Αὐτὸ σήμαινε πὼς ἡ ἐπιχείρηση ἐνδιέφερε ἄμεσα τοὺς συμμάχους. Ὁ ἄγγλος λοχαγὸς Μπίλ εἶχε πέσει σὲ ἀπόγνωση ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἐκρηκτικῶν. Ἡ θλίψη ποὺ ἔπιασε τοὺς ἀντάρτες ἦταν ἀκόμα μεγαλύτερη. Ὅπως δὴποτε ἔπρεπε νὰ βρεθεῖ κάποια λύση. Τὸ μηχανικὸ τοῦ Ὀλύμπου, ποὺ στάθηκε πρωτοπορεία στὰ σαμποτάζ, δὲ μποροῦσε νὰ λείψει ἀπὸ μία τέτια ἐνέργεια γενικῆς μορφῆς. Αὐτὸ ἦταν ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν ἱστορικὴ του παράδοση.

Μέσα στή θλιβερή απογοήτευση, μιὰ ἰδέα πέρασε σὰν ἀστραπή! Οἱ νάρκες! Αὐτὲς μποροῦσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν, μὲ κάποια τροποποίηση, σὰν ἐκρηκτικὰ γεμίσματα γιὰ ἀνατινάξεις σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Τέτιες ὑπῆρχαν ἀρκετές, κοντὰ στήν περιοχή Τεμπῶν, ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν ἰταλικῶν φρουρῶν. Ὅλη τὴ νύχτα στάλθηκαν τμήματα γιὰ τὴ συγκέντρωσή τους. Μ' αὐτὲς καὶ μὲ μιὰ ἄλλη ποσότητα ἐκρηκτικῶν ποὺ εἶχε τὸ 3ο ἐφεδρικό τάγμα Τυρνάβου ἀπὸ τοὺς αὐτόμολους τῶν γερμανικῶν ἀποθηκῶν Κασσάνι, ἐτοιμάστηκαν ὁλόκληρη τὴ μέρα οἱ ἐκρηκτικὲς δέσμες. Καὶ τὸ βράδυ χρειάστηκε βιαστικὴ πορεία τῶν τμημάτων γιὰ νὰ βρεθοῦν κοντὰ στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τὴν καθορισμένη ὥρα.

Ὁ ἄγγλος λοχαγὸς Μπίλ, ποὺ ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ἔγινε ταγματάρχης, δὲν ἔβρισκε λόγους γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴ συγκίνηση καὶ τὴν ἱκανοποίησή του ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησή μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

(Σεπτέμβρης — Οκτώβρης 1944)

Μετά τὸ γενικὸ σαμποτάζ οἱ γερμανοὶ προσπάθησαν μὲ κάθε θυσία νὰ κρατήσουν τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴ σύμπτυξή τους, πρὸ ἄρχισε νὰ γίνεται προβληματικὴ. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πολὺπλοκο ἀμυντικὸ σύστημά τους ἔβαλαν σ' ἐφαρμογὴ κ' ἓνα καινούριο. Ἔστηναν ἐνέδρες στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Πρὶν σουρουπῶσει εἰδικές περιπολιακὲς ἀμαξοστοιχίαι ἀφηναν πάνω στὴ γραμμὴ ἄνδρες κάθε 150—200 μέτρα. Ἡ δύναμη τῆς ἐνέδρας ἦταν 10—12 ἄνδρες κι ὁ ὅπλισμός τους ἓνα—δυὸ μυχράλια μὲ ἀτομικὰ αὐτόματα. Ἡ σύνδεση μεταξὺ τους γίνονταν μὲ περιπολίαι, κάθε 4—5 λεπτά. Ἡ νεκρὴ ζώνη γύρω ἀπὸ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μεγάλωσε ἀπὸ πεντακόσια σὲ χίλια μέτρα. Τὸ μηχανικὸ ὄμως καὶ πάλι δὲ σταμάτησε τὴ δράση του. Τὸ ἀντιφάρμακο βρέθηκε γρήγορα. Προωθημένοι ἀνιχνευτὲς, κρυμμένοι κοντὰ στὴ γραμμὴ, πίσω ἀπὸ θάμνους, ἀπὸ τὴν προηγούμενη νύχτα, παρακολουθοῦσαν τὰ σημεῖα τῶν ἐνεδρῶν. Ἐλαφρὰ τμήματα δυναμιτιστῶν, πρὸ βρισκόνταν πιὸ πίσω, σὲ θέσεις ἀναμονῆς, ὀδηγοῦνταν ἀπὸ τοὺς ἀνιχνευτὲς στὰ ἐνδιάμεσα τῶν ἐνεδρῶν καὶ μόλις περνοῦσε ἡ γερμανικὴ περίπολος τοποθετοῦνταν ἀμέσως μαγνητικὲς νάρκες στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ ἔπρεπε νὰ γίνε μὲ καταπληχτικὴ ταχύτητα κ' ἦταν ἀρκετὰ δύσκολη. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ πυρὰ καὶ οἱ νάρκες, πρὸ λειτουργοῦσαν μὲ ἠλεκτρικὴ πυροδότηση, πολλὲς φορές πᾶθαιναν βραχυκύκλωμα στὸ ἠλεκτρικὸ τους σύστημα καὶ ἀνατινά-

ζονταν κατά τήν τοποθέτηση μαζί με τὸ δυναμιτιστή. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο χάθηκαν τελευταῖα 5—6 ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἀντάρτες τοῦ μηχανικοῦ. Οἱ ἀνατινάξεις ἔγιναν πολὺ ἐπικίνδυνες καὶ τὰ τμήματα ἔρχονταν σ' ἐπαφὴ πολλές φορές μετὰ τὶς ἐχθρικές ἐνέδρες.

Ἐνα τέτιο χαρακτηριστικὸ γεγονός εἶνε καὶ τὸ παρακάτω, ποὺ ἔγινε σὲ μιὰ ἀνατίναξη μεταξὺ Πλαταμώνα καὶ Παπαποῦλι. Δυὸ ἀντάρτες, ἀπὸ σφαλερὴ ἐκτίμηση τῆς ἀπόστασης, προχώρησαν περισσότερο καὶ ἤρθαν στὰ χέρια μετὰ τοὺς γερμανοὺς! Μάλιστα τοὺς πῆραν γιὰ δικούς τους καὶ δίνοντας τὸ σύνθημα τοὺς ρώτησαν ἂν τελείωσαν τὴν ἐμπυρευμάτιση. Πρὶν καταλάβουν ὅλοι τους τί συμβαίνει, εἶχαν πλησιάσει τόσο, ποὺ δὲ μπορούσαν νὰ χρησιμοποιήσουν τὰ ὅπλα καὶ ἄρχισε μιὰ σκληρὴ πάλη. Δυὸ ἦταν οἱ ἀντάρτες, τρεῖς οἱ γερμανοί. Χρειάστηκαν πάγω ἀπὸ δέκα λεπτὰ γιὰ νὰ καταβληθοῦν οἱ δεῦτεροι. Εὐτυχῶς οἱ δικοί μας ἦταν ἀπὸ τοὺς πιὸ χεροδύναμους καὶ πέτυχαν νὰ τοὺς ἀφοπλίσουν. Ὅταν ἀπομακρύθηκαν, δέχτηκαν πυρὰ ἀπὸ τὴν ἐνέδρα καὶ τραυματίστηκε ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δυό. Ἀργότερα ὅμως καὶ οἱ δυὸ ἔκαναν αἰμόπτυση ἀπὸ τὴν κούραση...

Κάτω ἀπὸ τέτιες συνθήκες συνεχίστηκε ἡ δράση ἀκατάπαυτα ὁλόκληρο τὸ Σεπτέμβρη καὶ τὸν Ὀχτώβρη. Στὰ Τέμπη, ὅπου ἦταν ἀδύνατο πιά τὸ κατέβασμα, ἐφαρμόστηκε ἄλλη τακτικὴ. Ἐμπυρευματίζονταν ἀπόκρημνοι βράχοι καὶ ἀνατινάζονταν ὅταν περνοῦσε ἡ ἀμαξοστοιχία. Σὲ περίπτωσι ποὺ τὸ τραῖνο εἶχε πυρομαχικὰ ἢ ἐκρηκτικὰ, ἔπαιρνε φωτιά καὶ ἀνατινάζονταν ὁλόκληρο. Ἄν δὲν εἶχε τέτια, πάθαινε μερικές καταστροφές. Ὁ ἐχθρικός στρατός, γιὰ συμπλήρωμα, δέχονταν μιὰ θύελλα πυρῶν ἀπὸ τ' αὐτόματα τῶν ἀνταρτῶν.

Τὸ σύνολο τῶν ἀνατινάξεων ἴσαμε τὴν ἀπελευθέρωση ἔγινε κατὰ τοὺς δυὸ τρόπους ποὺ περιγράψαμε. Θὰ σημειώσουμε τώρα μερικές, τὶς σπουδαιότερες, ἀπὸ τὶς ἀνατινάξεις.

ΤΡΙΑΝΤΑ ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΑΔΙΑΚΟΠΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Μέχρι τέλους τοῦ Σεπτέμβρη ἔγιναν πολλὰ σαμποτάζ. Τὰ κυριότερα εἶνε ἡ ἀνατίναξη τῶν βράχων στὰ Τέμπη γιὰ τὴν καταστροφή τῆς γραμμῆς, ἡ ἀνατίναξη τοῦ ὕδραγωγείου Πλαταμώνα στίς 11 Σεπτέμβρη 1944 καὶ ἡ ἀνατίναξη μιᾶς ἀμαξοστοιχίας μετὰ μαγνητικές νάρκες στὴν περιοχὴ Πυργετοῦ—Παπαποῦλι στίς 14 Σεπτέμβρη 1944.

Μιά σοβαρή επιχείρηση έγινε στην περιοχή Μακρυχώρι—Τεμπών, όπου ανατινάχτηκαν 2000 μέτρα σιδηροδρομική γραμμή στις 16 Σεπτέμβρη 1944. Με συστηματική αναγνώριση και αιφνιδιαστική επίθεση εξουδετερώθηκαν αρκετές ενέδρες του έχθρου και η πυροδότηση έγινε μέσα σε πραγματική κόλαση από πυρά των γερμανικών φυλακίων. Στις 27 και 29 Σεπτέμβρη 1944 έγιναν άλλες καταστροφές σιδηροδρομικής γραμμής στην περιοχή Πυργετού—Παπαπούλι και Πλαταμώνα—Κοντόβολτα.

Στις 30 Σεπτέμβρη 1944 ετοιμάστηκε η επίθεση στα όχυρά του αναχώματος Μπούτ. Η φρουρά ήταν μικτή από ιταλογερμανούς (35—40 περίπου) και η τοποθεσία βρίσκονταν σε απόσταση μόλις 4 1/2 χιλιομέτρα έξω από τη Λάρισα. Βασική προϋπόθεση για την επιχείρηση ήταν η προσυεννόηση που έγινε με τους μισούς σχεδόν ιταλούς της φρουράς (δώδεκα τον αριθμό) που ήθελαν να παραδοθούν. Καταστρώθηκε σχέδιο, που σύμφωνα μ' αυτό τμήματα εφόδου, με ξεχωριστές το καθένα αποστολές, θα κύκλωναν συνδυασμένα τα έφτα οικήματα της φρουράς και με προτεταμένα τ' αυτόματα θα ζητούσαν την παράδοση του έχθρου. Στο σημείο αυτό θα φώναζαν οι μισοί ιταλοί (από τους οποίους οι περισσότεροι κανονίστηκε να είναι σκοποί) πώς οι αντάρτες κύκλωσαν την τοποθεσία, αφόπλισαν τους σκοπούς και κατέλαβαν τα αντιαρματικά ταχυβόλα. Τελικά θα έκαναν γνωστό πώς αυτοί παραδόθηκαν και θα πρότειναν και στους υπόλοιπους να παραδοθούν.

Η επίθεση δρίστηκε στις δώδεκα και μισή τα μεσάνυχτα. Οι ιταλοί όμως στη σκέψη πώς μπορούσε να μην πετύχει η παράδοση, αλλά να μετατραπεί σε μάχη, για να σωθούν, απομακρύνθηκαν μισή ώρα νωρίτερα από την τοποθεσία κ' έτσι ματαίωσαν την εφαρμογή του σχεδίου. Οι αντάρτες που περίμεναν έξω από τα συρματοπλέγματα παρ' όλη την ασυνέπεια των ιταλών, με μιὰ όρμητική έφοδο κύκλωσαν τα οικήματα. Οι υπόλοιποι της φρουράς, μόλις αντιλήφθηκαν τη φυγή των ιταλών, κινητοποιήθηκαν. Όσοι πρόλαβαν κατέφυγαν στους δυο όχυρωμένους πύργους. Οι άλλοι πήραν θέσεις στα κοντινά ορύγματα. Το πέραςμα από τα σύρματα έγινε σαν άστραπή.

Μέσα σε δυο λεπτά είχαν κυκλωθεί όλα τα οικήματα. Σκοτώθηκε ο γερμανός αξιωματικός διοικητής της φρουράς και άχρηστεύθηκαν τρεις «βάσεις πυρός» με ανάλογες απώλειες. Τα έχθρικά πυρά από τους πύργους άρχισαν πυκνά και το επόμενο γερμανικό φυλάκιο, που βρί-

σκονταν σὲ ἀπόσταση μισοῦ χιλιομέτρου, ἔκανε ἄμεση ἐπέμβαση μ' ὄλα τὰ μέσα ποῦ εἶχε. Οἱ ἀντάρτες κατέλαβαν τὰ ἐχθρικά ὄρۇγματα καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀντιμετώπισαν τὰ ὄχυρά. Μ' ὄλο τὸ φραγμὸ πυρὸς στὴ μοναδικὴ εἴσοδο - ἔξοδο τῶν συρματοπλεγμάτων, τὰ τμήματά μας κατόρθωσαν νὰ συμπτυχθοῦν μόνο μὲ ἔξη τραυματίες. Στὴ διάρκεια τῆς ἐπίθεσης πάρθηκαν λάφυρα: 2 μυδράλια, 1 ὄπλοπολυβόλο, 14 ὄπλα, ἄφθονα πυρομαχικά, χειροβομβίδες, ἀχρηστεύτηκαν ὁ προβολέας καὶ τὰ 3 ἀντιαρματικά πυροβόλα τῶν 30 χιλ. Στὴν ἐπίθεση πῆραν μέρος κ' οἱ ἐφεδροελασίτες τοῦ χωριοῦ Κουλοῦρι, καθὼς καὶ γυναῖκες τραυματισφορεῖς.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔγινε καινούρια ἐπιχείρηση: μιὰ πετυχημένη ἐνέδρα πάνω στὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ. Τμήμα δυναμιτιστῶν, ποῦ περίμενε ὄλόκληρη τὴ μέρα γιὰ νὰ ἐπιτεθεῖ ἐναντίον τῆς γραμμῆς στὴν περιοχή Παπαποῦλι—Πλάταμώνα, ἀνακαλύφτηκε ἀπὸ τὸ παρατηρητήριο τῆς γέφυρας Παπαποῦλι, ἀπὸ τὴν ὄποια ξεκίνησε ἄμέσως δύναμη 25 γερμανῶν. Οἱ ἀντάρτες ποῦ τὸ ἀντιλήφθηκαν βοηθούμενοι κι ἀπὸ τὴ διαμόρφωση τοῦ τόπου, μετατοπίστηκαν στὴν κατεύθυνση τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατέλαβαν θέσεις πίσω ἀπὸ μιὰ καμπύλη. Ἄφησαν τοὺς γερμανοὺς νὰ πλησιάσουν πολὺ κοντὰ καὶ τοὺς ἐπιτέθηκαν αἰφνιδιαστικὰ μὲ αὐτόματα καὶ χειροβομβίδες. Ἄπὸ τοὺς 25 γερμανοὺς οἱ 18 σκοτώθηκαν κ' οἱ ὄπόλοιποι τραυματίστηκαν. Ὁ ὄπλισμὸς τους μὲ ἄφθονα πυρομαχικά κυριεύτηκε ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες.

Ἰστερα ἀπὸ λίγες μέρες τὰ βράχια τῶν Τεμπῶν ξεριζώθηκαν πάλι. Ἡ ἐπιχείρηση πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν ἀνατίναξη τῶν ἀπόκρημνων βράχων ποῦ ἔπεσαν πάνω στὴν ἀμαξοστοιχία καὶ τὴν κατέστρεψαν κατὰ τὸ μισό. Ἡ ἐπίθεση ποῦ ἐπακολούθησε μὲ δραστικὰ πυρὰ κατὰ τῆς ἀμαξοστοιχίας, εἶχε καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὰ στρατεύματα ποῦ μετέφερε. Οἱ γερμανοὶ δὲν πρόβαλαν σοβαρὴ ἄμυνα, ἀλλὰ προσπαθοῦσαν ν' ἀποφύγουν τὰ πυρὰ, ὡσπου ν' ἄρθει ἐνίσχυση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τοποθεσία τῆς ἐπιχείρησης, ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καταστράφηκε καὶ σ' ἄλλα σημεῖα ἀπὸ τοὺς ὄγκόλιθους ποῦ τινάχτηκαν. Βρισκόμαστε στὶς 6 τοῦ Ὀχτώβρη.

Στὶς 13 τοῦ μηνὸς στὴ γαλαρία Τεμπῶν καταστράφηκε ἄλλη ἀμαξοστοιχία μὲ στρατό. Τὸ τραῖνο αὐτὸ ἀνατινάχτηκε ὄπως καὶ τὸ προηγούμενο. Ἦταν μάλιστα κατάφορτο ἀπὸ πυρομαχικά, ἐκρηκτικὰ καὶ στρατό. Οἱ ὄγκοι τῶν ἐμπυρευματισμένων βράχων ἔπεσαν πάνω στὰ

βαγόνια με τὰ έκρηκτικὰ προκαλώντας τὴν έκρηξη καὶ καταστροφή ὀλόκληρης τῆς ἀμαξοστοιχίας. Τόσο μεγάλη ἦταν ἡ ἀνατίναξη ποὺ ἔγινε, ὥστε ἀπὸ τὴν πίεση τῶν ἀερίων πολλοὶ ἀντάρτες μετακινήθηκαν ἄθελα ἀπὸ τὶς θέσεις τους καὶ τὰ γύρω πετρώματα, σὲ ἀπόσταση 200 - 300 μέτρων, ἀσβεστοποιήθηκαν ἀπὸ τὴ μεγάλη θερμοκρασία.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΑΝΑΤΙΝΑΞΕΙΣ Η ΓΕΦΥΡΑ ΤΟΥ ΠΗΝΕΙΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ

Ἡ ἀνατίναξη τῆς γέφυρας τοῦ Πηνειοῦ (Ἄλκαζάρ) στὴ Λάρισα εἶνε ἓνα τολμηρότατο σαμποτάζ, ποὺ ἐνεργήθηκε μὲ μικρὸ καὶ εὐκίνητο τμήμα μηχανικοῦ ἀπὸ 8 μονάχα ἄνδρες. Ἡ ἀνατίναξη ἔγινε ὄχι μόνο μὲ σκοπὸ νὰ καθυστερήσει ἡ ὀδικὴ συγκοινωνία τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ περισσότερο γιὰ τὴν ἐπίδραση ποὺ θὰ εἶχε στὸ ἠθικὸ τοῦ ἐχθροῦ (ἐνῶ μάλιστα ὑποχωροῦσε) ἡ παρουσία τῶν ἀνταρτῶν στὴ γερμανικὴ βάση τῆς Λάρισας. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ θὰ διευκόλυνε καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις τῶν μακεδονικῶν σχηματισμῶν, ποὺ εἶχαν ἐντολὴ νὰ προσβάλουν τὶς ἐχθρικές φάλαγγες ποὺ συμπτύσσονταν πρὸς τὸ σερβικὸ ἔδαφος.

Ἡ Χ Μεραρχία στὶς 12 τοῦ Ὀχτώβρη μᾶς διαβίβασε μὲ τὸν ἀσύρματο ἐπείγουσα διαταγὴ νὰ ἐπιτεθοῦμε ὅπωςδὴποτε σ' ἓνα στόχο στὸ δημόσιο δρόμο Λάρισας — Κοζάνης, κατὰ προτίμηση κοντὰ στὴ Λάρισα. Ἀνατίναξη τῆς γέφυρας Γιάννουλης (ἀπὸ μπετόν - ἀρμέ), ἦταν ἀδύνατη γιὰ τεχνικοὺς λόγους. Ὁ μόνος στόχος ποὺ ἀπόμεινε ἦταν ἡ γέφυρα Ἄλκαζάρ, πρὸ ἐπικίνδυνη ὅμως ἀπὸ τὴν πρώτη γιὰ τὴν τοποθεσία, τὴ διάταξη τῆς φρουρᾶς καὶ τὴν ἐντατικὴ τῆς χρησιμοποίηση. Ἦταν ὅμως ξύλινη καὶ γι αὐτὸ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθοῦν μικρὲς ποσότητες ἀπὸ έκρηκτικὲς καὶ ἐμπρηστικὲς βόμβες.

Τὸ ξεκίνημα ἔγινε ἀπὸ τὸ Δασοχώρι (Ὀρμάν τσιφλίκ). Τὰ στάγερ χώθηκαν μέσα σὲ τσουβάλια, τὰ έκρηκτικὰ φορτώθηκαν σ' ἓνα κάρρο...πάνω ἀπὸ τὰ τσουβάλια μπῆκε ἄχυρο καὶ πάνω στὸ ἄχυρο οἱ ἀντάρτες...μὲ πολιτικά. Ἦταν δίχως ταυτότητες βέβαια. Ὁ γερμανὸς σκοπὸς τοῦ μπλόκου ἀνύποπτος μᾶς ἄφησε νὰ περάσουμε. Ἐτσι φθάσαμε στὸν Πέρα Μαχαλᾶ. Ἄν καὶ εἶχε προηγηθεῖ ἀναγνώριση, ἔγινε καὶ πάλι. Τὰ πράγματα φαίνονταν τότε πρὸ δύσκολα. Ἡ κίνηση πάνω στὴ γέφυρα ἦταν σχεδὸν ἀδιάκοπη λόγω τῆς σύμπτυξης καὶ οἱ γερμανοὶ δείχνονταν ἐκνευρισμένοι. Πρὶν σουρουπώσει ἀρχίσαμε νὰ ἐτοιμά-

ζουμε έκρηκτικά και τον όπλισμό. Αυτή ή δουλειά γίνιγε σ' ένα σπύτ μόλις 60 - 70 μέτρα από τή γέφυρα.

Ή βροχή που άρχισε μās έδωσε έλπίδες πώς θα πλησιάζαμε τή γέφυρα δίχως να μās αντίληφθούν. Όμως, λίγο άργότερα, μιá όλόκληρη φάλαγγα άπ' αυτοκίνητα ήρθε και σταμάτησε για διανυκτέρευση κοντά στο άκρόβαθρο τής γέφυρας, από τó μνημείο τών πεσόντων προς τó 'Αλκαζάρ. Άμέσως έβγαλαν σκοπό και περίπολο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα για μās τó κλείσιμο του μοναδικού δρομολόγιου διείσδυσης, που ήταν ένα στενό πέρασμα στην άκρη τής γέφυρας από τήν κατεύθυνση Πέρα Μαχαλά. Από όποιοδήποτε άλλο σημείο ήταν αδύνατο να πλησιάσει κανείς κάτω από τή γέφυρα. Ή κοίτη του ποταμού φωτίζονταν συχνά από τις φωτοβολίδες τής φρουράς και οι όχθες του ήταν γυμνές από δένδρα... Στην άλλη άκρη τής γέφυρας (προς τήν πόλη) φύλαγε σκοπός. Λίγο πιό πέρα στα «Πευκάκια» ήταν τó μόνο φυλάκιο κ' ή τοποθεσία τριγυρισμένη με συρματοπλέγματα.

Ή άποτυχία τής επιχείρησης φαίνονταν βέβαιη και επικρατούσε γενική άπαισιοδοξία για τήν έκβασή της. Τó δυνάμωμα όμως τής βροχής μās ενίσχυσε τήν άπόφαση να κάνουμε μιá δοκιμή. Διατέθηκαν μόνο δυό άτομα για ν' αποφύγουμε τις άσκοπες θυσίες.

Γλυστρώντας στο μήκος τών τοίχων, άθάρυβα, με μικρά άλματα, πίσω από τις ξύλινες παράγκες και χρησιμοποιώντας μερικές διακοπές τών τοίχων, πλησιάσαμε στο άκρόβαθρο. Ο σκοπός άμέριμνος βημάτιζε πιό πέρα. Έρποντας περάσαμε γρήγορα τά συρματοπλέγματα και βρεθήκαμε κάτω από τή σωλήνα του νερού, που ήταν σκεπασμένη σε όλο της τó μήκος με δυό σανίδια και χρησιμοποιήθηκε επιτυχημένα για τó πλησίασμα τών υποβαστακτών. Έστερα από λίγο, όλόκληρη ή περιοχή έλαμψε από τις φωτοβολίδες. Κάτω από τή γέφυρα όμως ήμασταν άσφαλισμένοι από τήν παρατήρηση του έχθρου. Ή επιστροφή έγινε κατά τόν ίδιο τρόπο, δίχως έπεισόδιο.

Άμέσως δόθηκαν οι ανάλογες όδηγίες κ' έγινε τó όριστικό ξεκίνημα για τή δράση. Ήρθαν μαζί μας μερικοί έφεδροελασίτες του Πέρα Μαχαλά και ό αρχηγός του έφεδρικού ΕΛΑΣ Δασοχωριού, που έδειξαν παραδειγματική ψυχραιμία και μās πρόσφεραν πολύτιμες βοηθητικές υπηρεσίες. Τή στιγμή που όλόκληρο τó τμήμα κατόρθωσε να φτάσει κάτω από τή γέφυρα, άρχισε άμέσως τήν έμπυρευμάτιση. Άλλά δυό άντάρτες φορτωμένοι με έκρηκτικά γλύστρησαν από τó λασπερό έδαφος

κ. επεσαν μεσα του κυριου...
τιζε πάνω στη γέφυρα, άκουσε τὸ θόρυβο καὶ κινητοποίησε τὴ φρουρά.
Ἐνα τμήμα μὲ μυδράλιο κατέλαβε τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς γέφυρας κ' ἔτσι
βρεθήκαμε σ' ἓνα θανατερό κλοιό. Δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἐλπίδα σωτηρίας.
Δυὸ - τρεῖς γερμανοὶ μὲ ἠλεκτρικὸ φακὸ προχώρησαν κ' ἔφτασαν στὸ
πρῶτο ἄνοιγμα τῆς γέφυρας. . . Ὅλοι πέσαμε κάτω, πίσω ἀπὸ τοὺς ξύ-
λινους δοκοὺς. . . Τ' αὐτόματα ἦταν γεμάτα κ' ἡ ἀγωνία ἔφτασε στὸ
κατακόρυφο. . . Ἡ ἀπόφαση εἶχε παρθεῖ ἀπὸ πρὶν· ἀντίσταση ὡς τὸ τε-
λευταῖο φυσίγγι καὶ πυροδότηση τῶν ἐκρηκτικῶν. Ἐτσι θ' ἀκολουθού-
σαμε τὴν τύχη τῆς γέφυρας γιὰ νὰ μὴν πέσουμε ζωντανοὶ στὸν ἐχθρό. .
Οἱ γερμανοὶ πάτησαν τρεῖς φορές τὸ φακὸ. . Οὔτε ἀνάσα δὲν ἀκουγό-
ταν. . . Ἐνα τόξο νὰ προχωροῦσαν ἀκόμα, ὁ φακὸς θ' ἄπεφτε πάνω μας. . .
ξεγελάστηκαν ὁμως ἀπὸ τὴν ἡσυχία καὶ γύρισαν πίσω. Ὁ πρῶτος κίν-
δυνος πέρασε. . Ἐνας ἄλλος ὁμως χειρότερος μᾶς ἀπειλοῦσε: ἡ παρου-
σία τῶν γερμανῶν στὸ ἀκρόβαθρο, ποὺ μᾶς ἐμπόδιζε τὴ σύμπτυξη καὶ
ὁ κίνδυνος ἀνατίναξης τῶν ἐκρηκτικῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχαν ἀφαιρεθεῖ
οἱ ἀσφάλειες τῶν ὠρολογιακῶν μηχανισμῶν. Τὰ ἐπιβραδυντικὰ ἦταν τῆς
μισῆς καὶ μιᾶς ὥρας. Πολλὲς φορές ὁμως, ἀπὸ λάθος τοῦ ἐργοστασίου, ἐνερ-
γοῦσαν νωρίτερα ἢ ἀργότερα. Εἴκοσι πέντε ὀλόκληρα λεπτὰ πέρασαν
κάτω ἀπ' αὐτὲς τὶς τραγικὲς συνθῆκες. Τέλος οἱ γερμανοὶ ἀποσύρθηκαν
ἀπὸ τὸ ἀκρόβαθρο κ' ἐπέστρεψαν στὸ φυλάκιο. Τὰ βαρεῖὰ βήματά τους
πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας, στὸ ξύλινο κατ'ἀστρωμα τῆς γέφυρας, ἦταν
μιὰ πραγματικὴ ἀπολύτρωση καὶ μᾶς ἔδωσαν καινούριο θάρρος. Χωρὶς
νὰ χάσουμε οὔτε ἓνα λεπτὸ, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ κρότου ποὺ ἔκαναν οἱ
ἴδιοι, συμπτυχθήκαμε γρήγορα καὶ κανονικότερα. Μόλις περάσαμε ἀπὸ
τὸν πόρο τοῦ Πηγειοῦ, κοντὰ στὸ ὑδραγωγεῖο, ἐγινε ἡ ἐκρηξη. . . Ἐκτὸς
ἀπὸ τὰ ἐκρηκτικά, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπιδιωκόταν ὁ πανικὸς τοῦ ἐχθροῦ, τοπο-
θετήθηκαν στὴ γέφυρα καὶ ἐμπρηστικὲς βόμβες μὲ σκοπὸ νὰ τὴν πυρπο-
λήσουν ὀλόκληρη. Ἡ ἐνέργειά τους ὁμως δὲν ἦταν τέλεια, γιὰτὶ εἶχαν
ἀλλοιωθεῖ ἀπὸ τὴ βροχή. Ἡ συγκοινωνία κόπηκε μονάχα γιὰ 3 1/2 μέρες.

Μιὰ βδομάδα ἀκόμα ὡς τὶς 22 τοῦ Ὀχτώβρη (παραμονὴ τῆς σύμ-
πτυξης τοῦ ἐχθροῦ), καθημερινὰ γίνονταν σαμποτάζ στὴ σιδηροδρομικὴ
γραμμὴ καθὼς καὶ στὸ δημόσιο δρόμο, ὅπου ἀνατινάχτηκαν δυὸ μεγά-
λα γερμανικὰ αὐτοκίνητα γεμάτα στρατό. Οἱ ἀνατινάξεις ὁμως στὴ σι-
δηροδρομικὴ γραμμὴ δὲ μποροῦσαν νὰ γίνουν σὲ μεγάλη κλίμακα
καὶ οἱ ἐπισθοφυλακὲς, ποὺ εἶχαν εἰδικευμένους γερμανοὺς τῶν ταγ-

ματων εργασιαις 101, φροντιζαν γρηγορα για την επισκευη τους.
Στις 21 του Οκτωβρη 1944 εγινε ανατιναξη κ' επιθεση εναντιον μιας αμαξοστοιχιας με πυρομαχικα και στρατο. Τα μεσανυχτα της 22 Οκτωβρη 1944 παραμονη της απελευθερωσης της περιοχης Τεμπων εγινε επιθετικη κρουση στη γεφυρα, για να εξακριβωθει αν ο εχθρος πηρε το βαρυ οπλισμο. Η επιθεση κρατησε 3 1/2 ωρες, αλλα τα τμηματα μας αναγκαστηκαν να συμπτυχθουν, απο ελλειψη πυρομαχικων. Υστερα απο λιγες ωρες οι γερμανοι ανατιναξαν τη γεφυρα. Αν τα πολυβολα μας διεθεταν εφεδρικα πυρομαχικα, η επιθεση θα εξακολουθουσε κ' υπηρχαν ελπιδες να σωθει η γεφυρα των Τεμπων, το σοβαροτατο αυτο τεχνικο εργο, οπως εγινε και με τους τοιχους αντιστηριξης.

Την αλλη μερα πεντε αγγλικα αεροπλانا ερριξαν υλικο στο αεροδρομιο Νεζεροϋ. Ήταν ομως αργα... Οι συμμαχοι, με τις καταστασεις και τα διαφορα δικαιολογητικα που ζητουσαν για την καταναλωση των πυρομαχικων, επιδιωκαν την εξαντληση των εφεδρικων. Μονο τότε μας εφοδιαζαν, με την προϋποθεση και παλι οτι θα υπηρχαν διαθεσιμα αεροπλانا. Μας εδιναν σφαιρες με... δελτιο, για να πολεμαμε τους γερμανους!

Α Π Ε Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Ω Σ Η

Τη μερα της απελευθερωσης, 23-24 του Οκτωβρη, ο κυριότερος δικος των τμηματων μας επιασε επικαιρες θεσεις, αναμεσα στο σιδηροδρομικο σταθμο Τεμπων και στο τουννελ αγιας Παρασκευης. Οι τεσσερες αμαξοστοιχιες κ' ιδιαίτερα οι δυο τελευταιες που αποτελουσαν την οπισθοφυλακη των φρουρων, επαθαν σωστη πανωλεθρια. Οι αμαξοστοιχιες που μετεφεραν εκτος απο στρατο και ολόκληρα βαγονια με εκρηκτικες υλες, για την ανατιναξη των τεχνικων εργων και της σιδηροδρομικης γραμμης Τεμπων — Κατερίνης, δεχτηκαν στο περασμα τους απο τα Τεμπη τους εμπυρευματισμενους βραχους, που προκάλεσαν με την ορμη της πτώσης τους την εκρηξη σε τεράστιες ποσότητες εκρηκτικων υλων. Τα αποτελεσματα ηταν τόσο καταστρεφτικα, που παρατηρήθηκε το φαινόμενο ολόκληρη αμαξοστοιχια να εξαφανιστει σε διαστημα δευτερολέπτου απο τη σιδηροδρομικη γραμμη. Η πιεση απο τα αερια και η θερμοκρασια που αναπτύχθηκε ηταν αφάνταστη. Πολλά

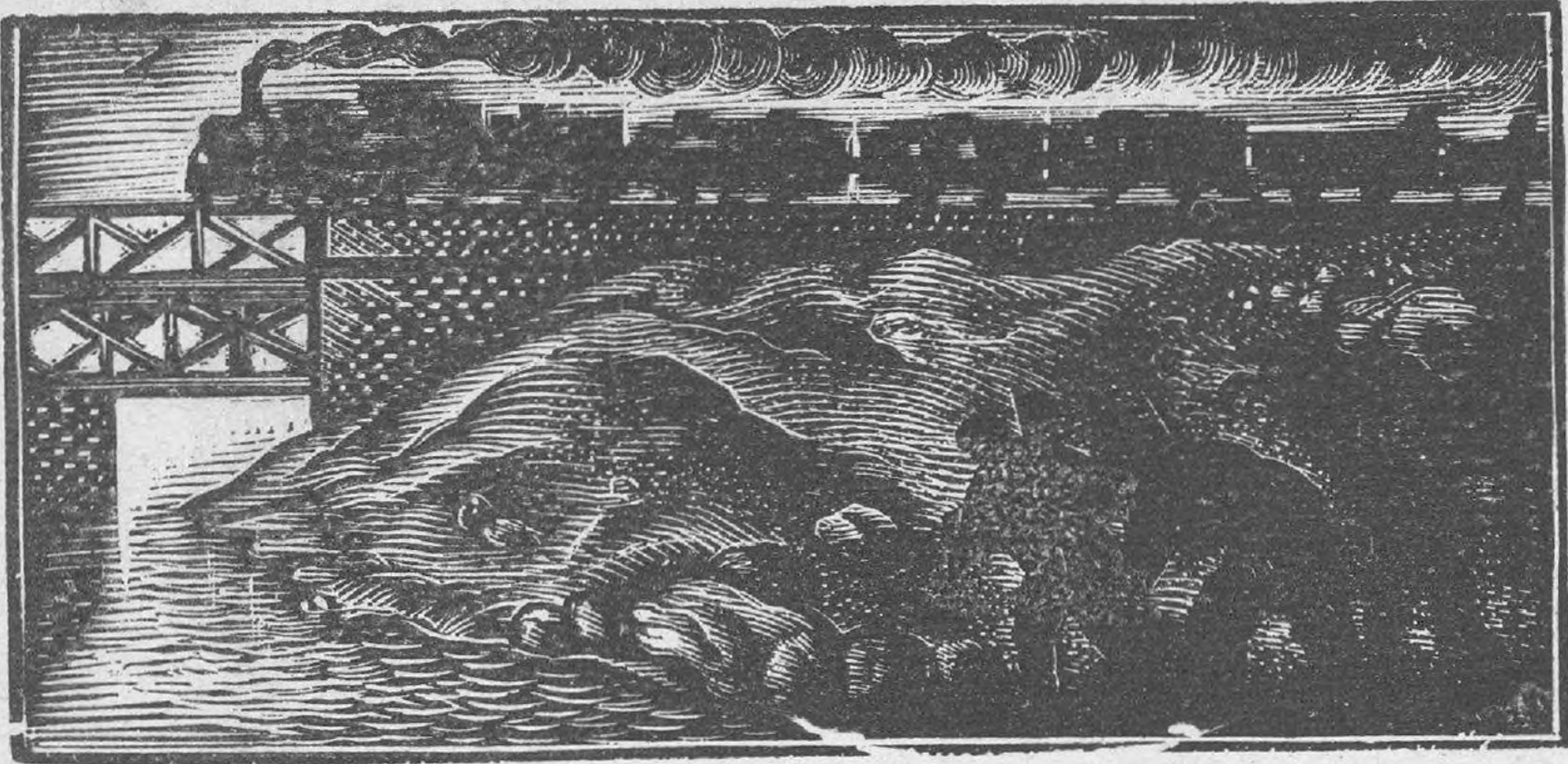
σιοερα ακομα και ροοες ολοκληρες απο ατμομηχανες, ρρευτηκαν απο την απέναντι οχθη του Πηνειου, στον Κίσαβο! Έκτος απ' αυτές τις άμαξοστοιχίες, ο έχθρος έπαθε σημαντικές απώλειες και σ' άλλες δυο στην περιοχή Παπαποϋλι—Πλαταμώνα. Στον Πλαταμώνα ή μάχη για την κατάληψη του σιδηροδρομικού σταθμου και της οχυρωμένης τοποθεσίας ήταν σκληρή και κράτησε έννιά ώρες. Πιάστηκαν σ' αυτή και δεκαοχτώ αίχμάλωτοι γερμανοί.

Στην τελική αυτή επέμβαση των άνταρτών, αν και υστερούσαν τρομαχτικά σε όπλισμό κ' έφοδια, χρωσιέται ή διάσωση στον τομέα Τεμπών — Πλαταμώνα — Κατερίνης τεχνικών έργων σπουδαιότατης σημασίας. Η σύγχυση και ο πανικός του έχθρου από τις ανατινάξεις των άμαξοστοιχιών, καθώς και ή διάλυση της μικτής οπισθοφυλακής μηχανικού—πεζικού, δεν επέτρεψαν στους ούνηνους να εφαρμόσουν στον τομέα αυτό συστηματικά την καταστροφική τους μανία. Έκτος από τή γέφυρα Τεμπών, που έπαθε συνολική καταστροφή, τα υπόλοιπα τεχνικά έργα διασώθηκαν ή έπαθαν μερικές καταστροφές. Έτσι ολόκληρη ή σιδηροδρομική γραμμή Τεμπών—Πλαταμώνα (έκτος από ένα μικρό τμήμα) έπεσε στα χέρια μας άθικτη, με χιλιάδες έκρηκτικές δέσμες τοποθετημένες στις σιδηροτροχιές, έτοιμες για πυροδότηση. Το μεγάλο τουγγελ Τεμπών ανατινάχτηκε με βιασύνη κι από τή μιá μονάχα πλευρά. Όλοι οι τοίχοι αντιστήριξης στο μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής στα στενά των Τεμπών καταλήφθηκαν απείραχτοι και με θαλαμώσεις έτοιμες για έμπυρευμάτιση. Η γέφυρα Πυργετου δέν ανατινάχτηκε κανονικά και ή γέφυρα Παπαποϋλι καταλήφθηκε από τα τμήματα έμπυρευματισμένη, πάνω στην ώρα που τήν πυροδοτούσαν οι γερμανοί! Τα έκρηκτικά και ή γέφυρα σώθηκε. Επίσης όλες οι μικρές και μεσαίες γέφυρες από τα Τέμπη ως το Λιτόχωρο (Κατερίνης) έμειναν άθικτες έκτος από ελάχιστες εξαιρέσεις.

Με τή φιλότιμη αυτή προσπάθεια για τή διάσωση των σπουδαίων τεχνικών έργων έκλεισε ή δράση του μηχανικού στην περιοχή του Όλύμπου στις 24 του Όχτώβρη 1944. Συνεχίστηκε όμως και στη Μακεδονία, όπου ο 2ος λόχος μηχανικού, που αποσπάστηκε τον τελευταίο μήνα στη Χ Μεραρχία, σε συνεργασία με άλλα τμήματά της, έμπόδισε αρκετά τή σύμπτυξη του έχθρου με σαμποτάζ, στον τομέα Κατερίνης —Κολυνδρου—Πλατὺ και ως τή Θεσσαλονίκη. Μιá ολόκληρη βδομάδα ακόμα, οι άντάρτες του μηχανικού ασχολήθηκαν με τήν αφαίρεση των

«επιβραδυντικῶν διατάξεων καταστροφῶν» καὶ τῶν «παγίδων θανάτου» ποὺ ἐγκατέλειψε φεύγοντας ὁ ἐχθρὸς.

Στὴν περίοδο ποὺ μεσολάβησε ὡς τὴν ἀποστράτευση, τὸ μηχανικὸ δούλεψε ἐντατικὰ γιὰ ν' ἀποκατασταθεῖ τὸ ὁδικὸ δίκτυο στὴ Θεσσαλία καί, τὸ σπουδαιότερο, ἀσχολήθηκε μὲ ζῆλο στὴν περισυλλογὴ καὶ καταστροφή τῶν ναρκῶν, θυσιάζοντας στὴν ἀποστολὴ αὐτὴ τρία ἀκόμα παλληκάρια γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ λαοῦ. Ἔτσι, τὸ μηχανικὸ πρόσφερε πολύτιμες ὑπηρεσίες ὄχι μονάχα στὸν πόλεμο, μὰ καὶ στὶς πρῶτες μέρες τῆς ἀπελευθέρωσης, τότε ποὺ ὅλοι πίστευαν πῶς μὲ τὸ δίκιο τους θὰ χαροῦν τοὺς καρποὺς τῆς ἀπελευθέρωσης αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Γεγονός εξαιρετικής σημασίας, πού θά συντελοῦσε σέ μεγάλο βαθμό στήν οἰκονομική ἀνόρθωση τῆς χώρας μας καί στήν ἀναδιοργάνωση τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἦταν ἡ ἀνατίναξη ἑνός σοβαροῦ τεχνικοῦ ἔργου, στήν ἀρχή τῆς σύμπτυξης τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἀνεπανόρθωτη διακοπή τῆς συγκοινωνίας θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἐγκατάλειψη στή χώρα μας τεράστιων ποσοτήτων πολεμικοῦ ὕλικου, μεταφορικῶν μέσων, σιδηροδρομικοῦ ὕλικου κλπ.

Τά πολεμικά γεγονότα στά Βαλκάνια τοὺς τελευταίους μῆνες ἐξελίσσονταν πολὺ ἄσχημα γιά τοὺς γερμανοὺς κι ἀπὸ τῆ συνεργασία μας μέ τῆ συμμαχική ἀποστολή ἐβγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι σύντομα θά ἐφαρμοστεῖ ἡ ὑπ' ἀριθ. 183 διαταγή τοῦ Γενικοῦ στρατηγεῖου, μέ τὴν ὁποία συνδιάζονταν ἡ ἀπελευθέρωση. Οἱ στιγμές ἦταν ἱστορικές καί βαρεῖά καθήκοντα ἔπεφταν στοὺς ὤμους τῶν ἀνταρτῶν μηχανικοῦ. Ἐπρεπε ὅπωςδήποτε νὰ κατορθωθεῖ μιὰ σοβαρὴ διακοπή στή συγκοινωνία. Γι αὐτὸ καταστρώθηκε ἀπὸ καιρὸ ἓνα τολμηρότατο σχέδιο ἀνατίναξης τῆς γέφυρας Τεμπῶν, πού θά ἦταν τὸ ἀποκορύφωμα τῆς δράσης τοῦ μηχανικοῦ, ἀν οἱ σύμμαχοι δέ ματαίωσαν τελικὰ τὴν ἐπιχείρηση.

Ἡ ἐπιχείρηση γιά τὴν ἀνατίναξη θά ἦταν μιὰ πράξη θυσίας καί

βασίζονταν άπάνω σ' ένα σχέδιο δόλου. Με άνοιχτή επίθεση ήταν άδύνατο νά καταληφθει ή γέφυρα τών Τεμπών. Σάν μέσο για τó πλησίασμα της θά χρησίμευε ή άτμομηχανή ώθησης πού πηγαινοέρχονταν ώς τήν καμπύλη Μακρυχώρι, βοηθώντας τις άμαξοστοιχίες στη μεγάλη άνηφοριά.

Οί προετοιμασίες για τήν εκτέλεση τής επιχείρησης έγιναν με κάθε λεπτομέρεια. Με τήν οργάνωση τών ΣΕΚ Λάρισας κανονίστηκε τó προσωπικό ώθησης, ώστε οί μηχανοδηγοί και στίς τρεις βάρδιες νά ειίε άπό τούς τολμηρότερους άνδρες τής οργάνωσης ΣΕΚ. Πραγματοποιήθηκε άμεση έπαφή μαζί τους κι αναλύθηκε τó σχέδιο ένέργειας... 'Η άτμομηχανή θά σταματούσε μ' ένα συνθηματικό μόρς, πού θάδιναν με φακό οί άντάρτες. Σάν σημείο στάθμευσης ειίχε όριστεί ή καμπύλη μεταξύ Ευαγγελισμού και γέφυρας Τεμπών, πού ήταν και τó μοναδικό μέρος σ' όλη τή διαδρομή Μακρυχώρι — Τεμπών πού ξέφευγε άπό τήν επιτήρηση τών γερμανικών φυλακίων. Στήν άτμομηχανή θ' άνέβαιναν έξη αυτόματιστές έφοδιασμένοι με προετοιμασμένα γεμίσματα μεγάλης έκρηκτικής ικανότητας, πού θά τοποθετούσαν άκριβώς άπάνω στο καινούριο ύποβαστακτικό, ανάμεσα στον «άρμο διαστολής» του παλιού και του νέου τόξου. 'Η άτμομηχανή, άφοϋ περνούσε τó πρώτο τόξο τής γέφυρας, θά σταματούσε πάνω άπό τó ύποβαστακτικό, χρησιμοποιώντας έντατικά τούς καπνούς τής εξάτμισης για νά κρύψει τούς άντάρτες άπό τήν παρατήρηση του έχθρου. 'Η τοποθέτηση τών έκρηκτικών θά γίνονταν γρήγορα. Σε περίπτωση πού οί γερμανοί αντιλαμβάνονταν τήν ένέργεια, οί πέντε αυτόματιστές θά ύποστήριζαν με δραστικά πυρά τήν πυροδότηση, πού ήταν ζήτημα δευτερολέπτου.

Οί άντάρτες βέβαια ήταν άδύνατο νά ξεφύγουν και θάπεφταν ήρωικά. 'Η ανατίναξη όμως θά γίνονταν όπωσδήποτε. 'Εξη αγωνιστές άπό τις χιλιάδες τών ήρώων του έθνικοαπελευθερωτικού άγώνα, θά πρόσφερναν έθελοντικά τή ζωή τους, θυσία στους συμμαχικούς σκοπούς. Μπορούσε όμως (αυτό ήταν ζήτημα τύχης) νά μήν αντιληφθούν τίποτα οί γερμανοί, όποτε θά έφαρμόζονταν και δεύτερο σχέδιο, συμπληρωματικής καταστροφής, με τόν παρακάτω τρόπο: οί άντάρτες μετά τήν πυροδότηση θ' άνέβαιναν πάλι στην άτμομηχανή και θά σταματούσαν μεταξύ τής γέφυρας και του σιδηροδρομικού σταθμού τών Τεμπών, κοντά σε μιá χαράδρα. 'Απ' εκεί ήταν δυνατή ή σύμπτυξή τους προς τόν Όλυμπο. 'Η έκρηξη θά πετύχαινε ένα αρκετά σοβαρό ρήγμα ανάμεσα στα δύο

τόξα και τή μερική καταστροφή του υποβαστακτικού. Άμέσως μετά τήν ανατίναξη ο μηχανοδηγός θα έβαζε τήν μηχανή «όλοταχώς όπισθεν» και πηδώντας κάτω θα φευγε στα βουνά με τους άντάρτες. Έτσι ή μηχανή φτάνοντας στο ρήγμα τής γέφυρας θα το μεγάλωνε με τήν όρμητική της πτώση. Το βαρύ και συγκεντρωμένο φορτίο της θα συμπλήρωνε τήν καταστροφή του υποβαστακτικού και ή ζημιά θα ήταν ανεπανόρθωτη.

Αυτό ήταν το σχέδιο καταστροφής τής γέφυρας των Τεμπών, που υποβλήθηκε στη συμμαχική αποστολή κι από τήν όποία έγκρίθηκε με μεγάλο ένθουσιασμό. Η επιχείρηση συμπεριλήφθηκε στους στόχους τής διαταγής 183 (γενικού σαμποτάζ) και ή πραγματοποίησή της θα πετύχαινε στο άκέραιο τους σκοπούς τής διαταγής. Προηγήθηκαν μάλιστα και δυό δοκιμές (σταμάτημα τής μηχανής στη γέφυρα), που πέτυχαν.

Οί άγγλοι, άγνωστο τότε για ποιους λόγους, ματαίωσαν τήν επιχείρηση. Άκόμα δε μάς έφοδιάσαν ούτε μ' έκρηκτικά για το γενικό σαμποτάζ. Τα ύπηρεσιακά έγγραφα κ' οί έπιστολές που μάς έστειλε ο άρχηγός τής συμμαχικής αποστολής λοχαγός Μπίλλ το άποδείχνουν καθαρά. Τ' άποσπάσματα των έπιστολών που παραθέτουμε είνε πιστή αντιγραφή από το πρωτότυπο. Έτσι, σε γράμμα του στις 31 Αυγούστου, ο άγγλος λοχαγός Μπίλλ γράφει σχετικά με τή γέφυρα των Τεμπών:

«...Ο ταγματάρχης Χόρς ζητά εις άλλο τηλεγράφημα, εάν είσαι έτοιμος, να έπιτεθείς έναντίον τής γεφύρας Μπαμπά, χωρίς πρόσθετα όπλα». Άλλο τηλεγράφημα μάς διαβιβάζει διαταγή να κρατούμε «τή γραμμή κλειστή εις πολλά σημεία, με μικράς ομάδας εκτελούσας σαμποτάζ. Σε παρακαλώ, κάνε ότι μπορείς, για να εκτελεσθεί αυτή ή διαταγή άμέσως...». Και παρακάτω: «...Όλα αυτά τα ζητήματα δι' έκρηκτικά και πυρομαχικά, αυτήν άκριβώς τή στιγμή μπορεί να φαίνονται όλίγον άποθαρρυντικά. Άλλά αν και μου υπαινίχθη, έστω και αν δεν μου έλέχθη άπ' ευθείας, ότι δεν είμαι άποδοτικός εις το να έφοδιάζω με ότι χρειάζεται εις Κάϊρον, παρ' όλον τουτο, όπως πάντα, θα συνεχίσω να κάμω ότι μπορώ και έλπίζω εις το προσεχές μέλλον να έχω καλύτερα νέα δι' έσέ. Εν τώ μεταξύ σε παρακαλώ, επτάχυνε τήν υποβολή των καταστάσεων που ζήτησα, τήν επιβεβαίωσιν των έναπομεινάντων έκρηκτικών, ως και τήν άπάντησιν διά τήν γέφυραν των Τεμπών. 31 Αυγούστου Λοχαγός Μπίλλ».

Σε άλλο γράμμα του με ήμερομηνία 2 του Σεπτέμβρη 1944 γράφει:

«...Ἐξῶρα ἀπ' αὐτὸ σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὶς καταστάσεις πυρομαχι-
κῶν, ποὺ ἔχω ἤδη ἀποστείλει εἰς Κάϊρον καὶ Μαυρέλι... Ἀναφορικῶς μὲ
τὴν γέφυρα Τεμπῶν, συμπεραίνω ὅτι ὀρισμένως θὰ περιμένεις τὴν συγ-
κατάνευσιν τοῦ Καΐρου, πρὶν ἀρχίσεις τὴν δράσιν ἐναντίον τῆς. Καθ' ὅτι
στὸ κάτω - κάτω εἶνε ἓνας στόχος τῆς 183. Τὴν συγκατάνευσιν ἢ ὄχι
ἐλπίζω νὰ τὴν πάρω σήμερα τὸ ἀπόγευμα καὶ θὰ στὴν στείλω ἀμέσως...»

Ἄλλὰ στὶς 3 τοῦ Σεπτέμβρη 1944 ἡ τελευταία ἐπιστολὴ ματαιώσε
τελικά τὴν ἐπιχείρησιν. Τὴν παραθέτουμε ὀλόκληρη ἐπὶ λέξει :

«3 τοῦ Σεπτέμβρη 1944, Ἀντώνη Βρατσᾶνον, ὄπου.

«Ἐλαβα ἀπὸ τὸ Μαυρέλι ἓνα τηλεγράφημα ποὺ λέγει ὅτι ἡ ἐπί-
θεσις ἐναντίον τῆς γεφύρας Τεμπῶν δὲν πρέπει — ἐπαναλαμβάνεται —
δὲν πρέπει νὰ γίνῃ. Ὑπάρχουν πολὺ καλοὶ λόγοι γι αὐτὸ καὶ θὰ μπο-
ρέσω καλύτερα νὰ στοὺς ἐξηγήσω, ὅταν σὲ δῶ. Εἶνε πολὺ ἀνάγκη νὰ
σὲ δῶ ἀμέσως, καθὼς ὑπάρχουν πολλὰ σημαντικὰ πράγματα διὰ νὰ συ-
ζητήσωμε, ἔπειτα ἀπὸ διάφορα τηλεγραφήματα ποὺ ἔλαβα σήμερα.
Ἐπίσης ἔστειλα σημείωμα καὶ εἰς τὸν ταγματάρχην, ζητώντας τον νὰ
ἔλθῃ, οὕτως ὥστε νὰ εἶμαστε καὶ οἱ τρεῖς κατὰ τὴν συζήτησιν. Λοχα-
γὸς Μπίλλ τῆς ΣΣΑ».

Γιὰ κείνη τὴν ἐποχὴ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆ δικῆ μας
ἦταν ἀνεξήγητο. Τὰ γεγονότα ὅμως τοῦ Δεκέμβρη διάλυσαν τὰ σκοτά-
δια... Οἱ ἄγγλοι δὲν ἤθελαν τὴν ἀνατίναξιν, γιὰ αὐτὸ θὰ σήμαινε ἐγ-
κατάλειψη ἀπὸ μέρους τοῦ ἐχθροῦ τεράστιων ποσοτήτων πολεμικοῦ ὕλι-
κοῦ, μεταφορικῶν μέσων κλπ., ποὺ θὰ δυνάμωναν τὸν ΕΛΑΣ. Καὶ ἐπο-
μένως θὰ χρειάζονταν περισσότερα κανόνια, τάνκς, ἀεροπλάνα καὶ ἀρα-
πάδες γιὰ νὰ διαλυθεῖ ὁ στρατός μας. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τοὺς λόγους γιὰ
τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ἐνεργοῦμε «μὲ μικρὰς ὀμάδας ἐκτελούσας σα-
μποτάζ», ἂν καὶ ἡ συμμαχικὴ ἀποστολὴ γινώριζε ὅτι οἱ γερμανοὶ τέτιου
εἴδους καταστροφῆς τὶς ἐπισκεύαζαν ταχύτατα.

Τρεῖς μέρες ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπιχείρησιν, οἱ γερμανοὶ ἐγκα-
τέστησαν στὰ Τέμπη, στὸ σημεῖο ὄπου θὰ στάθμευε ἡ ἀτμομηχανὴ
φυλάκιου. Ἔτσι ματαιώθηκε ὀριστικὰ ἡ ἀνατίναξιν τῆς γεφύρας Τεμπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Κλείνοντας τὸ βιβλίο αὐτὸ αἰσθάνομαι πὼς στὴν ἀφήγηση αὐτὴ γιὰ τὴ δράση τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Ὀλύμπου δὲ στάθηκα ὅσο ἔπρεπε καὶ χρωμάτισα κάπως ἀδύνατα τὴ συμβολὴ τοῦ λαοῦ στὸν ἀγώνα, τὴν πάλη του στὸ πλευρό μας ἐνάντια στὸν κατακτητὴ. Μπορεῖ ἀκόμα ν' ἀδικησα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, τὸν ἥρωισμό τῶν ἀνταρτῶν μας. Πάντως εἶνε ἀνάγκη νὰ σταθοῦμε λίγο καὶ νὰ δοῦμε καλύτερα τοὺς πατριῶτες τοῦ νοτιοανατολικοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἰυρνάβου, πού στὸν ἀδύ-

σώπητο αντιφασιστικό αγώνα πρόσφεραν τὰ πάντα κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων.

Ὁ λαὸς αὐτῆς τῆς περιοχῆς πάλεψε μῆνες καὶ χρόνια μὲ δραστήριες ἐπιτροπές, μὲ μαζικὲς κινητοποιήσεις ἀπὸ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀνθρώπους, γιὰ τὸ σταμάτημα τῆς ἀγγαρείας στὸ στρατὸ κατοχῆς Ἀγωνίστηκε ἀποφασιστικὰ γιὰ νὰ πάψουν οἱ ἀδικεῖς συλλήψεις πατριωτῶν καὶ τὸ πλιατσικολόγημα ἀπὸ τοὺς γερμανοὺς. Ἀντιμετώπισε θαρραλέα τὴν ἄγρια τρομοκρατία τῶν γερμανοϊταλῶν καὶ τῶν ντόπιων ὀργάνων τους. Ὁλ' αὐτὰ ὁ λαὸς μας τὰ πέτυχε ἄοπλος, γυμνὸς καὶ νησικός. Ἡ πίστη τοῦ ὄμοῦ στὸν ἀγώνα, ἡ ἀγάπη τοῦ γιὰ τὴ λευτεριά ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε τοῦ φλόγιζε τὴν ψυχὴ καὶ τοῦδινε μιὰ ἔξαρση ποὺ ἔφτανε ὡς τὴν αὐτοθυσία.

Στοὺς μαζικοὺς αὐτοὺς ἀγῶνες ξέχωρη θέση παίρνουν οἱ γυναῖκες. Μποροῦμε ἀδίτταχτα νὰ βεβαιώσουμε πὼς στὴν περίοδο αὐτὴ ἡ γυναῖκα πάλεψε τὸ ἴδιο καὶ περισσότερες φορές παραπάνω ἀπὸ τὸν ἄντρα. Τὶ νὰ πρωτοαναφέρει κανεῖς! Τὰ παραδείγματα εἶνε πολλά. Οἱ γυναῖκες τοῦ Τύρναβρου ἀγωνίστηκαν ὑπεράνθρωπα γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν γερμανῶν τοὺς ἄντρες ὕστερ' ἀπὸ σαμποτάζ. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ γυναῖκες τοῦ Δερελί, τῆς Ραψάνης, τῆς Αἰγάνης, τῆς Ἰτιάς, ποὺ μὲ καθημερινοὺς ἀγῶνες, μὲ μαχητικὲς παρουσιάσεις στοὺς γερμανοὺς τῶν σιδηροδρομικῶν σταθμῶν, ἔσωσαν πολλοὺς πατριῶτες ἀποσπώντας τους ἀπὸ τὸν κατακτητὴ. Ἄλλες κουβαλοῦσαν ψωμὶ καὶ νερὸ γιὰ τοὺς ἀντάρτες στὴν πρώτη γραμμὴ. Ἀλλὰ τὸ γυναικεῖο κίνημα ἔφτασε στὸ κορύφωμα τοῦ μεγαλείου τοῦ μὲ τίς 15 σύγχρονες Μπουμπουλίνες, ποὺ πρόσφερε στὸ ἀντάρτικο μας. Αὐτὲς ἐκπαιδεύτηκαν κανονικὰ καὶ ἔλαβαν μέρος στὸ δεῦτερο μεγάλο σαμποτάζ, καθὼς καὶ σὲ δυὸ ἄλλες ἀνατινάξεις, μὲ τ' ὄπλο στὸ χέρι, δίπλα στοὺς ἄντρες.

Ὁ ὑπέροχος αὐτὸς λαὸς, ποὺ γέννησε καὶ ἀνάθρεψε τὸ ἀντάρτικο τοῦ Ὀλύμπου, στὴν ἀρχὴ μὲ τὴν ΕΠΑ (Ἐπιτροπὴ προστασίας ἀνταρτῶν), ἀργότερα μὲ τὴν ΕΤΑ (Ἐπιμελητεία τοῦ ἀντάρτη) μᾶς κοίταξε σ' ὄλο τὸ διάστημα σὰν παιδιὰ του. Μᾶς πρόσφερε τὰ πάντα. Δὲ μᾶς ἄφησε ἀπὸ τίποτα νὰ στερηθοῦμε. Δὲν πέρασε οὔτε μιὰ μέρα χωρὶς νὰ ῥθουν ἀπὸ τὰ γειτονικὰ χωριὰ στὰ λημέρια μας φέρνοντάς μας ὅτι καλύτερο εἶχαν καὶ κρατώντας μας συντροφιά, ἔτσι ποὺ νὰ πιστεύουμε πὼς βρισκόμαστε πραγματικὰ ἀνάμεσα σ' ἀδέρφια καὶ γονιοὺς μας.

Ἀμέτρητες εἶνε οἱ πράξεις ἀτομικοῦ ἥρωισμοῦ ἀπὸ τ' ἀετόπουλα

και τους επονίτες, από τον έφεδρικό ΕΛΑΣ ως το γέρο της Έθνικης αλληλεγγύης. Μέσα σε μιὰ ιδεολογική, πατριωτική άμιλλα ο καθένας φρόντιζε να προσφέρει τα πάντα για την υπόθεση της λευτεριάς. Πολλοί άφηφοϋσαν και την ίδια τη ζωή τους. Τόσο είχαν εξοικειωθεί με το θάνατο.

Γι απόδειξη των παραπάνω θ' αναφέρουμε δω μονάχα λίγα επεισόδια χαρακτηριστικά.

Η επονίτισσα Τζένη Άριανούτσου, κόρη του άρχιεργάτη του σιδηροδρομικού σταθμού, είχε την τόλμη να μεταφέρει ανάμεσα από τα συρματοπλέγματα και τα όχυρά του έχθρου, ένα ζώο φορτωμένο έκρηκτικές ύλες. Για να μη την ύποψιαστούν, ξεγέλασε τη γερμανική φρουρά μ' ένα σκοινί από άλεξιπτώτο. Τους είπε πως όποιος το κρύψει θα της πάρει... δέκα φιλιά. Μ' αυτό το τέχνασμα κατόρθωσε ν' αποσπάσει την προσοχή της φρουράς, ώστε να περάσουν άπαρατήρητα τα έκρηκτικά και να μεταφερθούν στο όρισμένο σημείο. Το ίδιο βράδυ έγινε το σαμποτάζ. Κ' έτσι οί γερμανοί πλήρωσαν τα φιλιά με τη ζωή τους...

Άλλη επονίτισσα, ή Άιθούλα Μπλοζούρα από τη Ραψάνη, πηγαινοερχόταν άφοβα στο κτήμα της που ήταν «νεκρά ζώνη άσφαλείας», κοντά στο σταθμό Πυργετού, επίτηδες για να μεταφέρει στους άντάρτες πληροφορίες πολύτιμες σχετικά με τις έχθρικές όχυρώσεις.

Οί επονίτισσες Λούλα Τσάλτα και Χριστίνα Κουτσοπούλου από τον Άμπελώνα (Καζακλάρ) έμειναν άγρυπνες δυο νύχτες για να εξακριβώσουν το σύστημα της περιπολίας των γερμανών στο χωριό τους. Οί ίδιες μās έστειλαν πολύτιμες πληροφορίες για τη δύναμη, τις θέσεις και τον όπλισμό του έχθρου.

Οί έφεδροελασίτισσες Βούλα Παντοπούλου και Μαρίκα Ριζάκη χρησιμοποιούνταν για διαλυτική δουλειά στη φρουρά Τεμπών. Έγιναν άντιληπτές μάλιστα και κλείστηκαν από τη Γκεσταπό στο στρατόπεδο.

Η περίφημη άνατίναξη των τοίχων άντιστήριξης όφείλεται κατά μεγάλο ποσοστό στην πετυχημένη άναγνώριση του μέρους, για την όποία ήρθε μαζί μας στην άπαγορευμένη ζώνη Τεμπών κι' ένας γέρος 70 χρονών από τη Ραψάνη του Όλύμπου. Λεγόταν Κώστας Μπρουζιώτης κι άνήκε στην Έθνική αλληλεγγύη. Όταν του προτείναμε να μās διευκολύνει, άν ήθελε, μιὰ που είχε ένα κτήμα κοντά στη γραμμή, μās άπάντησε πρόθυμα: «Πάμε, παιδιά μου». Ήξαιρε ώστόσο πως μπαίνοντας το καταμεσήμερο στα Τέμπη έπαιζε τη ζωή του κορώνα-

γράμματα. Μὲ τρία καλάθια στὸ χέρι, μαζεύοντας ὄηθεν κυδώνια γιὰ νὰ δικαιολογήσουμε τὴν παρουσία μας, τραβήξαμε μαζί ὡς τοὺς τοίχους ποὺ ἦταν γι' ἀνατίναξη. Ὁ γέρος πέρασε κι αὐτὸς μαζί μας στιγμὲς ἀγωνίας στὴν ἐμφάνιση μιᾶς γερμανικῆς περιπόλου, ποὺ γιὰ καλὴ μας τύχη δὲ μᾶς εἶδε. Τελικὰ στὴν ἐπιστροφή ἐπέμεινε νὰ πάρει αὐτὸς τὸ πρόχειρο σχεδιάγραμμα καὶ τὰ στοιχεῖα ἀναγνώρισης, ποὺ τᾶβαλε στὸν κόρφο του, λέγοντας ἁπλᾶ :

— Ἐγὼ τῶφαγα τὸ ψωμί μου, ἄς μὲ σκοτώσουν . . .

Ἄνεξάντλητα εἶνε τὰ τέτια παραδείγματα αὐτοθυσίας καὶ ἡρωισμού ἀπὸ μέρους τοῦ λαοῦ μας. Ἄν ἀναφέραμε αὐτὰ τὰ λίγα, δὲν τὸ κάναμε γιὰ νὰ τονίσουμε ὀρισμένα ὀνόματα, ἀλλὰ γιὰ νὰ δείξουμε τὴ σημασία τῆς συμμετοχῆς τοῦ λαοῦ στὸν τιτάνιο ἀγώνα.

Τελειώνοντας, πρέπει ν' ἀφιερῶσουμε καὶ λίγα λόγια στὸν ὑπέροχο ρόλο τῶν ἀγωνιστῶν σιδηροδρομικῶν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μὲ χίλιους κινδύνους, κάτω ἀπὸ τ' ἄγρυπνομ ἄτι καὶ τὴν τρομοκρατία τῆς Γκεσταπό, μᾶς ἔστειλαν ὀλοένα χρησιμότετες πληροφορίες γιὰ τίς ὀχυρώσεις, τὴν ἄμυνα καὶ τὸ ἠθικὸ τοῦ ἐχθροῦ, δελτία κίνησης τῶν τραίνων κλπ. Οἱ ἴδιοι βοηθοῦσαν στίς σηματοδοσίες κ' ἔπαιρναν μέρος στὰ σαμποτάζ. Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ τῶν σιδηροδρομικῶν ἀποτελοῦν τὴν κορωνίδα μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας, τὴν τελειότερη ἔκφραση τῆς πάλης τοῦ κλάδου τους γιὰ τὴ ματαίωση τῶν σχεδίων τοῦ κατακτητῆ. Ἡ συμβολὴ τῶν σιδηροδρομικῶν στάθηκε ἐξαιρετικὴ. Χωρὶς αὐτοὺς δὲ θὰ πετυχαίναμε ὄσα πετύχαμε. Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἀφανεῖς ἥρωες τοῦ σαμποταριστικοῦ ἀγώνα.

Οἱ ἀντάρτες μας βέβαια πολέμησαν γενναῖα. Μὰ κι ὁ λαὸς τοὺς βοήθησε μὲ τὸ παραπάνω. Χωρὶς μιὰ τέτια συνδυασμένη δράση δὲ θὰ προσφέραμε στὴν ἐθνικὴ μας ὑπόθεση καὶ γενικὰ στὸ συμμαχικὸ μας ἀγώνα αὐτὰ ποὺ ξαίρουν σήμερα ὄλοι. Ἐμεῖς νιώθουμε περήφανο τὸν ἑαυτό μας ἐπειδὴ παλέψαμε στὸ πλευρὸ τέτιου λαοῦ. Κ' εἴμαστε βέβαιοι πὼς ὁ λαὸς αὐτός, ποὺ οἱ σκοτεινὲς δυνάμεις προσπαθοῦν νὰ τὸν λυγίσουν, δὲ θὰ φήσει ποτὲ νὰ πάει χαμένο τὸ αἷμα τόσων ἀγῶν του παιδιῶν, ποὺ θυσιάστηκαν αὐθόρμητα γιὰ τὴ λευτεριά, τὴν ἀνεξαρτησία καὶ τὴν προκοπὴ τῆς Πατρίδας.

Π Α Ρ Α Γ Γ Η Μ Α

Συγκεντρωτικός πίνακας επιχειρήσεων και σαμποιάζ
του τάγματος μηχανικού 'Ολύμπου (1942-1944)

'Επιχειρήσεις και τοποθεσίες	'Αποτελέσματα					
	Καταστροφή σιδηρ. γραμμής σε μέτρα	Καταστ. γεφυρών	Καταστ. καμπύλων	Διακοπή συγκοινων.		'Εχθρικές απώλειες σε νεκρούς
				ήμ.	ώρες	
31.12.42						
1) 'Εκτροχίαση άμαξοστοιχίας στην περιοχή Πλαταμώνα — Παπαπούλι (θέση Καραλή). 1 1 43				18		35
2) Συμπλοκή Κρανιας (κατά γερμανών) 2 2 43						άνεξακρ.
3) Συμπλοκή «Πάτζελου» Νεζερου 8.3 43						»
4) 'Ανατίναξη σιδηρ. γραμμής μεταξύ Μακρυχωριου—Γυρτώνης 16 3.43	700			14		3
5) 'Ανατίναξη σιδηρ. γραμμής και γέφυρας μεταξύ καμπύλης «Φούρκα»—Γυρτώνης 27 3.43	1200	1	1	20		
6) Συμπλοκή σε θέση «Πέταλο» Ραψάνης 13.4.43						άνεξακρ.
7) Συμπλοκή «Κιτσιλέρ» Γόννων 16 4.43						3
8) 'Ανατίναξη άμαξοστοιχίας σε θέση καμπύλης Μακρυχωριου 30.4.43	500		1	3	10	
9) 'Ανατίναξη οδικής γέφυρας στη δημόσια οδό Καλαμπάκας—Μετσόβου 1.5.43		1				
10) 'Ανατίναξη οδικής γέφυρας «Κουτσούφλιανη» στη δημόσια οδό Καλαμπάκας—Μετσόβου 4 5.43		1				
11) 'Ανατίναξη γέφυρας «'Ελευθερωχωριου» (Γρεβενών) στον ποταμό Βενέτικο 25.4.43		1				
12) 'Ανατίναξη γέφυρας 'Αλιάκμονα στην οδό Γρεβενών — Λείψιστας—Καστοριάς 26 5 43		1				
13) 'Εμπυρευματίση της γέφυρας «Γιάγκοβης» στη δημόσια οδό Κοζάνης—Γρεβενών		1				

Ἐπιχειρήσεις καὶ τοποθεσίες	Ἀποτελέσματα					
	Καταστρ. φῆ σιδηρ. γραμμῆς σὲ μέτρα	Καταστρ. γεφυρῶν	Καταστρ. καμπυλῶν	Διακοπὴ συγκοινων.		Ἐχθρικές ἀπώλειες σὲ νεκροὺς
				ἡμ.	ῥες	
29 5.43						
14) Ἐμπυρευματίση γέφυρας Χρωμίου (Πόρου) στὴν ὁδὸ Κοζάνης—Γρε- βενῶν		1				
21.6.43						
15) Γενικὸ σαμποτάζ κατὰ τῆς σιδηρ. γραμμῆς καὶ γεφυρῶν περιοχῆς Τεμπῶν. Μακρουχῶρι—Γυριτώνης	4200	4	5	6		3
4.7.43						
16) Ἀνατίναξη σιδηρ. γραμμῆς περιοχῆς Πυργετ ὤ—Παπαποῦλι—Πλατομῶνα	3000	3	4	2	12	
5.8.43						
17) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 916 ΛΑ καθ' ὁδὸν πρὸς Σερβία ἀτμομηχανῆς						
9.8.43						
18) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 933 ΛΑ πρὸς Γευγελῆ						
12.8.43						
19) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 854 ΚΒ πρὸς Σερβία						
16.8.43						
20) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 1277 (γερ- μανικοῦ τύπου) πρὸς Πλατὺ						
21.8.43						
21) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 546 (γερ- μανικοῦ τύπου) πρὸς Σερβία						
24.8.43						
22) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 847 ΚΒ (γερμανικοῦ τύπου) πρὸς Σερβία						
30.8.43						
23) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 2748 (γερ- μανικοῦ τύπου) πρὸς Σερβία						
2.9.43						
24) Ἀνατίναξη τῆς ὑπ' ἀρ. 2952 (γερ- μανικοῦ τύπου) πρὸς Σερβία						
12.9.43						
25) Διαπεραίωση τῶν ἰταλικῶν σχημα- τισμῶν τῶν βάσεων Τεμπῶν ἀπὸ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ.						
15.9.43						
26) Διαπεραίωση τῶν ἰταλικῶν σχημα- τισμῶν τῶν βάσεων Τεμπῶν ἀπὸ τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ						
18.9.43						
27) Ἀνατίναξη ὀχυρῶν Στομίου (Τσί- γεζι)						
9.10.43						
28) Ἀνατίναξη τοίχων ἀντιστήριξης Τεμπῶν καὶ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς						

'Επιχειρήσεις και τοποθεσίες	'Αποτελέσματα					
	Καταστροφή σιδηρ. γραμμής σε μέτρα	Καταστ. γεφυρών	Καταστ. καμπυλών	Διακοπή συγκοινων.		'Εχθρικές απώλειες σε νεκρούς
				ήμ.	ώρες	
μής και γεφυρών περιοχής Πυργετού—Πλαταμώννα. 10.10.43	4700	5	6	10		9
29) 'Ανατίναξη σιδηροδρομικής γραμμής και άλλαγών του σιδηροδρομικού σταθμού Παπαπούλι. 7.12.43	600				18	
30) 'Απόπειρα άπελευθέρωσης άγλων αίχμαλώτων Λέρου, Κω κλπ. 18.12.43						
31) 'Ανατίναξη τής υπ' αριθ. 571 άτμομηχανής 10.12.43						
32) 'Ανατίναξη τής υπ' αριθ. 518 άτμομηχανής 12.1.44						
33) 'Εμπρησμός τής υπ' αριθ. 72 άμαξοστοιχίας μεταξύ Τεμπών - Μακρυχωριού 25.1.44					9	
34) 'Εμπρησμός τής υπ' αριθ. 76 άμαξοστοιχίας στην περιοχή Τέμπη - Καλάμιτσα 8.2.44						
35) 'Εμπρησμός τής υπ' αριθ. 80 άμαξοστοιχίας κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό Μακρυχώρι 23.2.44						
36) 'Ανατίναξη τής υπ' αριθ. 53 ταχείας γεμιν. άμαξοστοιχίας στην κοιλάδα Τεμπών (μεταξύ τουννελ και γέφυρας Μπαμπά) 25.2.44	800		1		48	45)
37) 'Εκτροχίαση άμαξοστοιχίας: στο ίδιο σημείο (άνατίναξης τής ταχείας) λόγω έσφαλμένης έτισκευής τής σιδηροδρομικής γραμμής. 26.2.44						
38) 'Εκτροχίαση άτμομηχανής στην ίδια θέση (άνατίναξης ταχείας). 23.2.44						
39) Μάχη Σπηλιās (Κισσάβου) (άμυντική κατά προδοτικής κυκλωτικής ένέργειας τών γερμανοφάλληδων). 31.3.44						άνεξακρ.
40) 'Ανατίναξη τής υπ' αριθ. 53 ταχείας γερμανικής άμαξοστοιχίας στην περιοχή Κρανώνος (Χασάν - Τατάρ) 1200	1200		1		26	250

Ἀποτελέσματα

Ἐπιχειρήσεις καὶ τοποθεσίες

	Καταστρ.- φή σιδηρ. γραμμῆς σὲ μέτρα	Καταστρ. γεφυρῶν	Καταστρ. καμπυλῶν	Διακοπή συγκοινων.		Ἐχθρικές ἀπώλειες σὲ νεκροὺς
				ἡμ.	ῥες	
6.5.44 41) <i>Μάχη Καράλακκου</i> (Μπαϊρακτάρ) ἐναντίον γερμανῶν τῶν <i>ταγμάτων</i> <i>Ἔς - Ἔς.</i>						230
9.6.44 42) Ἐφοδος πρὸς Ἀμπελώνα (Καζα- κλάρ).						
11.6.44 43) <i>Μάχη «Ποταμούλια»</i> σιτὴν περιο- χὴ Ροδιᾶς (Μουσαλάρ).						48
24.6.44 44) Ἐπιθετικὴ κρούση κατὰ γερμανῶν φρουρᾶς Μπάκραϊνας.						
24.6.44 45) Ἀνατίναξη θεριστικο-αλωνιστικῶν μηχανῶν Μπάκραϊνας						
25.6.44 46) Ἀνατίναξη θεριστιο-αλωνιστικῆς μηχανῆς Φαλάνης						
27.6.44 47) Ἀνατίναξη θεριστικο-αλωνιστικῆς μηχανῆς στὴ Γιάννουλη						
7.7.44 48) Ἐπίθεση κατὰ γερμανικῆς φρουρᾶς Ἀργυροπούλι (Καρατζόλ).						14
7.7.44 49) Ἐπίθεση κατὰ γερμανικῆς φρουρᾶς Δελέρια						4
12.7.44 50) Συμπλοκὴ ὑψωμάτων Δελέρια Μου- σαλάρ (Ροδιᾶς)						
14.7.44 51) <i>Μάχη ὑψωμάτων Δελέρια-Μουσαλάρ</i>						ἀνεξαρ.
23.7.44 52) Ἀνατίναξη τῶν ἀποθηκῶν πυρο- μαχικῶν «Κασσάνι»						80
17.8.44 53) Ἀνατίναξη αὐτοκινήτου (κούρσας) στὸ δρόμο Τυρνάβου—Δελέρια						4
18.8.44 54) Ἀνατίναξη φορτηγοῦ αὐτοκινήτου στὸ δρόμο Καζακλάρ—Δελέρια						35
21.8.44 55) Ἀνατίναξη μεγάλης ἀμαξοστοι- χίας μὲ πυρομαχικὰ καὶ παντοειδῆς πολεμικὸ ὑλικὸ μεταξὺ Πλαταμώ- να—Τεμπῶν	1200	1	2		48	70
22.8.44 56) Ἀνατίναξη φορτηγοῦ αὐτοκινήτου						

*Επιχειρήσεις και τοποθεσίες	*Αποτελέσματα					*Εχθρικές απώλειες σε νεκρούς
	Καταστρ. φή σιδηρ. γραμμής σε μέτρα	Καταστρ. γεφυρών	Καταστρ. καμπυλών	Διακοπή συγκοινων.		
				ήμ.	ώρες	
στο δρόμο Τυρνάβου--Καρατζόλ 3.9.44						4
57) Συμπλοκή στο δημόσιο δρόμο Λά- ρισας--Τυρνάβου με γερμανική πε- ρίπολο 6.9.44						5
58) *Ανατίναξη επιβατικής γερμανικής άμαξοστοιχίας μεταξύ τουννελ άγίας Παρασκευής σιδηροδρομικού σταθ- μού Πυργετού 8.9.44	700		1			150
59) Γενικό σαμποτάζ κατά της σιδη- ροδρομικής γραμμής και γεφυρών στην περιοχή Πλαταμώνα--Τεμπών --Μακρυχωριού--Γυρτώνης 10.9.44	8500	6	5	6	12	άνεξακρ.
60) *Ανατίναξη των απόκρημνων έκβρα- χισμών στα Τέμπη 11.9.44	1000		1			
61) *Ανατίναξη σιδηροδρομικής γραμ- μής και γεφυρών Πλαταμώνα--Πα- παπούλι 11.9.44	3500	3	2			
62) *Ανατίναξη ύδραγωγείου Πλατα- μώνα 12.9.44						
63) *Ανατίναξη αλλαγών Σ.Σ. Τεμπών 14.9.44						
64) *Ανατίναξη άμαξοστοιχίας μεταξύ Πυργετού--Παπαπούλι 16.9.44	500		1		24	
65) *Ανατίναξη σιδηροδρομικής γραμ- μής Μακρυχώρι--Τεμπών 27.9.44	2000		2		48	
66) *Ανατίναξη σιδηροδρομικής γραμ- μής Πυργετού - Παπαπούλι. 29.9.44	1500	2	1		30	
67) *Ανατίναξη σιδηροδρομικής γραμ- μής Πλαταμώνα - Κοντόβαλτα. 30.9.44	2000		1		36	
68) *Επίθεση έναντίον δχυρών γεφυ- ρών (σιδηροδρ. και οδικής) αναχώμα- τος Μπούτ. 1.10.44						10
69) *Επίθεση κατά γερμανικής περι- πόλου μεταξύ Πυργετού - Παπαπούλι. 3.10.44						18
70) *Επίθεση κατά σιδηροδρομικού σταθμού Πυργετού						άνεξακρ.

Ἐπιχειρήσεις καὶ τοποθεσίες	Ἀποτελέσματα					
	Καταστρ.- φή σιδηρ. γραμμῆς σὲ μέτρα	Καταστρ. γεφυρῶν	Καταστρ. καμπυλῶν	Διακοπή συγκοινων.		Ἐχθρικές ἀπώλειες σὲ νεκρούς
				ἡμ.	ῶρες	
4.10.44 71) Ἀνατίν. σιδηροδρ. γραμμῆς μετα- ξὺ Πλαταμῶνα - Λεφτοκαρυᾶς.	700	2	1	15	15	
6.10.44 72) Ἀνατίναξη ἀμαξοστοιχίας μὲ πυ- ρομαχικά καὶ στρατὸ στὴν περιφέ- ρεια Τεμπῶν - Πυργετοῦ.	1300				24	100
7.10.44 73) Ἀνανίταξη ἀποθήκης βενζίνης Γιάννουλης.						7
8.10.44 74) Ἐπίθεση κατὰ γερμανο - βουλγα- ρο - παοτζήδων χωριοῦ Κούκου						
10.10.44 75) Ἀνατίναξη ἀμαξοστοιχίας στὴν πε- ριοχὴ Πλαταμῶνα - Παπσοῦλι	900		1	20	26	180
11.10.44 76) Ἀνατίναξη ἀμαξοστοιχίας στὴν πε- ριοχὴ Παπαποῦλι - Πλαταμῶνα	600		1		14	60
12.10.44 77) Ἀνατίναξη τοίχων ἀντιστήριξης Μελούνας						
14.10.44 78) Ἀνατίναξη ἀμαξοστοιχίας μὲ πυ- ρομαχικά καὶ στρατὸ κοντὰ στὴ γα- λαρία Τεμπῶν	1500		2		36	150
15.10.44 79) Ἀνατίναξη γεφύρας Πηνειοῦ (Ἄλ- καζάρ) Λάρισας		1			84	
17.10.44 80) Γενικὴ ἐπίθεση ἐναντίον Κούκου						(110)
17.10.44 81) Ἐπίθεση κατὰ γερμανικῆς περιπό- λου σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Πλατα- μῶνα - Παπαποῦλι						6
18.10.44 82) Ἀνατίναξη φορτηγοῦ αὐτοκινήτου μὲ στρατὸ στὸ δημόσιο δρόμο Λά- ρισας - Τυρνάβου						25
19.10.44 83) Ἀνατίναξη φορτηγοῦ αὐτοκινήτου μὲ στρατὸ στὸ δημόσιο δρόμο Λάρι- σας - Τυρνάβου						22
20.10.44 84) Ἀνατίναξη σιδηροδρομικῆς γραμ- μῆς στὴν περιοχὴ Πλαταμῶνα Λε- φτοκαρυᾶς	700		1		12	
21.10.44 85) Ἀνατίναξη καὶ ἐπίθεση κατὰ ἀμα-						

'Επιχειρήσεις και τοπ θείοεις	'Αποτελέσματα					
	Καταστο- φή σιδηρ. γραμμής σε μέτρα	Καταστο. γεφυρών	Καταστο. καμπυλών	Διακοπή συγκοινων.		'Εχθρικές απώλειες σε νεκρούς
				ήμ.	ώρες	
ξοστοιχίας με πυρομαχικά και στρα- τό στην περιοχή Τεμπών—Πιργεγού 22.10.44	600		1		18	150
86) 'Ανατίνοξη σιδηροδρομικής γραμ- μής στην περιοχή Κολυδρού—Κατε- ρίνης 22.10.44	1500	2	1		20	
87) 'Επιθετική κρούση κατά της γέ- φυρας Τεμπών 23.10.44						
88) 'Επίθεση κατά άμαξοστοιχίας και σιδηροδρομικού σταθμού Τεμπών 23.10.44						
89) 'Ανατίναξη 1ης άμαξοστοιχίας με- ταξύ τουννελ - Σ Σ. Τεμπών (άμαξο- στοιχίας όπισθοαυλακών). 23.10.44	400		1		36	120
90) 'Ανατίναξη άμαξοστοιχίας στην ίδια περιοχή τουννελ Σ.Σ. Τεμπών 23.10.44	400		1			80
91) 'Ανατίναξη 3ης άμαξοστοιχίας στην ίδια περιοχή Τεμπών 23.10.44	500		1			140
92) 'Ανατίναξη 1ης ατμομηχανής (Τέμπη) 23.10.44						
93) 'Ανατίναξη 4ης άμαξοστοιχίας (τε- λευταίας) στην περιοχή Τεμπών 24.10.44	500		1			300
94) 'Επίθεση κατά άμαξοστοιχίας στην περιοχή Παπαπούλι—Πλαταμώννα 24.10.44						120
95) 'Επίθεση και κατάληψη του σι- δηροδρομικού σταθμού Πλαταμών- να — ανατολικά σιδηροδρομικής γραμμής και άμαξοστοιχίας Σ. Πλα- ταμώννα 24.10.44	1500				18	120
96) 'Επίθεση κατά όχυρών τουννελ— Πλαταμώννα						
Σύνολο	48900	36	47	59	1324	3: 66

ΔΙΚΕΣ ΜΑΣ ΑΠΩΛΕΙΕΣ { 1) Νεκροί 33 (30 του μηχανικού και 3 του πεζικού)
2) Τραυματίες 42
3) 'Ανάπηροι 5